

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
Chanthaburi Provincial Health Office

คู่มือยาสมุนไพร

ตามกรอบบัญชียา ร่วม จังหวัดจันทบุรี
สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี

Website : <http://www.chpho.go.th/>

คู่มือยาสมุนไพร

ตามกรอบบัญชียา ร่วม จังหวัดจันทบุรี
สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

ที่ปรึกษา

นายแพทย์อภิรักษ์ พิศุทธิ์อารมณ์

นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

บรรณาธิการ

นางเกศรินทร์ ไทยศรีวงศ์

นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านส่งเสริมพัฒนา)

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวณัฐธยาน์ วงษ์วาทย์

แพทย์แผนไทย

นางสาวรัชฎาวัลย์ โพธิ์ขันธุ์

นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ

กิตติกรรมประกาศ

คู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วม จังหวัดจันทบุรีเล่มนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดีจากความกรุณาช่วยเหลือแนะนำ ให้คำปรึกษา ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากอาจารย์แพทย์ศรี สงวนทรัพย์ และอาจารย์อาจิม สว่างชีพ อาจารย์แพทย์แผนไทย ผู้ทรงคุณวุฒิ คณะผู้จัดทำขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณนายพินิต ชินสร้อย เกษชกรปฏิบัติกร โรงพยาบาลวังน้ำเย็น ที่สนับสนุนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำแนวทางเวชปฏิบัติฉบับนี้

ขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารระบบและเครือข่ายบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรี คณะกรรมการพัฒนาระบบบริการสุขภาพ (Service Plan) สาขาการแพทย์แผนไทย และการแพทย์ผสมผสาน จังหวัดจันทบุรี และทีมสหสาขาวิชาชีพทุกท่าน ที่ช่วยตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะ ต่างๆ ทำให้การจัดทำคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วมเล่มนี้ มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณ นายแพทย์อภิรักษ์ พิศุทธิ์อาภรณ์ นายแพทย์สาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี นางเกศรินทร์ ไทยศรีวงศ์ นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ ด้านส่งเสริมพัฒนา บุคลากรกลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีทุกท่าน ที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยสำคัญ อันนำมาสู่ความสำเร็จของการดำเนินงานในครั้งนี้ ทั้งด้านนโยบาย บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ สถานที่ งบประมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำชี้แนะต่างๆ ที่ทำให้การจัดทำคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วมเล่มนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

คณะผู้จัดทำหวังคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วมเล่มนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลดีต่อผู้รับบริการ และเป็นการอนุรักษ์ พัฒนาองค์ความรู้แพทย์แผนไทยให้คงอยู่ เพื่อการพึ่งพาตนเองของประเทศชาติ ลดการนำเข้ายาจากต่างประเทศ ให้คนไทยสุขภาพดี วิถีไทย เพื่อการนำไปสู่การสร้างประเทศที่มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ต่อไป

ท้ายที่สุดคณะผู้จัดทำขอขอบคุณความดีทั้งหมด ที่เกิดจากการจัดทำและใช้ประโยชน์จากคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วมเล่มนี้ ให้แก่เหล่าคณาจารย์ที่ได้ประสิทธิประสาทวิชา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่าน เพื่อเป็นกตัญญูทเวทิตาคุณ สำหรับข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่อาจจะมึบ้างนั้น คณะผู้จัดทำต้องขอภัยไว้ ณ ที่นี้และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้นำไปใช้ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานการแพทย์แผนไทยสืบต่อไป

คณะผู้จัดทำ

คำนำ

ภูมิปัญญาด้านการแพทย์แผนไทยซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของคนไทย ที่ใช้ในการดูแลสุขภาพอาหารเจ็บป่วยมาตั้งแต่สมัยโบราณกาล ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาจนสามารถเข้าสู่ระบบการบริการในสถานบริการสาธารณสุขของรัฐ ซึ่งประชาชนให้ความสนใจและใช้บริการมากขึ้นตามลำดับ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี ได้รับการคัดเลือกให้เป็นจังหวัดนำร่องโครงการเมืองสมุนไพร ในปี พ.ศ. 2561 และมีนโยบาย “ส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพของประชาชน และเน้นการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน” จึงได้มีการออกประกาศ เรื่อง การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรี ปี 2561 แต่ในปัจจุบันไม่มีคู่มือการใช้ยาสมุนไพรสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ดังนั้นสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรีจึงได้จัดทำคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วมสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี เพื่อเป็นแนวทาง ในการสั่งจ่ายยาสมุนไพรในการดูแลสุขภาพผู้ป่วยให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัย ทั้งยังเพิ่มความเชื่อมั่นในการใช้ยาสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรคต่อไป

คู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วม สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี ที่จัดทำขึ้นตามกรอบบัญชีาร่วมหลัก 41 รายการ แบ่งออกเป็น 11 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มระบบไหลเวียนโลหิต กลุ่มระบบทางเดินอาหาร กลุ่มสูติศาสตร์รีเวชวิทยา กลุ่มไขและกระดูกอ่อน กลุ่มระบบทางเดินหายใจ กลุ่มบำรุงโลหิต กลุ่มระบบกล้ามเนื้อและโครงสร้าง กลุ่มระบบผิวหนัง กลุ่มระบบทางเดินปัสสาวะ กลุ่มถอนพิษเบื่อเมา และกลุ่มลดความอยากบุหรี่ ซึ่งรูปแบบการจัดทำคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วม สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี ประกอบด้วยข้อมูล 3 ส่วน ส่วนที่ 1 เนื้อหาของยาสมุนไพรในระบบต่างๆ ได้แก่ (1) กรอบบัญชีาร่วม (2) ชื่อยา (3) ตัวยาสาคัญ (4) รูปแบบยา (5) สูตรตำรับ (6) รสยา (7) ข้อบ่งใช้ (8) ขนาดและวิธีใช้ (9) จำนวนที่จ่าย/ครั้ง (10) ระยะเวลา (11) ข้อห้ามใช้ (12) ข้อควรระวัง (13) เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (14) Drug Interaction (15) ข้อมูลอื่น และ (16) การเปรียบเทียบการใช้ยาสมุนไพรเพื่อทดแทนยาแผนปัจจุบัน ส่วนที่ 2 เนื้อหาของ Drug Interaction ได้แก่ (1) คู่มือการใช้ตาราง Drug interaction Pharmacokinetic (2) คู่มือการใช้ตาราง Drug Interaction Pharmacodynamic (3) คู่มือการจำแนกยาที่มีปฏิกิริยาต่อเอนไซม์ CYP P450 ส่วนที่ 3 ภาคผนวก

คณะผู้จัดทำหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข ในการให้บริการประชาชน และช่วงส่งเสริมปริมาณการใช้ยาสมุนไพรและส่งเสริมยาสมุนไพรให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น และหากท่านมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม หรือหากใช้คู่มือเล่มนี้แล้วมีข้อบกพร่องหรือมีสิ่งที่ควรแก้ไข ขอได้โปรดแจ้งกลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี เพื่อนำมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วม สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป

คณะผู้จัดทำ

คำชี้แจง คู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรี สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

คำชี้แจงคู่มือยาสมุนไพรสำหรับตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรี บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขเล่มนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายหรือที่มาของยาสมุนไพรแต่ละรายการ รวมถึงคำอธิบายในการใช้ยาเพิ่มเติมในบางรายการ โดยคู่มือยาสมุนไพรเล่มนี้ เป็นคู่มือการใช้ยาตามกรอบบัญชียาพร้อมของจังหวัดจันทบุรีจำนวน 41 รายการ

คณะทำงานเพื่อจัดทำคู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรี สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขมุ่งหวังให้คู่มือเล่มนี้เป็นแนวทางสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขในสถานบริการของรัฐ ในการสั่งจ่ายยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรีเพื่อการดูแลรักษาผู้ป่วยให้ เป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างถูกต้อง เหมาะสมและปลอดภัย อีกทั้งยังเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นทั้งของผู้สั่งใช้และผู้รับบริการ เพื่อให้ผู้ใช้คู่มือยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรี สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขเล่มนี้ สามารถใช้อ้างอิงและมีความเชื่อมั่นในการใช้ยาสมุนไพรเพื่อบำบัดรักษาโรคต่อไป

คำอธิบายรายละเอียดยา

- 1. กรอบบัญชียา** หมายถึง กรอบยาที่มีในโรงพยาบาลชุมชน หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (⊖ = มียาสมุนไพร, ⊕ = ไม่มียาสมุนไพร)
- 2. ชื่อยา** หมายถึงชื่อภาษาไทยที่ใช้เรียกทั่วไปจนเป็นที่รู้จัก หรือระบุไว้ในตำราแพทย์แผนไทย หรือกำหนดขึ้นโดยคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญแห่งชาติด้านการคัดเลือกยาจากสมุนไพร
- 3. ตัวยาสสำคัญ** หมายถึง สารสำคัญในยาสมุนไพรนั้นที่มีฤทธิ์ในการรักษาโรคหรืออาการต่าง ๆ
- 4. รูปแบบยา** หมายถึง รูปแบบที่ปรากฏในตำรับยาที่ขึ้นทะเบียนและตำรับยาที่ผลิตโดยสถานพยาบาลในสังกัดกระทรวง ทบวง กรมที่ทำหน้าที่ป้องกัน หรือบำบัดโรค
- 5. สูตรตำรับ** หมายถึง ส่วนประกอบสำคัญของยาจากสมุนไพรนั้น ๆ โดยแสดงปริมาณในหน่วยเมตริก ทั้งนี้ไม่รวมส่วนประกอบอื่นที่เป็นส่วนช่วยในการผลิตยา เช่น สารยึดเกาะ สารหล่อลื่น วัตถุกันเสีย วัตถุแต่งสี กลิ่น รส
- 6. รสยา** หมายถึง รสของยาตามตำรับยาไทย หรือหอมพื้นบ้านที่มีประสพการณ์การใช้ช้อยาวนาน ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญในการพิจารณามาใช้รักษาโรคต่างๆตามทฤษฎีทางการแพทย์แผนไทย
- 7. ขอบ่งใช้** หมายถึง ขอบ่งใช้ที่อ้างอิงมาจาก
  - 7.1 สรรพคุณตามตำรับยาไทย เช่น ตำรายาที่รัฐมนตรีประกาศ ตำรายาวัดโพธิ์ หรือเป็นขอบ่งใช้ของหอมพื้นบ้านที่มีประสพการณ์การใช้ช้อยาวนาน
  - 7.2 สรรพคุณที่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์จากการศึกษาฤทธิ์เภสัชวิทยาในสัตว์ทดลองหรือการศึกษาทางคลินิกที่สนับสนุนว่ายาจากสมุนไพรนั้นสามารถบำบัดหรือบรรเทาอาการเจ็บป่วยตามที่ระบุ

8. **ขนาดและวิธีใช้** หมายถึง ขนาดการใช้ยาในผู้ป่วย ระบุปริมาณของขนาดการใช้ยา โดยมีหน่วยน้ำหนักและปริมาตรเป็นหน่วยเมตริก
9. **จำนวนที่จ่าย/ครั้ง** หมายถึง จำนวนของยาสมุนไพรนั้น ๆ ที่จ่ายในครั้งแรกที่ผู้ป่วยมารับการรักษา ด้วยโรคหรืออาการต่าง ๆ ที่ระบุในข้อบ่งใช้ ตามรูปแบบของยาสมุนไพร
10. **ระยะเวลา** หมายถึง จำนวนวันในการนัดเพื่อติดตามและประเมินผลการรักษาเมื่อจ่ายยาสมุนไพร ไปในครั้งแรก เพื่อพิจารณาการรักษาต่อเนื่อง ปรับ/เปลี่ยนยา หรือส่งต่อ
11. **ข้อห้ามใช้** หมายถึง ข้อมูลที่อธิบายว่าจากยาสมุนไพรนี้ห้ามใช้ในกรณีใด เพื่อเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายที่อาจเกิดขึ้น
12. **ข้อควรระวัง** หมายถึง ข้อมูลที่อธิบายว่ายาจากสมุนไพรนี้ ควรระวังใช้ในกรณีใด เพื่อความปลอดภัยในการใช้ยา
13. **เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์** หมายถึง อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา จำแนกตามระบบอวัยวะของร่างกาย
14. **Drug Interaction** หมายถึง การเกิดอันตรกิริยาระหว่างยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน เมื่อรับประทานร่วมกัน
15. **ข้อมูลอื่น** หมายถึง ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับยาบางรายการที่ควรทราบ
16. **การเก็บรักษา** หมายถึง การเก็บรักษายาสมุนไพรของแต่ละรายการ
17. **ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน** หมายถึง ตารางการเปรียบเทียบสมุนไพรนั้น ๆ กับยาแผนปัจจุบันที่มีข้อบ่งใช้คล้ายคลึงกัน

คำอธิบายมาตรฐานข้าง ตวง

1. **ช้อนชา** หมายถึง มาตรฐานตวงมีขนาดจุ 5 มิลลิลิตร
2. **ช้อนโต๊ะ** หมายถึง มาตรฐานตวงมีขนาดจุ 15 มิลลิลิตร
3. **แฉับ** หมายถึง ลักษณะนามเรียกสิ่งกลม ๆ ที่ตัดออกตามขวางเป็นชิ้นบางๆ ขนาด1-2 เซนติเมตร

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
คำนำ	ข
คำชี้แจง	ค
สารบัญ	ง
กลุ่มที่ 1 ยารักษาอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต	1
ยาหอมเทพจิตร	2
ยาหอมนวโกฐ	5
ยาหอมทิพย์โอสถ	9
ยาหอมอินทจักร์	12
กลุ่มที่ 2 ยารักษาอาการทางระบบทางเดินอาหาร	15
ยาขมิ้นชัน	16
ยาชิง	20
ยาเบญจกูล	23
ยาธาตุดุบเขย	25
ยาขงชุมเห็ดเทศ	27
ยามะขามแขก	29
ยาตรีผลา	32
ยาธาตุดุบรรจบ	34
ยาเหลืองปิดสมุทร	37
ยาผสมเพชรสังฆาต	39
กลุ่มที่ 3 ยารักษาอาการทางสูติศาสตร์นรีเวชวิทยา	41
ยาประสะไพล	42
ยาเลือดงาม	45
ยาปลุกไฟธาตุ	48
ยาไฟประลัยกัลป์	51
กลุ่มที่ 4 ยาแก้ไข้ แก้อ่อนใน	53
ยาเขียวหอม	54
ยาห้าราก	58
ยาจันทน์ลีลา	60
ยาประสะจันทน์แดง	62
ยามะระขึ้นก	64

	หน้า
กลุ่มที่ 5 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินหายใจ	67
ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม	68
ยาประสมมะแว้ง	70
ยาอำมฤควาที	72
ยาฟ้าทะลายโจร	74
ยาปราบชมพูทวีป	78
กลุ่มที่ 6 ยาบำรุงโลหิต	81
ยาบำรุงโลหิต	82
กลุ่มที่ 7 ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก	85
ยาเดาวัลย์เปรี๊ยะ	86
ยาธรณีสันตะฆาต	89
ยาสหัชธารา	92
ครีมไพล	96
ลูกประคบสด/แห้ง	97
กลุ่มที่ 8 ยารักษาอาการทางระบบผิวหนัง	99
ยาบัวบก	100
ยาเปลือกมังคุด	102
ครีมพญาอ้อ	103
กลุ่มที่ 9 ยารักษาอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ	105
ยาขงกระเจ็บบด	106
ยาขงหญ้าหนวดแมว	108
กลุ่มที่ 10 ยาถอนพิษเบื่อเมา	111
ยาขงรางจืด	112
กลุ่มที่ 11 ยาลดความอยากบุหรี่	115
ยาขงหญ้าดอกขาว	116
คู่มือการใช้ Drug Interaction	117
คู่มือการใช้ตาราง Drug interaction Pharmacokinetic	118
คู่มือการใช้ตาราง Drug Interaction Pharmacodynamics	120
คู่มือการจำแนกยาที่มีปฏิกริยาต่อเอนไซม์ CYP P450	122
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก. รายนามคณะผู้จัดทำ	
ภาคผนวก ข. สรุปจำนวนรายการในกรอบบัญชียาสมุนไพร	
ภาคผนวก ค. ประกาศสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี	
เรื่อง การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรี 2561	
ภาคผนวก ง. รหัส 24 หลักยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาพร้อม จังหวัดจันทบุรี	
ภาคผนวก จ. แบบสรุปผลการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพร	

กลุ่มที่ 1

ยาสมุนไพร

กลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต

---

(1) ยาหอมเทพจิตร

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผงขนาด 8 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 366 กรัม ประกอบด้วย

1. ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกสารภี เกสรบัวหลวง ดอกบัวขม ดอกบัวเผื่อน
หนักสิ่งละ กรัม 183 กรัม ดอกมะลิ หนัก 4
2. ผิวมะกรูด ผิวมะงั่ว ผิวมะนาว ผิวส้มตรังกานู หรือส้มจุก ผิวส้มจีน
ผิวส้มโอ ผิวส้มเขียวหวาน หนักสิ่งละ 4 กรัม ผิวส้มซ่า หนัก 28 กรัม
3. โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดุก
โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐขุขามังสี หนักสิ่งละ 4 กรัม
4. เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตึกแตน
เทียนยาวพาลี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ
4 กรัม
5. ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู แก่นจันทน์แดง
แก่นจันทน์ขาว หรือแก่นจันทน์ชมพู เนื้อไม้กฤษณา กะลำพัก (แก่นที่มี
เชื้อราเจริญอยู่ในเนื้อไม้ของต้นสลัดได)⁹⁴ ขอนดอก (เนื้อไม้จากต้นพิกุล
หรือต้นตะแบกที่มีราลง)⁹⁵ เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย หัวเปราะหอม
รากแฝกหอม หนักสิ่งละ 2 กรัม
6. พิมเสน หนัก 4 กรัม การบูร หนัก 1 กรัม

รสยา

เย็นสุขุม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการ วิงเวียนหน้ามืด ตาลาย ¹ คลื่นไส้คล้ายจะเป็นลม เหงื่อออกตามมือเท้า ใจหวิว ใจสั่น หาวน้ำตา ไหล	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลาย น้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทาน เมื่อมีอาการ	1-2 ขวด	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการหงุดหงิด กระสับกระส่าย กระวนกระวายใจ และนอนไม่หลับ			

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
  - ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ตไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
- ตำรับยาหอมเทพจิตรในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.0027 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาหอมเทพจิตรมีสมุนไพรรายการ 49 รายการ พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ เกสรบัวหลวง¹² โกฎิขมา¹¹ เทียนดำ^{26,25} แก่นจันทน์แดง¹¹ และสมุนไพรมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกฎิจุฬาลัมพา¹⁸ เทียนดำ²⁷ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ โกฎิเชียง²⁸ แก่นจันทน์เทศ²⁹ ดอกบุนนาค¹³ ดอกพิกุล¹³ ดอกสารภี¹³ เกสรบัวหลวง¹³ ดอกมะลิ¹³
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาหอมเทพจิตร มีสมุนไพรรายการ 49 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ดอกพิกุล³² เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ เกสรบัวหลวง¹⁴
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือด เนื่องจากตำรับยาหอมเทพจิตร มีสมุนไพรรายการ 49 ชนิด มีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵ เทียนตากบ³⁴ เกสรบัวหลวง¹⁶ เปลือกอบเชย⁵

คู่ยากับยาสมุนไพรมีเกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิด Drug Interaction		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพรมี	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาหอมเทพจิตร	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด ¹ (มีโอกาสดูดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพรมี
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการเวียนศีรษะ	ยาหอมเทพจิตร	Dimenhydrinate ^{91,92}

(2) ยาหอมนวโกฐ

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผงขนาด 8 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 212 กรัม ประกอบด้วย

1. โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดูก
โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐขมิ้นชัน หนักสิ่งละ 4 กรัม
2. เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน
เทียนยาวพาลี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ
4 กรัม
3. เปลือกสมุลแว้ง หนุ่ยตีนนก (ทั้งต้น) รากแฝกหอม เปลือกชะลูด
หัวเปราะหอม กะลำพัก (สลัดไคแก่นที่มีเชื้อราเจริญอยู่ในเนื้อไม้ของต้น
สลัดไค)⁹⁴ ขอนดอก (เนื้อไม้จากต้นพิกุลหรือต้นตะแบกที่มีราลง)⁹⁵ เนื้อไม้
กฤษณา หนักสิ่งละ 4 กรัม
4. เหง้าชิงแห้ง ดอกดีปลี รากเจตมูลเพลิงแดง เถาสะค้าน รากข้าพลุ หนักสิ่ง
ละ 3 กรัม
5. หัวหัวหมู ลูกกระวาน ดอกกานพลู ดอกจันทร์ ลูกจันทร์ แก่นสนเปลือก
อบเชยญวน ลูกผักชีลา หนักสิ่งละ 4 กรัม
6. แก่นสักชี ลูกราชดัด ลูกสารพัดพิษ แก่นจันทร์เทศ แก่นจันทร์แดง
ลูกกระดอม เถาบอระเพ็ด หนักสิ่งละ 4 กรัม
7. เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกพิกุล ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ 4
กรัม
8. เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก รากชะเอมเทศ หนักสิ่งละ 4 กรัม
9. พิมเสน หนัก 1 กรัม

รสยา

สุขุมร้อน

ข้อบ่งชี้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการวิงเวียน คลื่นเหียน(พะอืดพะอม อยากอาเจียนแต่ไม่ อาเจียนและคลื่นไส้) หรือ อาเจียน ¹	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายใน น้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ <u>กรณีอาเจียนร่วมด้วย</u> นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายในน้ำต้ม ลูกผักชี*หรือน้ำต้มลูกยอ** 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ <u>การเตรียมน้ำกระสายยา</u> *น้ำต้มลูกผักชี : นำลูกผักชี 10 กรัมต่อ น้ำ 250 มิลลิกรัม ต้มจนเดือนนาน 2-5 นาที **น้ำต้มลูกยอ : นำลูกยอ(ไม่สุกไม่ดิบ) 1 ลูก ผ่าแนวขวางออกเป็น 5 ส่วน ต้ม จนเดือนนาน 2-5 นาที	1-2 ขวด	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการเบื่ออาหาร อ่อนเพลีย ไม่มีแรง หลังสร้างไข้(ทุเลาจาก อาการเป็นไข้)	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลาย น้ำต้มกระดอม*หรือก้านสะเดา** หรือน้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทาน วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน <u>การเตรียมน้ำกระสายยา</u> *น้ำต้มกระดอม : นำลูกกระดอมแห้ง 10 กรัม(3-5 ลูก) ต่อน้ำ 250 มิลลิกรัม ต้มจนเดือนนาน 2-5 นาที สามารถเก็บ ไว้ได้ 1 วัน (ในอุณหภูมิ) **น้ำต้มก้านสะเดา : นำก้านสะเดา 10 กรัม ต้มจนเดือนนาน 2-5 นาที สามารถเก็บไว้ได้ 1 วัน (ในอุณหภูมิ)	1-2 ขวด	5-7 วัน นัดติดตาม อาการ
บรรเทาการระวนกระวายใจ อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดช่วงมี ประจำเดือน	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลาย น้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทาน วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน	1-2 ขวด	1-3 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- หญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้¹สูง > 38 °C

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไตเนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้ 1 ตำรับยา หอมนวโกฐในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.0047 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)
- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาหอมนวโกฐมีสมุนไพรรักษาจำนวน 55 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ เกสรบัวหลวง¹² โกฎิขมา¹¹ เทียนดำ^{25,26} เหง้าชิงแห้ง^{36,37} ดอกดีปลี^{37,43} แก่นจันทน์แดง¹¹ รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกฎิขมา¹⁸ เทียนดำ²⁷ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 11 ชนิด ได้แก่ โกฎิขม²⁸ ดอกดีปลี⁴⁴ แก่นจันทน์เทศ²⁹ เนื้อลูกมะขามป้อม⁷ รากชะเอมเทศ⁴⁰ ดอกบุนนาค¹³ ดอกพิกุล¹³ ดอกสารภี¹³ เกสรบัวหลวง¹³ ดอกมะลิ¹³ เหง้าชิงแห้ง⁶ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาหอมนวโกฐ มีสมุนไพรรักษาจำนวน 55 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ ดอกดีปลี⁴⁵ เกสรบัวหลวง¹⁴ ดอกพิกุล³² เถาบอระเพ็ด¹⁹ รากชะเอมเทศ⁴²
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาหอมนวโกฐ มีสมุนไพรรักษาจำนวน 55 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵ เทียนตากบ³⁴ รากข้าวพุล⁵⁰ เหง้าชิงแห้ง⁵ เกสรบัวหลวง¹⁶

คู่มือกับยาสมุนไพรมีผล Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพรมีผล	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาหอมนวโกฐ	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด ¹ (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพรมีผล
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

ข้อมูลอื่น

- ในสูตรตำรับได้ตัดไคร์ครี้ออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าไคร์ครีโอที่ใช้และมีการจำหน่าย ในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล Aristolochia ซึ่งพืชในสกุล Aristolochia มีรายงานพบว่า ก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (Nephrotoxicity) และเมื่อปี ค.ศ. 2002 องค์การอนามัยโลก ได้ประกาศให้พืชสกุล Aristolochia เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์¹

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการเวียนศีรษะ	ยาหอมนวโกฐ	Dimenhydrinate ^{91,92}
แก่วิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียน	ยาหอมนวโกฐ	Cinnarizine ^{91,92}

(3) ยาหอมทิฟโอสถ

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผง

สูตรตำรับ

ในผงยา 142 กรัม ประกอบด้วย

1. ดอกพิบูล ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ เกสรบัวหลวง ดอกกระดังงา ดอกจำปา ดอกบัวจงกลนี หัวแห้วไทย หัวกระจับ แก่นฝาง แก่นจันทน์แดง แก่นจันทน์ขาว แก่นจันทน์เทศ เนื้อไม้กฤษณา เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย เปลือกสมุลแว้ง แก่นสนเทศ เหง้าว่านน้ำ เหง้ากระชาย หัวเปราะหอม ดอกคำไทย รากชะเอมเทศ แก่นสุรามฤต ลำต้นข่าต้น ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ หนักสิ่งละ 4 กรัม
2. โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา โกฐกระดุก โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐภูมามังสี หนักสิ่งละ 2 กรัม
3. เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาตุ๊กแตน เทียนยาวพาณี เทียนสัตตบุษย์ เทียนเกล็ดหอย เทียนตากบ หนักสิ่งละ 1 กรัม
4. พิมเสน หนัก 2 กรัม การบูร หนัก 1 กรัม

รสยา

สุขุมหอม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการวิงเวียน คลื่นเหียน อาเจียน ¹	นำผงยา ½ ซ้อนชา ละลายใน น้ำต้มสุก 2 ซ้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ กรณีอาเจียนร่วมด้วย นำผงยา ½ ซ้อนชา ละลายในน้ำต้ม ลูกผักชี*หรือน้ำต้มลูกยอ** 2 ซ้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ การเตรียมน้ำกระสายยา *น้ำต้มลูกผักชี : นำลูกผักชี 10 กรัมต่อ น้ำ 250 มิลลิกรัม ต้มจนเดือนนาน 2-5 นาที **น้ำต้มลูกยอ : นำลูกยอ(ไม่สุกไม่ดิบ) 1 ลูก ผ่าแนวขวางออกเป็น 5 ส่วน ต้ม จนเดือนนาน 2-5 นาที	15-25 กรัม	5-7 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อบ่งชี้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาคลื่นไส้จาก อาการแพ้ท้อง	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายใน น้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ	1-2 ขวด	1 เดือน นัดติดตาม อาการ

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ตำรับยาหอมทิพโอสถในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.007 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)
- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาหอมทิพโอสถ มีสมุนไพรรายการ 49 รายการ พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ โกรฐเขมา¹¹ เทียนดำ^{25,26} แก่นจันทน์แดง¹¹ เกสรบัวหลวง(12) และสมุนไพรมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกรฐจุฬาลัมพา¹⁸ เทียนดำ²⁷ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ โกรฐเชียง²⁸ แก่นจันทน์เทศ²⁹ ดอกบุนนาค¹³ ดอกพิกุล¹³ ดอกสารภี¹³ เกสรบัวหลวง¹³
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาหอมทิพโอสถ มีสมุนไพรรายการ 49 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ เกสรบัวหลวง¹⁴ ดอกพิกุล³²
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาหอมทิพโอสถ มีสมุนไพรรายการ 49 ชนิด มีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵ เทียนตากบ³⁴ เกสรบัวหลวง¹⁶ เปลือกอบเชย⁵

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาหอม ทิฟโอสถ	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของ เกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยาในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยาเมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการเวียนศีรษะ	ยาหอมทิฟโอสถ	Dimenhydrinate ^{91,92}
แก้วิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียน	ยาหอมทิฟโอสถ	Cinnarizine ^{91,92}

(4) ยาหอมอินทจักร์

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผงขนาด 8 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 98 กรัมประกอบด้วย

เถาสะค้าน รากข้าวปลู เหง้าชิง ดอกตีป्ली รากเจตมูลเพลิงแดง ลูกผักชีลา
โกฐสอ โกฐเขมา โกฐก้านพร้าว โกฐพุงปลา โกฐจุฬาลัมพา โกฐเชียง
โกฐกักรา โกฐน้ำเต้า โกฐกระดูก เทียนดำ เทียนขาว เทียนแดง
เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาลี แก่นจันทน์แดง แก่นจันทน์เทศ เถามวกแดง
เถามวกขาว รากย่านาง เปลือกชะลูด เปลือกอบเชย เปลือกสมุลแว้ง
เนื้อไม้กฤษณา กะลาพัก (สลัดไคแก่นที่มีเชื้อราเจริญอยู่ในเนื้อไม้ของต้น
สลัดไค)⁹⁴ เถาบอระเพ็ด ลูกกระดอม กายาน ขอนดอก (เนื้อไม้จากต้นพิกุล
หรือต้นตะแบกที่มีราลง)⁹⁵ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ลูกกระวาน ดอกกานพลู ลำ
พันแดง ดอกสารภี ดอกพิกุล ดอกบุนนาค ดอกจำปา ดอกกระดังงา ดอกมะลิ
ดอกคำไทย แก่นฝางเสน ดีวัว พิมเสนหนักสี่ละ 2 กรัม

รสรยา

สุขุมร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการวิงเวียน คลื่นเหียน หรืออาเจียน สวิงสวาย (อาการใจหวิว วิงเวียน คลื่นไส้ ตาพร่าจะ เป็นลม) ¹	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายใน น้ำต้ม สุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมี อาการ กรณีอาเจียนร่วมด้วย นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายในน้ำต้ม ลูกผักชี*หรือน้ำต้มลูกยอ** 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานเมื่อมีอาการ การเตรียมน้ำกระสายยา *น้ำต้มลูกผักชี : นำลูกผักชี 10 กรัม ต่อน้ำ 250 มิลลิกรัม ต้มจนเดือนนาน 2-5 นาที **น้ำต้มลูกยอ : นำลูกยอ(ไม่สุกไม่ดิบ) 1 ลูก ฝ่าแนวขวางออกเป็น 5 ส่วน ต้ม จนเดือนนาน 2-5 นาที	1-2 ขวด	5-7 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อบ่งชี้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการ กระสับกระส่าย นอนไม่ หลับ หงุดหงิด ใจกระวน กระวายใจ ช่วงมี ประจำเดือน	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายใน น้ำต้ม สุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทานวันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน	1-2 ขวด	1-3 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการแน่นท้อง ร่วมกับจุกเสียด	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายใน น้ำขิง หรือน้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทาน เมื่อมีอาการ และรับประทานต่อเนื่อง วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน **น้ำขิง : นำเหง้าขิง(แก่) 15 กรัม (3 แว่น) ต้มจนเดือดนาน 2-5 นาที	1-2 ขวด	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- หญิงตั้งครรภ์ 1
- ผู้ที่มีไข้สูง > 38 °C

ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาหอมอินทจักรีมีสมุนไพรจำนวน 49 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ โกฎูเขมา¹¹ เทียนดำ³⁵⁽²⁵⁾ เหง้าขิง^{36, 37} ดอกดีปลี^{37, 43} แก่นจันทน์แดง¹¹ รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกฎูจุฬาลัมพา¹⁸ เทียนดำ²⁷ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 8 ชนิด ได้แก่ โกฎูเขียง²⁸ ดอกดีปลี⁴⁴ แก่นจันทน์เทศ²⁹ ดอกบุนนาค¹³ ดอกพิกุล¹³ ดอกสารภี¹³ ดอกมะลิ¹³ เหง้าขิง⁶ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าขิง⁴¹

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาหอมอินทจักร์ มีสมุนไพรจำนวน 49 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ ดอกดีปลี⁴⁵ ดอกพิกุล³² เถาบอระเพ็ด¹⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาหอมอินทจักร์ มีสมุนไพรจำนวน 49 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵ เทียนตากบ³⁴ รากข้าพหลู⁵⁰ เหง้าชิง⁵ เปลือกอบเชย⁵

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาหอมอินทจักร์	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการเวียนศีรษะ	ยาหอมอินทจักร์	Dimenhydrinate ^{91,92}
แก้วิงเวียน คลื่นเหียนอาเจียน	ยาหอมอินทจักร์	Cinnarizine ^{91,92}

กลุ่มที่ 2

ยาสมุนไพร

กลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร

2.1 กลุ่มยาขับลม บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ

(5) ยาขมิ้นชัน

กรอบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม(ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาลำคัญ

ผงเหง้าขมิ้นชัน (*Curcuma longa* L.) มีสารสำคัญ Curcuminoids ไม่น้อยกว่าร้อยละ 5 โดยน้ำหนัก (w/w) และน้ำมันระเหยง่ายไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w) ¹

รศยา

ผาดร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
ขับลม บรรเทาอาการจุกเสียด แน่นท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ ¹	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น <u>*อาการดีขึ้น</u> ให้ยาต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 3 สัปดาห์	45 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
รักษาอาการแสบท้องบริเวณใต้ลิ้นปี่	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น <u>รักษาร่วมกับ</u> รับประทานร่วมกับฟ้าทะลายโจร ครั้งละ 1 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	45 แคปซูล	
บรรเทาอาการปวดเข่ากรณีมีเสียงดังในข้อเข่า	รับประทานครั้งละ 1 แคปซูล วันละ 3 ครั้งหลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น <u>รักษาร่วมกับ</u> ยาแก้อักเสบียั้งครั้งละ 2 แคปซูล ก่อน อาหารเช้า กลางวัน เย็น	30 แคปซูล	

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้กับผู้ท้องน้ำดีอุดตัน¹

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้กับผู้ป่วยโรคนี้ในถุงน้ำดี ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์¹
- ควรระวังการใช้ในผู้ที่มีอาการท้องผูกร่วมด้วย หากมีอาการท้องผูกร่วมด้วย ควรพิจารณาเปลี่ยนยาตัวอื่น เช่น ธรณีสัณตะฆฆฆต ตรีผลา เป็นต้น

- ควรระวังการใช้กับเด็กต่ำกว่า 12 ปี เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลด้านประสิทธิผลและความปลอดภัย¹
- ควรระวังการใช้กับหญิงตั้งครรภ์ ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์¹
- ในกรณีของการรักษาไม่ควรรับประทานเกิน 1 เดือน หากอาการไม่ดีขึ้นควรพบแพทย์แผนไทยเพื่อปรับเปลี่ยนการรักษาให้ตรงกับเหตุของโรค
- ในกรณีรับประทานเพื่อส่งเสริมสุขภาพไม่ควรรับประทานติดต่อกันนานเกิน 3 เดือน

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากสรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 664 รายงาน²

Cardiovascular : Palpitation (6/664), Faintness (1/664) ²

Dermatologic : Pruritus (32/664), Rash (30/664), Urticaria (16/664), Rash Maculo-Papular (14/664), Itching (5/664), Macular Rash (4/664), Rash Erythematous (3/664), Burning Sensation (2/664), Burning Skin (2/664), Fixed Eruption (2/664), Skin Dry (2/664), Erythema Multiforme (1/664), Papulovesicular Rash (1/664), Rash Bullous (1/664), Rash Pustular(1/664), Pain Burning (1/664), Dermatitis Exfoliative (1/664), Erythema(1/664), Burn (1/664), Heat Rash (1/664), Stevens Johnson Syndrome (1/664)

Endocrine Metabolic:Hypoglycaemia (1/664) ²

Gastrointestinal:Nausea (49/664), Abdominal Pain (47/664), Anorexia (36/664), Diarrhoea (34/664), Vomiting (24/664), Eructation(24/664), Flatus (4/664), Constipation (3/664) , Fullness Abdominal (1/664), Stomach Upset(1/664), Appetite Increased (1/664) ²

Hepatic:Jaundice (3/664) ²

Immunologic:Angioedema (5/664), Anaphylactic Shock (2/664), Anaphylaxis (1/664) ²

Musculoskeletal:Back Pain(1/664), Leg Pain (1/664) ²

Neurologic: Dizziness (10/664), Somnolence(3/664), Insomnia (1/664) ²

Ophthalmic:Allergic Conjunctivitis (1/664) ²

Respiratory:Chest Discomfort (45/664), Dyspnoea (34/664), Chest Tightness (4/664), Chest Distress(1/664), Chest Fullness (1/664), Breath Shortness(1/664) ²

Renal: Urinary Frequency(1/664), Urine Odour Foul (1/664),
Micturition Frequency (1/664)²

Other: Fatigue (60/664), Headache (51/664), Therapeutic
Response Decrease (35/664), Coughing (18/664), Fever (7/664),
Thirst (4/664), Oedema Eyelid (3/664), Face Oedema (2/664),
Oedema Legs (2/664), Oedema Mouth (2/664), Buccal Mucosa
Ulceration (1/664), Cheilitis (1/664), Hearing Impaired (1/664),
Oedema Of Extremities (1/664), Oedema Peripheral (1/664),
Taste Perversion (1/664), Tongue Disorder (1/664),
Gynaecomastia (1/664), Gum Hyperplasia (1/664)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยารักษาโรคมะเร็งบางชนิด เช่น Doxorubicin, Chlormethine, Cyclophosphamide และ Camptothecin เนื่องจาก Curcumin อาจมีผลต้านฤทธิ์ยาดังกล่าว¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากสาร Curcuminยับยั้ง CYP 3A4, CYP 1A2 และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 2A6¹, CYP 3A4⁶⁸, CYP 2E1⁶⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein⁷
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจาก มีการรายงานว่าขมิ้นชันมีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension⁸

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาขมิ้นชัน	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg		
	Isosorbide Mononitrate ⁸⁹	ยับยั้ง CYP 3A4, CYP 1A4 ทำให้ยาที่เมตาบอไลซ์ผ่านเอนไซม์เหล่านี้แปรสภาพ	พิจารณาการใช้ตามความเหมาะสม
	Diclofenac ⁸⁹		
	Simvastatin ⁸⁹		
	Amlodipine ⁸⁹		
	Atorvastatin ⁸⁹		
Paracetamol ⁸⁹	เหนี่ยวนำเอนไซม์ CYP 2A6 ทำให้ระดับยาในเลือดลดลงได้ ⁸⁹		

ข้อมูลอื่น

- ขมิ้นชันใช้บรรเทาอาการท้องอืดที่เกิดจากลมในกระเพาะอาหาร ไม่ได้มีสรรพคุณสำหรับรักษาอาการกรดไหลย้อน ในกรณีรักษาอาการกรดไหลย้อนจึงควรพิจารณาใช้ยาตัวอื่นๆ ได้แก่ ยาธาตุน้ำประจุ (รายละเอียดอยู่ในข้อมูลยาธาตุน้ำประจุ)

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาอาการปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ	ยาขมิ้นชัน	Simethicone ^{91,92}
		Sodamint tab ^{91,92}
		Mix Carminative ^{91,92}
บรรเทาอาหารไม่ย่อย		Diagest ^{91,92}
รักษาแผลในกระเพาะอาหารและลำไส้		Ranitidine ^{91,92}
		Omeprazole ^{91,92}
		Antacid gel ^{91,92}

(6) ชิง

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาสําคัญ

ผงเหง้าชิง (*Zingiber officinale* Rosc.) ที่มีน้ำมันหอมระเหย ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 2 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)

รศยา

เผ็ดร้อนหวาน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการจุกเสียด แน่นท้องท้องอืด ท้องเฟ้อทำให้เรอ ¹	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	45 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการคลื่นไส้ อาเจียน ที่เกิดจากเมา รถ เมาเรือ และในผู้ป่วย หลังผ่าตัด ¹	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล ขณะมีอาการหรือวันละ 3 ครั้ง ก่อน อาหารเช้า กลางวัน เย็น ร่วมกับบอมเบอเลอเทเล จำนวน 1 เม็ด รับประทานจนกว่าอาการจะดีขึ้น	20 แคปซูล	3 วัน นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการแพ้ท้อง (อายุครรภ์ 7-11 สัปดาห์)	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	30 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
กระตุ้นการหลั่งน้ำนมใน หญิงหลังคลอด (90)	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	45 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน ²
Other: Face Malformation(1/1) ²

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยโรคนี้วในถุงน้ำดี ยกเว้นภายใต้การดูแลของแพทย์¹
- ควรระวังในผู้ป่วยที่มีปัญหาการตกเลือดผู้ป่วยที่มีปัญหาเรื่องการจับตัวของเกล็ดเลือด เนื่องจากซิงยับยั้งการสังเคราะห์ Thromboxane จึงควรระวัง⁴
- ไม่แนะนำให้รับประทานในเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน ²

Other: Face Malformation (1/1) ²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) และยาในกลุ่ม Thrombolytic agents ¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากการรายงานว่าซิงมีฤทธิ์ ทำให้เกิด Hypoglycemic⁵
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึม ผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากซิงมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP 1A2, CYP 2D6, CYP 2E1 และ CYP 3A4 1 และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein ⁶

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาซิง	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทั้งนี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ	ยาขิง	Simethicone ^{91,92}
		Sodamint tab ^{91,92}
		Mix Carminative ^{91,92}
Dimenhydrinate ^{91,92}		
บรรเทาอาการเวียนศีรษะ		

(7) เบญจกุล

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 100 กรัมประกอบด้วย

ดอกดีปลี รากข้าวปลู เกาสะค้ำน รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิงแห้ง
หนักลี้ละ 20 กรัม

รสยา

รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการจุก แน่นท้อง ท้องอืด ท้องเฟ้อ ¹ ปรึกษา	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	45 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- หญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้สูง > 38 °C
- เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี

ข้อควรระวัง

- ไม่ควรใช้ยานี้ในฤดูร้อน เนื่องจากอาจทำให้ไฟธาตุกำเริบ¹
- ไม่ควรรับประทานติดต่อกันนานเกิน 7 วัน¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 2 รายงาน²

Neurologic: Dizziness (1/2)²

Other: Face Edema (1/2)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์
Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาเบญจกุลมีสมุนไพรร
จำนวน 5 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1,
CYP 2D6, CYP 3A4, CYP2C19 จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง^{36, 37}

ดอกดีปัส^{37, 43} รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปัส⁴⁴ เหง้าชิงแห้ง⁶ และ กระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁴¹

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจาก ตำรับยาเบญจกูล มีสมุนไพรจำนวน 5 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปัส⁴⁵
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจาก พบว่าตำรับยาเบญจกูล มีสมุนไพรจำนวน 5 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁵ รากข้าวปลู⁵⁰

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาเบญจกูล	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

(8) ธาตุบขะ

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาน้ำขนาด 120 มิลลิลิตร

สูตรตำรับ

ในยาน้ำ 100 มิลลิลิตร ประกอบด้วย

1. เปลือกอบเชยเทศ เปลือกสมุลแว้ง ลูกกระวาน ดอกกานพลู รากชะเอมเทศ หนังกิ่งละ 800 มิลลิกรัม
2. เกล็ดสะระแหน่ การบูร หนังกิ่งละ 50 มิลลิกรัม

รสยา

รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการจุกแน่น ท้อง ไม่ผายลม ไม่เรอ หลังมื้ออาหาร อิ่มเร็ว กว่าปกติ ปวดหรือแสบ ร้อนบริเวณลิ้นปี่	รับประทานครั้งละ 1-2 ช้อนโต๊ะ วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	3 ขวด	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 7 รายงาน²

Dermatologic: Rash Maculo-Papular (1/7)²

Gastrointestinal: Flatus (2/7), Nausea (2/7), Vomiting (1/7),

Fullness Abdominal (1/7)²

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติ
ของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ในตำรับยา
ธาตุบขะ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.06กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อ
ร่างกาย 0.5-1 กรัม)

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่ขับออกผ่านP-Glycoprotein จากตำรับยาธาตุดอบเชย มีสมุนไพรมีจำนวน 7 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ รากชะเอมเทศ⁴⁰
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาธาตุดอบเชยมีสมุนไพรมีจำนวน 7 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulantจำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ดอกกานพลู⁴⁶ รากชะเอมเทศ^{47, 48}
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาธาตุดอบเชย มีสมุนไพรมีจำนวน 7 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypotensionจำนวน 1 ชนิดได้แก่ รากชะเอมเทศ⁴²
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาธาตุดอบเชย มีสมุนไพรมีจำนวน 7 ชนิดพบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 1 ชนิดได้แก่ เปลือกอบเชยเทศ⁵

คู่มือยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาธาตุดอบเชย	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ	ยาธาตุดอบเชย	Mix Carminative ^{91,92}

2.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก

(9) ยาขงชุมเห็ดเทศ

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาขงขนาด 3 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาสําคัญ

ผงใบชุมเห็ดเทศ [*Senna alata* (L.) Roxb., *Cassia alata* L. (ชื่อพ้อง)] ที่มีสารสำคัญ Hydroxyanthracene Derivatives โดยคำนวณเป็น Rhein-8-glucoside ไม่น้อยกว่าร้อยละ 1.0 โดยน้ำหนัก (w/w)

รศยา

เมาเบื่อเอียน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการ ท้องผูก อุดจาระ แห้งแข็ง เบ่งถ่าย ลำบาก หรือต้องเบ่ง ถ่ายนาน	ขงยา 1 ซอง/น้ำร้อน 250 มิลลิลิตร แช่ยาประมาณ 15-20 นาที รับประทานวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น * 1 ซองสามารถชงได้ 1 ครั้ง	3 ซอง	1-3 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากสรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 9 รายงาน ²

Dermatologic:Urticaria (2/9)²

Gastrointestinal:Abdominal Discomfort (1/9), Nausea (1/9), Vomiting (1/9) ²

Hematologic:Haematuria (1/9) ²

Other:Oedema Eyelid (1/9), Therapeutic Response Decreased (2/9) ²

ข้อห้ามใช้

- ผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (Gastrointestinal Obstruction) หรือปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ¹
- ไม่ควรใช้เป็นยาระบายในสตรีมีครรภ์หรือให้นมบุตร (มีรายงานว่าสาร Rhein ผ่านทางน้ำนมได้)¹

ข้อควรระวัง

- อาจทำให้เกิดอาการปวดมวนท้อง เนื่องจากการบีบตัวของลำไส้ใหญ่ อาจมีอาการคลื่นไส้ อาหารไม่ย่อย และปวดท้องได้¹
- ควรระวังการใช้ในเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี
- ควรระวังในผู้ป่วย Inflammatory Bowel Disease¹
- การรับประทานยาในขนาดสูงอาจทำให้เกิดไตอักเสบ (nephritis)¹
- ไม่ควรใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานเกิน 1 สัปดาห์เพราะจะทำให้ท้องเสีย ซึ่งส่งผลให้มีการสูญเสียน้ำและเกลือแร่มากเกินไปโดยเฉพาะโพแทสเซียม และทำให้ลำไส้ใหญ่ชินต่อยา ถ้าไม่ใช้ยาจะไม่ถ่าย¹

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาชงชุมเห็ดเทศ	Warfarin ⁸⁹ Aspirin 300 mg ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น หรือเก็บไว้ในตู้เย็น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดช่องให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป
- กรณียาชงแล้วสามารถเก็บได้ 1 วัน (เก็บในอุณหภูมิห้อง)

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องผูก	ยาชงชุมเห็ดเทศ	Bisacodyl ^{91,92}
		Milk of Magnesia ^{91,92}

(10) ยามะขามแขก

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

แคปซูลขนาด 400 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาสาคัญ

ผงใบหรือผงใบและฝักมะขามแขก (*Senna alexandrina* Mill.)

รศยา

รสเปรี้ยว

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการท้องผูก (ไม่ถ่ายอุจจาระมา มากกว่า 3 ครั้ง/ สัปดาห์)อุจจาระแห้ง แข็ง เบ่งถ่ายลำบาก ต้องเบ่งถ่ายนาน	รับประทานครั้งละ 2-3แคปซูล วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน	15-20 แคปซูล	1สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากHerb–Drug Interactions: an overview of
systematic reviews 2013 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน(3)
[Dermatologic:Urticaria \(1/1\)](#)

ข้อห้ามใช้

- ผู้ป่วยที่มีภาวะทางเดินอาหารอุดตัน (gastrointestinal obstruction)
- ผู้ป่วยลำไส้อักเสบ Inflammatory Bowel Disease¹
- ผู้ป่วยปวดท้องโดยไม่ทราบสาเหตุ

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้นานในเด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี¹
- ควรระวังในผู้ป่วยที่เป็นโรคหัวใจ
- การรับประทานยาในขนาดสูงอาจทำให้เกิดไตอักเสบ (Nephritis)¹
- ไม่ควรรับประทานติดต่อกันนานเกิน 1 สัปดาห์ เพราะจะทำให้ท้องเสียซึ่ง
ส่งผลให้มีการสูญเสียน้ำและเกลือแร่มากเกินไปโดยเฉพาะโพแทสเซียมและ
การใช้ติดต่อกันเป็นระยะเวลานานจะทำให้ลำไส้ใหญ่ชินต่อยาถ้าไม่ใช้ยาจะ
ไม่ถ่าย¹
- ควรระวังการใช้นานกับหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร¹

Drug Interaction

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยา มะขามแขก	Digoxin	Sennosideกระตุ้นการขับออกของ Potassium อาจทำให้มีอาการหัวใจเต้นผิดปกติ การมองเห็นผิดปกติ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Corticoadrenal steroids	Sennoside กระตุ้นการขับออกของ Potassium	
	Diuretic drugs (furosemide (Lasix), HCTZ และอื่นๆ) (93)	ออกอาจทำให้เกิดภาวะอาการ hypokalemia ได้แก่อาการ กล้ามเนื้อล้า ตะคริว ปวดกล้ามเนื้อ หัวใจเต้นระริก	
	Theophylline(93)	ระริก	
	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด	
	Aspirin 300 mg ⁸⁹	(มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	
	Astemizole	Sennoside B inhibited CYP2J2 Catalyzed Astemizole with 28%inhibition.(in vitro)	

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง

- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องผูก	ยาระบาย	Bisacodyl ^{91,92}
		Milk of Magnesia ^{91,92}

(11) ยาตรีผลา

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเชาคิซมกุฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 90 กรัมประกอบด้วย

เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอพิเภก เนื้อลูกมะขามป้อม หนักสิ่งละ 30 กรัม

รสยา

เปรี้ยวฝาด

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการอุจจาระ ไม่สุดอาการถ่ายลำบาก อุจจาระแห้งแข็ง	รับประทานครั้งละ 2-3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

ไม่พบรายงาน

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม(Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาตรีผลามีสมุนไพรจำนวน 3 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เนื้อลูกมะขามป้อม^{20, 21}
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่ขับออกผ่าน P-Glycoprotein เนื่องจากตำรับยาตรีผลามีสมุนไพร ทั้งหมด 3 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เนื้อลูกมะขามป้อม⁷

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาตรีผลา	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของ เกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

2.3 กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย

(12) ยาธาตุบรรจบ

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 104 กรัมประกอบด้วย

1. เนื้อลูกสมอไทยหนัก 16 กรัม
2. โกรฐก้านพร้าวหนัก 8 กรัม
3. เหง้าชิง โกรฐเขมา โกรฐพุงปลา โกรฐเชียง โกรฐสอ เทียนดำ เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนยาวพาดณี เทียนแดง ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ดอกกานพลู เปลือกสมุลแห้ง ลูกกระวาน ลูกผักชีลา ใบพิมเสนต้น ดอกดีปลี หัวเปราะหอม การบูร หนักสิ่งละ 4 กรัม

รสยา

สุขุมร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการแน่นท้อง คล้ายอาหารไม่ย่อย ท้องอืดมีลมมากในท้อง ท้องเพื่อเรอเปรี้ยว	รับประทานครั้งละ 2-3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาท้องผูกสลับ ท้องเสีย หรือถ่ายเหลว			
รักษาโรคกรดไหลย้อน (อาการเจ็บแน่นหน้าอก หรือแสบหน้าอก บางครั้งอาจจรรู้สึกถึง รสเปรี้ยว)	รับประทานครั้งละ 2-3 แคปซูล วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น (รับประทานพร้อมกับน้ำต่าง* 1 ช้อนชาต่อน้ำ 250 มิลลิลิตร) *น้ำต่าง = นำกะลามะพร้าวไปเผาไฟให้ เป็นขี้เถ้า นำขี้เถ้ามาแช่ในน้ำทิ้งไว้ 1 คืน	60 - 90 แคปซูล	1 เดือน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่¹

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความ
ผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹
ตำรับธาตุบรรจบในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.098 กรัม (ปริมาณที่
ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 2 รายงาน²
Neurologic: Dizziness (1/2)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาธาตุน้ำประจิมมีสมุนไพรรักษา 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ โกลูเซมา¹¹ เทียนดำ^{25, 26} เห่งำชิง^{36, 37} ดอกดีปัส^{37, 43} และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ²⁷ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ โกลูเซีย²⁸ ดอกดีปัส⁴⁴ เห่งำชิง⁶ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เห่งำชิง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาธาตุน้ำประจิม มีสมุนไพรรักษา 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ ดอกดีปัส⁴⁵
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาธาตุน้ำประจิม มีสมุนไพรรักษา 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵ เห่งำชิง⁵

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาธาตุน้ำประจิม	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด ¹ (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบรายงาน		

(13) ยาเหลืองปิดสมุทร

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 90 กรัมประกอบด้วย

1. เหง้าขมิ้นชัน หนัก 30 กรัม
2. ชันย้อย ครั่งสีเสียดเทศ เปลือกสีเสียดไทย ใบเทียน ใบทับทิม หัวหัวหมู เหง้าขมิ้นอ้อย เปลือกเพกา รากกล้วยดิบ หัวกระเทียมคั่ว ดอกดีปลี หนักสิ่งละ 5 กรัม

รสยา

ฝาดร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการถ่าย เหลวเป็นน้ำ มีมูกปน	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูลทุก 4 ชั่วโมง *หยุดยาเมื่ออาการดีขึ้น	20 แคปซูล	2-3 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

ใช้ไม่เกิน 1 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาเหลืองปิดสมุทรมีสมนไพร ทั้งหมด 13 รายการ พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เหง้าขมิ้นชัน⁶⁷ ดอกดีปลี⁵⁵ หัวกระเทียมคั่ว^{55, 56}
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาเหลืองปิดสมุทรมีสมนไพรจำนวน 13 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ หัวกระเทียมคั่ว⁵⁸ ดอกดีปลี^{37, 43} และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 3A4, CYP 2E1 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าขมิ้นชัน⁶⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เหง้าขมิ้นชัน⁷ ดอกดีปลี⁴⁴

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาเกลือปิตสุมทร มีสุมุนไพรมีจำนวน 13 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ เหง้าขมิ้นชัน⁴⁵ ดอกตปีลี⁴⁵ หัวกระเทียมคั่ว⁶⁰ ใบทับทิม⁶⁹ เปลือกสีเสียดไทย⁷⁰

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาเกลือปิตสุมทร	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องเสียลดการเคลื่อนไหวของลำไส้	ยาเกลือปิตสุมทร	Loperamide ^{91,92}

2.4 กลุ่มยาบรรเทาโรคผิวหนัง

(14) ยาผสมเพอร์สังฆาต สูตรที่ 2

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

แคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 85 กรัม ประกอบด้วย
เถาเพอร์สังฆาต หนัก 50 กรัม กะเม็ง หนัก 15 กรัม โกลฐน้ำเต้า หัวกระชาย
หนักลิ้งละ 10 กรัม

รสยา

ร้อนเอียน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
รักษาโรคผิวหนัง ภายในระยะที่ 1-2 • ระยะที่ 1 โรคผิวหนังไม่ ยื่นออกมานอกขอบ ทวาร • ระยะที่ 2 โรคผิวหนัง ยื่นออกมานอกขอบ ทวารขณะถ่ายอุจจาระ และเลื่อนกลับเข้าไปใน ทวารหนักหลังถ่าย อุจจาระ)	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เข้า กลางวัน เย็น *อาการดีขึ้นรับประทานติดต่อกันเป็น เวลา 3-6 เดือน	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่ควรใช้ยาในหญิงตั้งครรภ์และหญิงให้นมบุตร

ข้อควรระวัง

ไม่พบรายงาน

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 6 รายงาน²

Dermatologic: Stevens Johnson Syndrome (1/6), Angioedema
(1/6), Rash Maculo-Papular (3/6), Urticaria (1/6)²

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่มือยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาผสม เพชรสังฆาต	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วอาจจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
รักษาโรคริดสีดวงทวาร	ยาผสมเพชรสังฆาต	Daflon ^{91,92}
		Sidual ^{91,92}

กลุ่มที่ 3

ยาสมุนไพร

กลุ่มอาการทางสูติศาสตร์นรีเวชวิทยา

---

(15) ยาประสะไพล

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ:

ยาแคปซูล ขนาด 350 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

รศยา

รสร้อน

สูตรตำรับ

ในผงยา 162 กรัมประกอบด้วย

- 1.เหง้าไพล หนัก 81กรัม
- 2.ผิวมะกรูด เหง้าว่านน้ำ หัวกระเทียม หัวหอม พริกไทยล่อน ดอกดีปลี
เหง้าขิง เหง้าขมิ้นอ้อย เทียนดำ เปลือกสนเขาว์ หนักสิ่งละ 8 กรัม
- 3.การบูร หนัก 1 กรัม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวดทรวง ท้องน้อย ท้องอืด อาการจุกแน่นท้อง ระหว่างช่วงประจำเดือน ระดูมาไม่สม่ำเสมอหรือมา น้อยกว่าปกติ ¹	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	180 แคปซูล	1เดือน ติดตาม อาการ
รักษาวิธอง (อาการร้อน วูบวาบ ไม่สบายตัว			
ขับน้ำคาวปลาในหญิงหลัง คลอดบุตร ¹ เพิ่มการหลั่ง น้ำนม	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	130 แคปซูล	2 สัปดาห์ ติดตาม อาการ
รักษาอาการตกขาว	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ ติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงที่มีภาวะตกเลือดหลังคลอด และหญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้¹
- ห้ามรับประทานในหญิงที่มีระดูมากกว่าปกติ¹ เพราะอาจทำให้ระดูขับออก
มากขึ้น

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ตไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ตำรับยาประสะไพลในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.0062 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)
- กรณีขับน้ำคาวปลาในหญิงหลังคลอดบุตร ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 1 เดือน

อาการไม่พึงประสงค์:

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน²

Dermatologic: Rash Maculo-Papular (1/1)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาประสะไพลมีสมุนไพรมูลจำนวน 12 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ดอกคัสปัส⁵³ หัวกระเทียม (55)(56)พริกไทยล่อน⁵⁷ เทียนดำ⁴⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาประสะไพลมีสมุนไพรมูลจำนวน 12 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ หัวกระเทียม(58)ดอกคัสปัส^{37, 43} พริกไทยล่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เหง้าไพล⁵⁹ ดอกคัสปัส⁴⁴ พริกไทยล่อน³⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาประสะไพล มีสมุนไพรมูลจำนวน 12 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypotension จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ดอกคัสปัส⁴⁵ หัวกระเทียม⁶⁰

คู่ยากับยาสมุนไพรมูลที่เกิดDrug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพรมูล	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาประสะไพล	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสดูดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพรมูล
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษายา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบรายงาน		

(16) ยาเลือดงาม

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ

ในผงยา 102 กรัมประกอบด้วย

1. เหง้าชิงแห้ง ตะไคร้บ้าน(ลำต้น) สะระแหน่(ทั้งต้น) เหง้ากระชาย
เหง้ากะทือ ผิวมะกรูด ใบมะนาว ราก และใบกะเพรา หัวกระเทียม
เปลือกเพกา โกฐจุฬาลัมพา ข้าวปลู(ทั้งต้น) ลูกเร่วหอม ลูกจันทน์
ดอกกานพลู ดอกดีปลี เหง้าไพล พริกไทยอ่อน รากเจตมูลเพลิงแดง
รากชะเอมเทศ หนักสิ่งละ 5 กรัม
2. พิมเสน การบูร หนักสิ่งละ 1 กรัม

รสยา

ร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวด ประจำเดือน	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	180 แคปซูล	1 เดือน นัดติดตาม
บรรเทาประจำเดือนมา ไม่สม่ำเสมอ			
ประจำเดือนมีสีคล้ำ			
บรรเทาอาการตกขาว			
รักษาอาการไม่ย่อย อาหาร	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	90 แคปซูล	2สัปดาห์ ติดตาม อาการ

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์หลังคลอด หญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้¹

ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ตำรับยาเลือดงามในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.0098 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาเลือดงามมีสมุนไพรจำนวน 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ ดอกคิปลี⁵³ พริกไทยล่อน⁵⁷ เหง้าชิงแห้ง⁽⁵⁴⁾ หัวกระเทียม⁽⁵⁵⁾⁽⁵⁶⁾ ดอกกานพลู⁴⁶ รากชะเอมเทศ⁽⁴⁸⁾⁽⁴⁷⁾
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาเลือดงามมีสมุนไพรจำนวน 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง^{36, 37} พริกไทยล่อน³⁷ ดอกคิปลี^{37, 43} หัวกระเทียม⁵⁸ รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกลจุฬาลัมพา¹⁸ พริกไทยล่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ ดอกคิปลี⁴⁴ พริกไทยล่อน³⁹ หัวกระเทียม⁽⁶³⁾ เหง้าไพล⁵⁹ รากชะเอมเทศ⁴⁰ เหง้ากระทือ⁶⁴ เหง้าชิงแห้ง⁶ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิดได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาเลือดงามมีสมุนไพรทั้งหมด 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 5 ชนิดได้แก่ ตะไคร้บ้าน⁶⁵ ดอกคิปลี⁴⁵ หัวกระเทียม⁶⁰ รากและใบกะเพรา⁶⁶ รากชะเอมเทศ⁴²
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาเลือดงามมีสมุนไพร ทั้งหมด 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ข้าวพลู⁵⁰ เหง้าชิงแห้ง⁵

คู่มือยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาเลือดงาม	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการปวดท้องก่อนมีประจำเดือนหรือระหว่างมีประจำเดือน	ยาเลือดงาม	Mefenamic acid ^{91,92}
แก้ปวด ปวดประจำเดือน		Ibuprofen ^{91,92}

(17) ยาปลูกไฟราตุ

กรอบบัญชียา

- Θ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ

ในผงยา 100 กรัมประกอบด้วย

1. พริกไทยล่อนหนัก 50 กรัม
2. ดอกดีปลี รากข้าวพุล ผักแพวแดง (ทั้งต้น) เกาสะค่าน เหง้าชิงแห้ง
ลูกผักชีล้อม เหง้าว่านน้ำ หัวแห้วหมู ผิวมะกรูด ลูกพิลังกาสา
หนักสิ่งละ 5 กรัม

รสยา

ร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
กระตุ้นน้ำนม	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3	180	1 เดือน
กระจายเลือดลมในหญิง หลังคลอด	ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	แคปซูล	นัดติดตาม
บรรเทาอาการอาหาร ไม่ย่อย ทำให้ผายลม	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	90 แคปซูล	2สัปดาห์ ติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้กับหญิงตกเลือดหลังคลอด และหญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้¹

ข้อควรระวัง

ไม่พบรายงาน

อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาปลูกไฟธาตุ มีสมุนไพรมีจำนวน 11 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 3ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁵³ เหง้าชิงแห้ง⁵⁴ พริกไทยล่อน⁵⁷
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา Phenytoin, Propranolol, Theophylline และ Rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาปลูกไฟธาตุ มีสมุนไพรมีจำนวน 11 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 3ชนิด ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง^{36, 37} พริกไทยล่อน³⁷ ดอกดีปลี^{37, 43} และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 3A4 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ พริกไทยล่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 3ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁴⁴ พริกไทยล่อน³⁹ เหง้าชิงแห้ง⁶ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิดได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาเลือดงามมี สมุนไพรมีทั้งหมด 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 1 ชนิดได้แก่ ดอกดีปลี⁴⁵
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาเลือดงามมีสมุนไพรมีทั้งหมด 22 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ข้าวพุลู⁵⁰ เหง้าชิงแห้ง⁵

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาปลูกไฟธาตุ	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
กระตุ้นการสร้างน้ำนม	ยาปลุกไฟธาตุ	Domperidone ^{91,92}

(18) ยาไฟโพรลีสกัลป์

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล ขนาด 500 มิลลิกรัม

สูตรตำรับ

ในผงยา 71 กรัมประกอบด้วย

1. รากเจตมูลเพลิงแดง สารส้มสะอาด แก่นแสมทะเล ผิวมะกรูด การบูร หนักสิ่งละ 6 กรัม
2. เหง้าขมิ้นอ้อย เหง้ากะทือ เหง้าข่า เหง้าไพล เปลือกมะรุ่ม หนักสิ่งละ 5 กรัม
3. พริกไทยล่อน เหง้าขิง ดอกดีปลี หัวกระเทียม หนักสิ่งละ 4 กรัม

รสยา

ร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
ขับน้ำคาวปลา ในมารดาหลังคลอด	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	90 แคปซูล	2 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้กับหญิงตกเลือดหลังคลอดหญิงตั้งครรภ์ และผู้ที่มิใช่
- ห้ามใช้ในหญิงที่ผ่าคลอด เนื่องจากทำให้แผลหายช้า

ข้อควรระวัง

ไม่พบรายงาน

อาการไม่พึงประสงค์

แสบร้อนยอดอก

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาไฟโพรลีสกัลป์มีสมุนไพรจำนวน 14 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁵³ หัวกระเทียม (55)(56)พริกไทยล่อน⁵⁷
- ควรระวังการใช้ร่วมกับยา Phenytoin, Propranolol, Theophylline และ Rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาไฟโพรลีสกัลป์มีสมุนไพร

จำนวน 14 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ หัวกระเทียม(58) ดอกดีปัส^{37, 43} พริกไทยอ่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เหง้าไพล⁵⁹ ดอกดีปัส⁴⁴ พริกไทยอ่อน³⁹ - ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาประสะไพล มีสมุนไพรจำนวน 14 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypotension จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปัส⁴⁵ หัวกระเทียม⁶⁰

คู่มือยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาไฟพรอสลียกัลป์	Warfarin ⁸⁹ Aspirin 300 mg ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วอาจจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

กลุ่มที่ 4

ยาสมุนไพรรักษา

อาการไข้ แก้อ่อนใน

---

(19) ยาเขียวหอม

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผงขนาด 8 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 90 กรัมประกอบด้วย

ใบพิมเสน ใบผักกระฉอม ใบหมากผู้ ใบหมากเมีย ใบสันพร้าวหอม

รากแผลกหอมหัวเปราะหอม แก่นจันทน์ขาว หรือจันทน์ชะมด แก่นจันทน์แดง

ว่านกับแระคว้นร้อนทอง เนระพูสี พิษนาศน์ มหาสดำ ดอกพิกุล ดอกบุนนาค

ดอกสารภี เกสรบัวหลวง หนักสิ่งละ 5 กรัม

รสยา

เย็นเพื่อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
แก้ไข้ ร้อนในกระหาย น้ำ ¹	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายน้ำข้าวข้าว หรือน้ำต้มสุก 2 ช้อนโต๊ะ รับประทาน ทุก 4 ชั่วโมง <u>หากมีอาการท้องผูก</u> : ใช้ร่วมกับตรีผลา รับประทานครั้ง 3 แคปซูล ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น		
แก้ไข้จากหัดและ อีสุกอีใสในเด็ก	<u>ในเด็กอายุต่ำกว่า 6 ปี</u> รับประทานครั้งละละลายน้ำต้มสุก (กรณี ไข้สูง >38°C) ละลายน้ำข้าวข้าว* จำนวน 2 ช้อนโต๊ะ ทุก 4 ชั่วโมงละ ½ ช้อนชา <u>ในผู้ใหญ่</u> รับประทานครั้งละ 1 ช้อนชา ละลายน้ำต้มสุก (กรณีไข้สูง >38°C) ละลายน้ำข้าวข้าว* จำนวน 2 ช้อนโต๊ะ ทุก 4 ชั่วโมง *น้ำข้าวข้าว : ข้าวสาร 1 ช้อนโต๊ะ ต่อ น้ำ 3 ช้อนโต๊ะ (ล้างข้าวเอาน้ำทิ้ง 1 รอบ) ขยี้ข้าวจนน้ำข้าวข้นจึงนำมาใช้ (ควรใช้ทันทีไม่ควรเก็บไว้นาน)	2 กระปุก	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
รักษาไข้ตัวร้อนในเด็ก (*ในผู้ใหญ่พิจารณาใช้ ยาตัวอื่น)	รับประทานครั้งละ ½ ซ้อนชา ละลายน้ำต้มสุก (กรณีไข้สูง >38 °C) ละลายน้ำขาวข้าวจำนวน 1 ซ้อนโต๊ะ ทุก 4 ชั่วโมง *หากท้องผูกควรสวนอุจจาระร่วมด้วย	2 กระปุก	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่มีรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹
- ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออก¹
- หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 37 รายงาน²

Dermatologic: Stevens Johnson Syndrome (5/37), Angioedema (1/37), Toxic Epidermal Necrolysis (2/37), Erythema Multiforme Severe (1/37), Maculo-Papular Rash (6/37), Rash Erythematous (2/37), Urticaria (2/37), Urticaria Acute (2/37), Burn (1/37), Erythema Multiforme (1/37), Pruritus (1/37), Rash (1/37), Rash Impetiginous (1/37), Photosensitivity Reaction(1/37)²

Immunologic: Anaphylaxis (1/37), Anaphylactic Shock (1/37)²

Neurologic: Unconsciousness (1/37)²

Ophthalmic: Eye Inflamed (1/37), Eye Pain (1/37)²

Respiratory: Bronchospasm (1/37), Choking (1/37)²

Other: Face Oedema (1/37), Oedema Eyelid (1/37), Oedema Mouth (1/37)²

Drug Interaction

- คอระวังการใช้อยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาเขียวหอม มีสมุนไพรมูลจำนวน 17 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เกสรบัวหลวง(9)
- คอระวังการใช้อยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนกรเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ CytochromeP450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาเขียวหอมมีสมุนไพรมูลจำนวน 17 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2D6, CYP 3A4 จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ใบหมากผู้ใบหมากเมีย(10) แก่นจันทน์แดง¹¹ เกสรบัวหลวง(12) และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 3A4 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ ใบหมากผู้ใบหมากเมีย(10)และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ดอกพิกุล¹³ ดอกบุนนาค¹³ ดอกสารภี¹³ เกสรบัวหลวง¹³
- คอระวังการใช้อยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาเขียวหอมมีสมุนไพรมูลทั้งหมด 17 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เกสรบัวหลวง¹⁴ เนระพูสี¹⁵ พิกุล²²
- คอระวังการใช้อยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาเขียวหอม มีสมุนไพรมูลจำนวน 17 ชนิดพบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เกสรบัวหลวง¹⁶

คูยากับยาสมุนไพรมูลที่เกิด Drug Interaction			
คูยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพรมูล	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาเขียวหอม	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้อยาสมุนไพรมูล
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

ข้อมูลอื่น

- ในสูตรตำรับได้ตัดโคโรครีออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าโคโรครีที่ใช้และมีการจำหน่ายในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล Aristolochia ซึ่งพืชในสกุล Aristolochia มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (Nephrotoxicity) และเมื่อปี ค.ศ. 2002 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้พืชสกุล Aristolochia
- ทางกรมแพทย์แผนไทย แนะนำให้ผู้ป่วยหัด อีสุกอัส ห้ามรับประทานอาหารทะเล ไข่ และน้ำเย็น เนื่องจากผิดสำแดง
- สามารถใช้ในเด็กอายุมากกว่า 1 ปี

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรมักับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรมักับ	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการไข้	ยาเขียวหอม	Paracetamol ^{91,92}

(20) ยาห้าราก

กรอบบัญชียา

- ☐ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

แคปซูล ขนาด 400 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ผงยา 100 กรัมประกอบด้วย

รากย่านาง รากคนทา รากมะเดื่อชุมพร รากชิงชี รากไม้เท้ายายม่อม
หนักสิ่งละ 20 กรัม

รสยา

รสขมเย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
แก้ไข้ต่างๆ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อยตามตัว มีผื่น แดงขึ้นตามแนว ประสาท และมีตุ่มน้ำ ใสขึ้นตามลำตัว	รับประทานครั้งละ 3 เม็ด ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ	60 แคปซูล	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ
แก้ไข้จากหัดและ อีสุกอีใสในผู้ใหญ่	รับประทานครั้งละ 3 เม็ด ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ	60 แคปซูล	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการ
ของไข้เลือดออก¹
- หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹
- ไม่แนะนำให้ใช้ในหญิงที่มีไข้หวัดหรือไข้ระหว่างมีประจำเดือน¹

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาห้าราก	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการไข้	ยาห้าราก	Paracetamol ^{91,92}

(21) ยาจันท์ลีลา

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 350 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาฉิมชภูมิ)

ยาดำรับ

ในผงยา 99 กรัมประกอบด้วย

1. โกรฐสอ โกรฐเขมา โกรฐจุฬาลัมพา แก่นจันทน์ขาว หรือ จันทน์ชะมด
แก่นจันทน์แดง ลูกกระตอม เกาปอระเพ็ด รากปลาไหลเผือก
หนักสิ่งละ 12 กรัม
2. พิมเสน หนัก 3 กรัม

รสยา

รสขม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
แก้ไข้ ตัวร้อน(<39°C) แก้ไข้ระหว่างมี ประจำเดือน ¹	รับประทานครั้งละ 3 เม็ด ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ	60 แคปซูล	3วัน นัดติดตาม อาการ
คลื่นเนื้อคลื่นตัว ปวด ศีรษะ			
แก้ไข้ตัวเย็น มือเท้า เย็น มีอาการคลื่นเนื้อ คลื่นตัว กระจายน้ำ	รับประทานครั้งละ 3 เม็ด ทุก 4 ชั่วโมง รับประทานคู่กับน้ำขิง* 1 แก้ว (250 มิลลิลิตร) **น้ำขิง : นำเหง้าขิง(แก่) 15 กรัม (3 แว่น)ต้มจนเดือดนาน 2-5 นาที		

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการ
ของไข้เลือดออก¹
- หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 3 รายงาน²

Dermatologic: Urticaria (1/3)²

Imunologic: Anaphylaxis (1/3)²

Respiratory: Chest Fullness (1/3)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาจันท์ลีลา มีสุมุนไพโร จำนวน 9 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกลูเซมา¹¹ แก่นจันท์แดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ โกลูจุฬาลิมพา¹⁸
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจาก ตำรับยาจันท์ลีลา มีสุมุนไพโรจำนวน 9 รายการ พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เถาบอระเพ็ด¹⁹

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาจันท์ลีลา	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการไข้	ยาจันท์ลีลา	Paracetamol ^{91,92}

(22) ยาประสะจันทน์แดง

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูล

สูตรตำรับ

ในผงยา 64 กรัมประกอบด้วย

1. แก่นจันทน์แดง หนัก 32 กรัม
2. รากเหมือดคน รากมะปรางหวาน รากมะนาว หัวเปราะหอม โกรฐหัวบัว
แก่นจันทน์เทศ แก่นฝางเสน หนักสิ่งละ 4 กรัม
3. เกสรบัวหลวง ดอกบุนนาค ดอกสารภี ดอกมะลิ หนักสิ่งละ 1 กรัม

รสยา

รสขมเย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
แก้ไข้ตัวร้อน ปวดศีรษะ ตาแดงหนาวสั่น ครั่น เนื้อครั่นตัว อาจมี อาเจียนร่วมด้วย	รับประทานครั้งละ 3 เม็ด ทุก 4 ชั่วโมง เมื่อมีอาการ	60 แคปซูล	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ
แก้ไข้กลับ			
แก้ไข้ระหว่างมี ประจำเดือน			

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้
- ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการ
ของ ไข้เลือดออก
- กรณีบรรเทาอาการไข้ ร้อนในกระหายน้ำ หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วัน
แล้วอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาจันท์ธรมีสมนไพร จำนวน 9 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกลูเซมา¹¹ แก่นจันท์แดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ โกลูจุพาลัมพา¹⁸
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาประสะจันท์ธรมีสมนไพรจำนวน 9 รายการ พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เถาบอระเพ็ด¹⁹

คู่ยากับยาสมุนไพรมีเกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพรมี	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาประสะจันท์ธรมีสมนไพร	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่ายและเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพรมี
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรมีกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรมี	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการไข้	ยาประสะจันท์ธรมีสมนไพร	Paracetamol ^{91,92}

(23) ยามะระขึ้นนก

กรอบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาสําคัญ

ผงจากเนื้อผลแก่ที่ยังไม่สุกของมะระขึ้นนก (*Momordica charantia* L.)

รสยา

รสขมเย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
ช่วยเจริญอาหาร	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในเด็กหรือหญิงให้นมบุตร เนื่องจากมีรายงานว่าทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดลดลง อย่างมากจนเกิดอาการชักได้

ข้อควรระวัง

- ไม่แนะนำให้ใช้กับผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการของไข้เลือดออกหากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วันแล้ว อาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาลดน้ำตาลในเลือดชนิดรับประทาน (Oral Hypoglycemic Agents) อื่น ๆ หรือร่วมกับการฉีดอินซูลิน เพราะอาจทำให้เกิดการเสริมฤทธิ์กันได้
- ควรระวังการใช้ยานี้ในผู้ป่วยโรคตับ เพราะเคยมีรายงานว่าทำให้เกิดตับอักเสบได้

อาการไม่พึงประสงค์

- คลื่นไส้ วิงเวียน ชาปลายมือปลายเท้า Hypoglycemic Coma อาการชักในเด็ก ท้องเดิน ท้องอืด ปวดศีรษะ และอาจเพิ่มระดับเอนไซม์ Gamma-Glutamyl Transferase และ Alkaline Phosphatase ในเลือดได้

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยามะระขึ้นก	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการไข้	ยามะระขึ้นก	Paracetamol ^{91,92}

กลุ่มที่ 5

ยาสมุนไพรรักษา

กลุ่มอาการทางระบบทางเดินหายใจ

5.1 กลุ่มยาบรรเทาอาการไอ

(24) ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาน้ำ 60 มิลลิลิตร

สูตรตำรับ

ในยา 100 มิลลิลิตรประกอบด้วย

สารสกัดน้ำมะขามป้อมเข้มข้น (ความเข้มข้น 25 เปอร์เซ็นต์) 30 มิลลิลิตร

มะนาวดองแห้ง 8 มิลลิกรัม สารสกัดรากชะเอมเทศ 5 มิลลิลิตร ผิวส้มจีน

3.3 มิลลิกรัม บัวย3 มิลลิกรัม เนื้อลูกสมอพิเภก 3 มิลลิกรัม เนื้อลูกสมอไทย

1 มิลลิกรัม หล่อฮังก้วย 2 มิลลิกรัม เกล็ดสะระแหน่ 0.08 มิลลิกรัม

น้ำตาลทรายแดง 40 มิลลิกรัม

รศยา

เปรี้ยวฝาด

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการไอ ¹ ขับเสมหะเบื้องต้น	จิบเมื่อมีอาการไอ ครั้งละ 1-2 ช้อนชา	2-3 ขวด	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการระคาย เคืองคอที่ทำให้ไอ			

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยที่ท้องเสียบ่อย เนื่องจากมะขามป้อมมีฤทธิ์เป็นยา
ระบาย¹
- ผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 5 รายงาน²

Dermatologic: Rash Erythematous ($\geq 10\%$), Rash (1/5)²

Immunologic: Anaphylaxis (1/5)²

Other: Face Oedema (1/5), Oedema Mouth (1/5)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาแก้ไอ มะขามป้อม มีสมุนไพรมะขามป้อม 5 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ สารสกัดน้ำมะขามป้อม^{20, 21} สารสกัดรากชะเอมเทศ(48) (47)
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่ขับออกผ่าน P-Glycoprotein เนื่องจากตำรับยาแก้ไอมะขามป้อมมี สมุนไพรมะขามป้อม 5 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ สารสกัดน้ำมะขามป้อม⁷ สารสกัดรากชะเอมเทศ⁴⁰

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาแก้ไอ มะขามป้อม	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสดูดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

ข้อมูลอื่น

สามารถจ่ายได้ในหญิงตั้งครรภ์ และให้นมบุตร

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือหลังจากเปิดใช้มีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
แก้ไอ ทำให้ชุ่มคอ	ยาแก้ไอผสมมะขามป้อม	Brown Mixture ^{91,92}

(25) ยาประสะมะแว้ง

กรอบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาเม็ด

สูตรตำรับ

ในผงยา 96 กรัมประกอบด้วย

1. ผลมะแว้งต้น ผลมะแว้งเครือ หนักสิ่งละ 24 กรัม
2. ใบสวาด ใบตานหม่อน ใบกะเพรา หนักสิ่งละ 12 กรัม
3. เหง้าขมิ้นอ้อย หนัก 9 กรัม สารส้มสะตุ หนัก 3 กรัม

รสยา

ฝาดขม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการไอที่มี เสมหะ ¹	อมเมื่อมีอาการไอ ครั้งละ 3-5 เม็ด <u>กรณีมีเสมหะเหนียวข้น</u>	2-3 ซอง	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการไอจากกรด ไหลย้อน(อาการไอที่มี อาการแสบอกร่วมด้วย)	นำเม็ดยา 2-3 เม็ด มาบดให้ละเอียด และละลายน้ำมะนาว ½ ช้อนชา แทรกเกลือเล็กน้อย จิบเมื่อมีอาการ		

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ไม่ควรใช้ติดต่อกันนานเกิน 15 วัน หากอาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹
- ไม่ควรใช้น้ำมะนาวแทรกเกลือ กับผู้ป่วยที่ต้องจำกัดการใช้เกลือ¹
- ไม่ควรใช้ในเด็กที่อายุต่ำกว่า 6 ปี

อาการไม่พึงประสงค์:

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากสรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 2 รายงาน ²

Dermatologic:Rash (1/2)

Other:Oedema Mouth(1/2)

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยาประสะ มะแว้ง	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทั้งนี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ละลายเสมหะ บรรเทาอาการไอ จากโรคหัด	ยาประสะมะแว้ง	Bromhexene ^{91,92}

(26) ยาอำมฤควาที

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาผง

สูตรตำรับ

ในผงยา 70 กรัมประกอบด้วย

1. รากชะเอมเทศหนัก 35 กรัม
2. โกลฐพุงปลา เทียนขาว ลูกผักชีลา เนื้อลูกมะขามป้อม เนื้อลูกสมอพิเภก หนักสิ่งละ 7 กรัม

รสยา

หวานชุ่ม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการไอ ¹ เรื้อรังและไม่เรื้อรัง ทั้ง ที่มีเสมหะและไม่มี เสมหะ	นำผงยา ½ ช้อนชา ละลายน้ำมะนาว ½ ช้อนชา แทรกเกลือเล็กน้อย จิบเมื่อมี อาการไอ	1 กระจุก	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

ไม่ควรใช้น้ำมะนาวแทรกเกลือ กับผู้ป่วยที่ต้องจำกัดการใช้เกลือ¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน²

Gastrointestinal: Nausea (1/1)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้น้ำนี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยา
ต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยา
อำมฤควาทีสมุนไพรทั้งหมด 6 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets,
Anticoagulant จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เนื้อลูกมะขามป้อม(21)(20) สาร
สกัดรากชะเอมเทศ(48)(47)
- ควรระวังการใช้น้ำนี้ร่วมกับยาที่ขับออกผ่าน P-Glycoprotein เนื่องจาก
ตำรับยาอำมฤควาทีมี สมุนไพรทั้งหมด 6 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการ
ทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เนื้อลูกมะขามป้อม⁷
สารสกัดรากชะเอมเทศ⁴⁰

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาอมฤควาที	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

ข้อมูลอื่น

ในสูตรตำรับได้ตัดโคคร์ครี้ออก เนื่องจากมีข้อมูลงานวิจัยบ่งชี้ว่าโคคร์ครี้ออก และมีการจำหน่ายในท้องตลาด เป็นพืชในสกุล Aristolochia ซึ่งพืชในสกุล Aristolochia มีรายงานพบว่าก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อไต (Nephrotoxicity) และเมื่อปี ค.ศ. 2002 องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้พืชสกุล Aristolochia เป็นสารก่อมะเร็งในมนุษย์¹

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาหรือปิดของให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือหลังจากเปิดใช้มีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป
- กรณีผสมยาด้วยน้ำมะนาวและเกลือสามารถเก็บยาได้ 1 วัน (เก็บในอุณหภูมิห้อง)

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ละลายเสมหะ บรรเทาอาการไอ	ยาอมฤควาที	Bromhexene ^{91,92}
บรรเทาอาการไอที่มีเสมหะ ออกฤทธิ์ละลายเสมหะ		Acetylcysteine ^{91,92}

5.2 กลุ่มยาบรรเทาอาการเจ็บคอ

(27) ยาฟ้าทะลายโจร

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาลำคัญ

ผงจากส่วนเหนือดินของฟ้าทะลายโจร [*Andrographis paniculata* (Burm. f.) Wall. ex Nees] ที่มีสารสำคัญ Total Lactone โดยคำนวณเป็น Andrographolide ไม่น้อยกว่าร้อยละ 6 โดยน้ำหนัก (w/w)¹

รสรยา

รสขม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการอาการ เจ็บคอ ¹	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล ทุก 4 ชั่วโมง ไม่เกินวันละ 24 แคปซูล *เมื่ออาการดีขึ้นหยุดยา	60	3 วัน นัดติดตาม อาการ
บรรเทาปวดเมื่อยตัว คัดจมูก จาม ไอ เสีย งแสบ มีน้ำมูกใส	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 4 ครั้ง หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น และ ก่อนนอน *ควรรับประทานคู่กับยาแก้ปวด 3 เม็ด	60	3 วัน นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการท้องเสีย ถ่ายเหลวเป็นน้ำที่มี อาการอาเจียน	รับประทานครั้งละ 3 - 4 แคปซูล วันละ 4 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน *เมื่ออาการดีขึ้นหยุดยา	45	1-3 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้:

- ห้ามใช้ในผู้ที่มีอาการแพ้ฟ้าทะลายโจร¹
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์และให้นมบุตร เนื่องจากอาจทำให้เกิดทารกวิรูปได้
- ในผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บคอเนื่องจากติดเชื้อ Streptococcus group A
  - ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคไตอักเสบ
  - ในผู้ป่วยที่มีประวัติเป็นโรคหัวใจรั่วหัวใจตีบ
  - ในผู้ป่วยที่มีอาการเจ็บคอเนื่องจากมีการติดเชื้อแบคทีเรีย และมีอาการรุนแรง เช่น มีตุ่มหนองในคอ มีไข้สูง และหนาวสั่น

ข้อควรระวัง

- หากใช้ยานี้ติดต่อกันเป็นระยะเวลา 7 วันอาจทำให้แขนขามีอาการชาหรืออ่อนแรง¹

- หากใช้ฟ้าทะลายโจรติดต่อกัน 3 วัน แล้วไม่หาย หรือ มีอาการรุนแรงขึ้น ระหว่างใช้ยาควรหยุดใช้และพบแพทย์¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากสรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 403 รายงาน ²

Cardiovascular:Faintness (2/403), Palpitation (1/403), Vasculitis (1/403) ²

Dermatologic: Urticaria(61/403), Rash Maculo-Papular(41/403), Rash (30/403), Pruritus (27/403), Rash Erythematous (16/403), Itching (7/403), Non-Specific Macular Papular Rash (6/403), Stevens Johnson Syndrome(2//403), Fixed Eruption (2/403), Burning Sensation (2/403), Skin Exfoliation (2/403), Urticaria Acute (2/403), Blisters (1/403), Dermatitis Exfoliative Aggravated (1/403), Dermatitis Exfoliative (1/403), Eczema (1/403), Erythema (1/403), Erythema Multiforme (1/403), Measly Rash (1/403) , Purpura Allergic (1/403), Skin Flushed (1/403), Mouth Ulceration (1/403) ²

Gastrointestinal:Nausea (11/403), Vomiting (9/403), Anorexia(4/403), Abdominal Pain (3/403), Diarrhoea (3/403), Bloating (1/403), Constipation (1/403), Gastro-Intestinal Disorder Nos (1/403), Flatulence (1/403), Stomatitis (1/403), Stool Black(1/403) ²

Hematologic:Eosinophilia (1/403) ²

Hepatic:Hepatic Enzymes Increased (1/403), Hepatitis (1/403) ²

Immunologic:Angioedema (17/403), Anaphylactic Shock (9/403), Anaphylaxis (8/403), Anaphylactic Reaction(1/403), AnaphylactoidReaction (1/403), Acute Generalized Exanthematous Pustulosis(1/403) ²

Musculoskeletal:Muscle Cramp (1/403), Muscle Weakness (1/403), Paralysis Muscle Local Skeletal(1/403), Arthritis Rheumatoid Aggravated (1/403) ²

Neurologic:Dizziness (41/403), Sleepiness (2/403), Anaesthesia Local(1/403), Anaesthesia Mouth (1/403), Insomnia (1/403) ²

Ophthalmic:Eye Discharge (1/403) ²

Respiratory: Coughing (6/403), Chest Fullness (3/403), Bronchospasm (2/403),Dyspnoea (10/403), Chest Tightness (2/403), Breath Shortness (1/403), Chest Discomfort (1/403),

Throat Dry(1/403), Wheezing Inspiratory (1/403) ²

Other:Oedema Eyelid (14/403), Face Oedema (13/403), Fatigue (6/403), Oedema (4/403), Oedema Mouth (3/403), Fever (3/403), Headache (3/403), Lips Swelling (2/403), Oedema Of Extremities (2/403), Flank Pain (1/403), Hearing Impaired(1/403), Inflammatory Swelling (1/403), Lips Dry (1/403), Oedema Generalised (1/403), Oedema Genital (1/403), Oedema Periorbital (1/403), Oedema Peripheral (1/403), Pain (1/403), Sweating Increased (1/403), Therapeutic Tongue Disorder (1/403) ²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาลดความดันเลือดเพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ยับยั้งเอนไซม์ CYP 1A2, CYP 2C9 และ CYP 3A4 ¹ และยับยั้งการทำงานของ P-glycoprotein⁷

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิดDrug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ฟ้าทะลายโจร	Warfarin	ฟ้าทะลายโจรมีฤทธิ์ต้านการแข็งตัวของเลือดและต้านการเกาะกลุ่มของเกร็ดเลือด โดยมีฤทธิ์ต้านเอนไซม์ CYP2C9และกระตุ้นเอนไซม์ CYP1A2ดังนั้นการรับประทานฟ้าทะลายโจร คู่กับ Warfarinอาจมีผลไปเสริมหรือต้านฤทธิ์กับ Warfarin(90)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาอาการปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องเสียไม่ติดเชื้อ	ฟ้าทะลายโจร	Loperamide ^{91,92}

5.3 กลุ่มยาแก้อาการภูมิแพ้

(28) ยาปราบชมพูทวีป

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 400 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 465 กรัม ประกอบด้วย

1. เหงือกปลาหมอ (ทั้งต้น) พริกไทยดำ ใบกัญชาเทศ หนักสิ่งละ 120 กรัม
2. หัตถ์คุณเทศ ดอกกานพลู หนักสิ่งละ 10 กรัม หัวบุงกรอ เนื้อลูกสมอเทศ เนื้อลูกสมอไทย รากเจตมูลเพลิงแดง เหง้าชิง หนักสิ่งละ 8 กรัม
3. เทียนแดง เทียนตาตักแตน เทียนแกลบ หนักสิ่งละ 6 กรัม เทียนดำ โกรฐสอ โกรฐเขมา ลูกพิลังกาสง ลำพันทางหมู หนักสิ่งละ 4 กรัม
4. ดอกดีปลี การบูร หนักสิ่งละ 2 กรัม ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน หนักสิ่งละ 1 กรัม

รสยา

ร้อนสุขุม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการคัดจมูก จามบ่อย มักมีน้ำมูก ใสๆ มีอาการคันจมูก เมื่อมีอากาศเย็น หรือ มักเป็นตอนเช้า ¹	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น *รับประทานติดต่อกันเป็นเวลา 3 -6 เดือน	120 แคปซูล	2 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บำรุงกำลัง สร้าง ภูมิคุ้มกันร่างกาย			

ข้อห้ามใช้:

- ภาวะแทรกซ้อนจากการแพ้อากาศ เช่น การติดเชื้อ แบคทีเรียที่มีอาการเจ็บบริเวณไซนัส น้ำมูกและเสมหะเขียว เป็นต้น¹
- ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์¹
- ไข้สูง > 38 °C¹
- เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้กับผู้ป่วยโรคความดันเลือดสูง โรคหัวใจ และโรคกรดไหลย้อน¹
- ควรระวังการใช้ยาเกินขนาดในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไตหรือทางเดินปัสสาวะ¹

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่มีรายงาน

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยา Phenytoin, Propranolol, Theophylline และ Rifampicin เนื่องจากตัวรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹ มีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 3A4
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตัวรับยาปราบชมพูทวีปมีสมุนไพรมีจำนวน 23 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁵³ เหง้าขิง⁵⁴ ดอกกานพลู⁴⁶ เทียนดำ⁴⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตัวรับยาปราบชมพูทวีปมีสมุนไพรมีจำนวน 23 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ พริกไทยดำ³⁷ โกลฐเขมา¹¹ เทียนดำ^{25, 26} เหง้าขิง^{36, 37} ดอกดีปลี^{37, 43} รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ²⁷ พริกไทยดำ³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁴⁴ เหง้าขิง⁶ พริกไทยดำ³⁹ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าขิง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตัวรับยาปราบชมพูทวีปมี สมุนไพรทั้งหมด 23 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁴⁵ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตัวรับยาปราบชมพูทวีปมี สมุนไพรทั้งหมด 23 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เหง้าขิง⁵ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาปราบชมพูทวีป	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		
	Phenytoin	ฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 3A4	
	Propranolol		
	Theophylline		
	Rifampicin		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาผื่นปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
รักษาอาการแพ้ต่างๆ เช่น แพ้ อากาศ	ยาปราบชมพูทวีป	Chlorpheniramine ^{91,92}

กลุ่มที่ 6

ยาสมุนไพร

บำรุงโลหิต

---

(29) ยาบำรุงโลหิต

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาศึกษณภูมิ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 75 กรัมประกอบด้วย

1. แก่นฝางดอกคำไทยหนักสิ่งละ 10 กรัม 2. ครึ่งหนัก 4 กรัม
3. เหง้าชิงแห้ง ดอกดีปลี รากเจตมูลเพลิงแดง เกาสะค่าน รากข้าพลุ
เถาขมิ้นเครือ เถามวกแดง แก่นกำลังวัวเถลิง ดอกสารภี ดอกพิบูล
ดอกบุนนาค เกสรบัวหลวง หนักสิ่งละ 2 กรัม
4. ดอกจันทน์ ลูกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู เทียนดำ เทียนแดง
เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก เทียนตาดักแตน โกฐสอ โกฐเขมา โกฐหัวบัว
โกฐเชียง โกฐจุฬาลัมพา หนักสิ่งละ 1 กรัม
5. เนื้อลูกสมอไทย เนื้อลูกสมอคิง เนื้อลูกสมอพิเภก เปลือกชะลูด
เปลือกอบเชยเทศ แก่นจันทน์แดง แก่นแสมสาร แก่นแสมทะเล กฤษณา
หนักสิ่งละ 1 กรัม

รสยา

รสร้อนสุขุม

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวด ประจำเดือน ¹	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	180 แคปซูล	1 เดือน นัดติดตาม
บรรเทาอาการ ประจำเดือนมาไม่ สม่ำเสมอ		180 แคปซูล	
บรรเทา ประจำเดือนมีสีคล้ำ		180 แคปซูล	
บรรเทาอาการตกขาว		45 แคปซูล	1สัปดาห์ ติดตาม อาการ
ขับน้ำคาวปลาในหญิง หลังคลอดบุตร		รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	180 แคปซูล

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน²

Dermatologic: Rash (1/1)²

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้กับหญิงตั้งครรภ์ ผู้ที่มิใช่¹

ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยที่แพ้ละอองเกสรดอกไม้¹

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) เนื่องจากตำรับยาบารุงโลहितมี สมุนไพรรทั้งหมด 38 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Anticoagulant 1 ชนิด คือ เทียนดำ⁴⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาบารุงโลहितมีสมุนไพรรจำนวน 38 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ โกฎเขมา¹¹ เทียนดำ^{25, 26} เหง้าชิงแห้ง^{36, 37} ดอกดีปลี^{37, 43} แก่นจันทน์แดง¹¹ เกสรบัวหลวง (12) รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ โกฎจุฬาลัมพา¹⁸ เทียนดำ⁵² และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 7 ชนิด ได้แก่ โกฎเชียง²⁸ ดอกดีปลี⁴⁴ ดอกบุนนาค¹³ ดอกสารภี¹³ ดอกพิกุล¹³ เกสรบัวหลวง¹³ เหง้าชิงแห้ง⁶ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein ได้แก่ เหง้าชิงแห้ง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาบารุงโลहितมี สมุนไพรรทั้งหมด 38 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ ดอกดีปลี⁴⁵ เกสรบัวหลวง¹⁴ ดอกพิกุล³² เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาบารุงโลहितมี สมุนไพรรทั้งหมด 38 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypoglycemia จำนวน 6 ชนิด ได้แก่ ข้าวฟ่าง⁵⁰ เหง้าชิงแห้ง⁵ เปลือกอบเชยเทศ⁵ เกสรบัวหลวง¹⁶ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาบำรุงโลหิต	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการอ่อนเพลีย ไม่มีแรง	ยาบำรุงโลหิต	Vitamin B complex ^{91,92}

กลุ่มที่ 7

ยาสมุนไพรรักษา

กลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก

---

(30) ยาเถาวัลย์เปรียง

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 350 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาชีเมฆ)

ตัวยาสําคัญ

ผงจากเถาของเถาวัลย์เปรียง [*Derris scandens* (Roxb.) Benth.]

รสยา

รสเอียน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
ปวดกล้ามเนื้อทั่วไป หรือปวดกล้ามเนื้อจาก การเล่นกีฬา	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	45 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ
บรรเทาอาการปวดเข่า กรณีมีลมในข้อเข่า	รับประทานครั้งละ 2 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น *ร่วมกับยาขมิ้นชันครั้งละ 1 แคปซูล		

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้ในหญิงตั้งครรภ์¹

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้เถาวัลย์เปรียงในผู้ป่วยที่เป็นแผลในกระเพาะอาหาร อาจทำให้เกิดการระคายเคืองของระบบทางเดินอาหาร¹
- ควรระวังการใช้นี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากมีการรายงานว่ายาเถาวัลย์เปรียงมีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension⁽²⁴⁾
- ไม่ควรใช้ยาเกิน 1 เดือน เพราะอาจทำให้ต่อมลูกหมากโต

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากสรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 177 รายงาน²

Cardiovascular: Palpitation (5/177), Faintness (3/177)²

Dermatologic: Rash (10/177), Urticaria (7/177), Itching (7/177), Pruritus (3/177), Rash Maculo Papular (2/177), Fixed Eruption (2/177), Papular Rash (2/177), Rash Erythematous (2/177), Bullous Eruption (2/177), Burning Sensation (1/177), Extremities Hot (1/177), Erythema (1/177)²

Gastrointestinal: Nausea (10/177), Throat Dry (9/177), Abdominal Pain (9/177), Vomiting (6/177), Constipation (5/177), Flatulence (4/177), Anorexia (4/177), Faeces Discoloured (3/177), Stools Diarrhoea (3/177), Appetite Increased (1/177), Faecal Abnormality (1/177), Watery (1/177), Taste Loss (1/177), Throat Irritation (1/177) ²

Hematologic: Haemorrhage Nos (1/177) ²

Immunologic: Angioedema (8 /177), Anaphylaxis (1/177) ²

Musculoskeletal: Back Pain (1/177) , Muscle Pain (1/177), Muscle Rigidity (1/177) ²

Neurologic: Dizziness (5/177), Sleepiness (4/177), Insomnia (3/177), Anaesthesia Local (1/177), Bewilderment (1/177), Giddiness (1/177), Somnolence (1/177), Convulsions (1/177) ²

Ophthalmic: Vision Blurred (1/177) ²

Respiratory: Chest Tightness (4/177), Breathing Difficult (1/177) ²

Renal: Polyuria (5/177), Urine Discolouration (2/177), Urinary Frequency (1/177), Urinary Retention (1/177) ²

Other: Mouth Dry (7/177), Feeling Of Face Oedema (3/177), Fatigue (3/177), Headache (3/177), Coughing (2/177), Oedema Mouth (2/177), Mouth Irritation (1/177), Oedema Of Extremities (1/177), Oedema Peripheral (1/177), Bruise (1/177), Debility (1/177), Fluor (1/177), Tiredness (1/177), Syncope (1/177) ²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ยาร่วมกับกลุ่มยาต้านการอักเสบที่ไม่ใช่สเตียรอยด์ (Nonsteroidal Anti-Inflammatory Drugs: NSAIDs) เนื่องจาก เภยาลยเปรียงมีกลไกออกฤทธิ์เช่นเดียวกัน 'มีฤทธิ์ทำให้เกิดการระคายเคืองกระเพาะอาหาร
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากการรายงานว่ เภยาลยเปรียงมีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension²⁴

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยา เถาวัลย์เปรียง	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่ม ของเกล็ดเลือด (มีโอกาสดูดออก ง่าย และเลือดแข็งตัว ช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยา สมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ยาบรรเทาปวดกล้ามเนื้อ กระตุก	ยาเถาวัลย์เปรียง	Indomethacin ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ ปวดหลัง		Norgesic ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ		Tolperisone ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ แก้ไอเสบ		Diclofenac ^{91,92}

(31) ยารณีสันชะฆาต

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 160 กรัมประกอบด้วย

1. พริกไทยล่อนหนัก 96 กรัม
2. ยาตำสะตุหนัก 20 กรัม
3. เนื้อลูกสมอไทยมหาหิงค์การบูรหนักสิ่งละ 6 กรัม
4. รงทอง (ประสะ) หนัก 4 กรัม
5. ผักแพวแดง (ทั้งต้น) เนื้อลูกมะขามป้อมหนักสิ่งละ 2 กรัม
6. ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน ดอกกานพลู เทียนดำ เทียนขาว หัวตองติง หัวบุก หัวกลอย หัวกระดาดขาว หัวกระดาดแดง ลูกเร่ว เหง้าขิง รากชะเอมเทศ รากเจตมูลเพลิงแดง โกฐกระดุก โกฐเขมา โกฐน้ำเต้า หนักสิ่งละ 1 กรัม

รस्या

รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาด ^{และวิธีใช้}	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวด กล้ามเนื้อเรื้อรัง แก้เกาตาน พรรดิก (อาการท้องผูกเป็น เวลานาน คล้ำท้องจะ พบลำอุจจาระบริเวณ หน้าท้อง)	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 1 ครั้ง ก่อนนอน	15 แคปซูล	5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- หญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้สูง > 38 °C
- เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ในตำรับยารณีสันชะฆาต 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.0375 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)
- ควรระวังการใช้ในผู้สูงอายุ¹

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน²

Gastrointestinal: Abdominal Pain Lower (1/1)²

Drug Interaction

- ควรระวังการรับประทานร่วมกับยาในกลุ่มสารกันเลือดเป็นลิ่ม (anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets)¹
- ควรระวังการใช้ ร่วมกับยา Phenytoin, Propranolol, Theophylline และ Rifampicin เนื่องจากตัวรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹ มีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 3A4
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตัวรับยาชนิดนี้สังเคราะห์มีสมุนไพรมูลนิธิ 26 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP2C19 จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ โกลฐเขมา¹¹ เทียนดำ^{25, 35} เหง้าชิง^{36, 37} พริกไทยล่อน³⁷ รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 3A4 จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ²⁷ พริกไทยล่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 4 ชนิด ได้แก่ พริกไทยล่อน³⁹ เนื้อลูกมะขามป้อม⁷ รากชะเอมเทศ⁴⁰ เหง้าชิง⁶ และกระตุ้นการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 1 ชนิด ได้แก่ เหง้าชิง⁴¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตัวรับยาชนิดนี้สังเคราะห์ มีสมุนไพรมูลนิธิ 26 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ รากชะเอมเทศ⁴²
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตัวรับยาชนิดนี้สังเคราะห์ มีสมุนไพรมูลนิธิ 26 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เหง้าชิง⁵

คู่มือยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด Potential Interactions	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน		
ยา ธรณีสังเคราะห์	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสดูดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการท้องผูก	ยาธรรมชาติสังเคราะห์	Bisacodyl ^{91,92}
		Milk of Magnesia ^{91,92}
ยาบรรเทาปวดกล้ามเนื้อ กระดูก		Indomethacin ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ ปวดหลัง		Norgesic ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ		Tolperisone ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ แก้ชักเสบ	Diclofenac ^{91,92}	

(32) ยาสหัสธารา

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาแคปซูลขนาด 500 มิลลิกรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

สูตรตำรับ

ในผงยา 1,000 กรัม ประกอบด้วย

1. พริกไทยล่อนหนัก 240 กรัม รากเจตมูลเพลิงแดงหนัก 224 กรัม ดอกดีปลีหนัก 96 กรัม หัตถ์คุณเทศหนัก 48 กรัม
2. เนื้อลูกสมอไทยหนัก 104 กรัม รากตองแตกหนัก 80 กรัม
3. เหง้าว่านน้ำหนัก 88 กรัม
4. การบูรหนัก 14 กรัม ดอกจันทน์หนัก 13 กรัม เทียนแดงหนัก 11 กรัม ลูกจันทน์หนัก 12 กรัม เทียนตาดักแตน มหาหิงค์หนักกิ่งละ 10 กรัม เทียนสัตตบุษย์หนัก 9 กรัม เทียนขาว รากจิงจ้อหนักกิ่งละ 8 กรัม เทียนดำหนัก 7 กรัม โกฐกั๊กกรหนัก 6 กรัม โกฐเขมาหนัก 5 กรัม โกฐก้านพร้าวหนัก 4 กรัม โกฐพุงปลาหนัก 3 กรัม

รสยา รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวดตามข้อ เช่นปวดไหล่ ปวดเข่า	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตามอาการ
บรรเทาอาการปวดกล้ามเนื้อที่สามารถระบุตำแหน่งที่ปวดได้	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น ร่วมกับทำหัตถการแพทย์แผนไทย	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตามอาการ
บรรเทาอาการริ้วขาคตามร่างกาย	รับประทานครั้งละ 3 แคปซูล วันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหารเช้า กลางวัน เย็น *ร่วมกับทำหัตถการแพทย์แผนไทย	60 แคปซูล	1 สัปดาห์ นัดติดตามอาการ

ข้อห้ามใช้

- หญิงตั้งครรภ์¹
- ผู้ที่มีไข้สูง > 38 °C¹

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยาในผู้ป่วยโรคความดันเลือดสูง โรคหัวใจ ผู้ป่วยโรคแผลในกระเพาะอาหาร และกรดไหลย้อน เนื่องจากเป็นตำรับยา ร้อน¹
- ควรระวังการใช้ยาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในผู้ป่วยที่มีความผิดปกติของตับ ไต เนื่องจากอาจเกิดการสะสมของการบูรและเกิดพิษได้¹ ตำรับยา สหสธารา ในตำรับ 1 กรัม มีการบูรปริมาณ 0.014 กรัม (ปริมาณที่ส่งผลให้เกิดพิษต่อร่างกาย 0.5-1 กรัม)

อาการไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction 2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 189 รายงาน²

Cardiovascular: Palpitation (3/189), Faintness (3/189), Heart Burn (2/189) ²

Dermatologic: Angioedema (1/189), Rash Erythematous (9/189), Pruritus (3/189) , Urticaria (3/189), Burning Sensation (3/189), Eczema (2/189), Rash (1/189), Rash Maculo-Papular (1/189), Vesicular Rash (1/189)²

Gastrointestinal: Abdominal Pain (20/189), Diarrhoea (14/189), Nausea (8/189), Anorexia (8/189), Constipation (7/189), Abdominal Discomfort (5/189), Flatulence (3/189), Faecal Abnormality Nos (2/189) , Vomiting (2/189), Stools Loose (1/189)

Musculoskeletal: Myalgia (2/189), Arthralgia (1/189)²

Neurologic: Dizziness (9/189), Insomnia (7/189), Sleepiness (4/189), Somnolence (2/189), Anaesthesia Local (1/189)²

Renal: Urinary Retention (2/189), Polyuria (1/189), Urine Abnormal (1/189), Urine Discolouration (1/189)²

Respiratory: Chest Tightness (3/189) ²

Other: Throat Dry (19/189), Mouth Dry (16/189) , Headache (7/189), Fatigue (1/189), Hearing Impaired (1/189), Herpes Zoster (1/189), Oedema (1/189), Oedema Mouth (1/189), Oral Ulceration(1/189), Hot Dry Skin (1/189), Joint Swelling Non-Inflammatory (1/189), Micturition Disorder (1/189), Tongue Disorder (1/189), Epistaxis (1/189)²

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ ร่วมกับยา Phenytoin, Propranolol, Theophylline และ Rifampicin เนื่องจากตำรับนี้มีพริกไทยในปริมาณสูง¹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับสารกันเลือดเป็นลิ่ม (Anticoagulant) และยาต้านการจับตัวของเกล็ดเลือด (Antiplatelets) เนื่องจากตำรับยาสหัชชารา มีสมุนไพรมะขาม 21 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Antiplatelets, Anticoagulant จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ ดอกคัสลี⁵³ พริกไทยล่อน⁵⁷ เทียนดำ⁴⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่กระบวนการเมแทบอลิซึมผ่านเอนไซม์ Cytochrome P450 (CYP 450) เนื่องจากตำรับยาสหัชชารา มีสมุนไพรมะขาม 21 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 2D6, CYP 3A4, CYP 2C19 จำนวน 5 ชนิด ได้แก่ พริกไทยล่อน³⁷ โกลูเซม¹¹ ดอกคัสลี^{37, 43}, เทียนดำ^{25, 26} รากเจตมูลเพลิงแดง¹¹ และมีฤทธิ์กระตุ้นการทำงานของ CYP 1A2, CYP 2E1, CYP 3A4 จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ²⁷ พริกไทยล่อน³⁸ และมีฤทธิ์ยับยั้งการทำงานของ P-Glycoprotein จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ โกลูเซีย²⁸ ดอกคัสลี⁴⁴ พริกไทยล่อน³⁹
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากตำรับยาสหัชชารา มีสมุนไพรมะขาม 21 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension จำนวน 3 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³⁰ เทียนแดง³¹ ดอกคัสลี⁴⁵
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับน้ำตาลในเลือดเนื่องจากตำรับยาสหัชชารา มีสมุนไพรมะขาม 21 ชนิด พบว่ามีฤทธิ์ Hypoglycemia จำนวน 2 ชนิด ได้แก่ เทียนดำ³³ เทียนแดง³⁵

คู่มือยาสหัชชาราสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสหัชชารา	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาสหัชชารา	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่มของเกล็ดเลือด (มีโอกาสดูดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสหัชชารา
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากเปิดใช้ยาในแต่ละครั้ง
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลาก หรือยาที่แบ่งบรรจุ/ยาที่เปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 6 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรมีกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรมี	ยาแผนปัจจุบัน
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ ปวดหลัง	ยาสหัชสารา	Norgesic ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ		Tolperisone ^{91,92}
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ แก้ชักเสบ		Diclofenac ^{91,92}

(33) ครีมไฟล

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ครีมขนาด 30 กรัม

ตัวยาสาคัญ

ยาที่มีปริมาณน้ำมันหอมระเหยง่ายจากเหง้าไฟล [*Zingiber montanum* (Koenig) Linkex Dietr.] ร้อยละ 14 โดยปริมาตรต่อน้ำหนัก (v/w)

รสนยา

รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการบวม ฟกช้ำ เคล็ดขัดยอก ¹	ทาและถูเบา ๆ บริเวณที่มีอาการวันละ 2 - 3 ครั้ง	1 หลอด	1 สัปดาห์ นัดติดตามอาการ

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

- ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน¹
- ห้ามทาบริเวณผิวหนังที่มีบาดแผลหรือมีแผลเปิด¹
- ควรระวังการใช้ในผู้ที่แพ้ไฟล

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

การเก็บรักษายา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ยาบรรเทาปวด คลายกล้ามเนื้อ	ครีมไฟล	Analgesic balm ^{91,92}

(34) ลูกประคบ

กรอบบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ลูกประคบ

สูตรตำรับ

ในยา 130 กรัม ประกอบด้วย

1. เหง้าไพล 50 กรัม ใบมะขาม 30 กรัม ผิวมะกรูด 20 กรัม
เหง้าขมิ้นชัน 10 กรัม ตะไคร้ (ลำต้น) 10 กรัม ใบส้มป่อย 10 กรัม
2. เกลือเม็ด 1 ช้อนโต๊ะ การบูร 2 ช้อนโต๊ะ

รศยา

รสร้อน

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยาที่ จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
บรรเทาอาการปวด เมื่อย ตามร่างกาย ลด อาการอักเสบของ กล้ามเนื้อ ช่วยเพิ่มการ ไหลเวียนโลหิต ¹	พรมน้ำบริเวณลูกประคบ จากนั้นนำลูก ประคบไปนึ่งทิ้งไว้ จนกว่าลูกประคบจะ ร้อน ก่อนทำการประคบทดสอบโดยการ แตะที่ท้องแขน ทำการประคบบริเวณที่ มีอาการวันละ 2 ครั้งเช้า - เย็น ครั้งละ 10 – 15 นาที	1 ลูก	1 สัปดาห์ นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

- ห้ามประคบบริเวณที่มีบาดแผล¹
- ห้ามประคบเมื่อเกิดการอักเสบเฉียบพลัน เช่น ข้อเท้าแพลง หรือมีอาการ
อักเสบ บวม แดง ร้อน ในช่วง 24 ชั่วโมงแรก เนื่องจากจะทำให้มีอาการ
อักเสบมากขึ้นและอาจมีเลือดออกมากตามมา โดยควรประคบหลังเกิด
อาการ 24 ชั่วโมง¹

ข้อควรระวัง

- ไม่ควรใช้ลูกประคบที่ร้อนเกินไปโดยเฉพาะบริเวณผิวหนังที่เคยเป็นแผลมา
ก่อน หรือบริเวณที่มีกระดูกยื่น¹
- ควรระวังเป็นพิเศษในผู้ป่วยโรคเบาหวาน อัมพาต เด็ก และผู้สูงอายุ เพราะ
มักมีความรู้สึกในการรับรู้และตอบสนองช้า อาจทำให้ผิวหนังไหม้พองได้ง่าย¹
- หลังจากประคบสมุนไพรเสร็จใหม่ๆ ไม่ควรอาบน้ำทันที เพราะเป็นการล้าง
ตัวยาจากผิวหนัง และร่างกายยังไม่สามารถปรับตัวได้ทัน (จากร้อนเป็นเย็น
ทันทีทันใด) อาจทำให้เกิดเป็นไข้ได้¹
- ควรระวังการใช้ในผู้ที่แพ้ส่วนผสมในยาประคบ¹

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- กรณีลูกประคบสดหากยังไม่ได้เปิดใช้ มีอายุ 1 เดือน ควรเก็บยาไว้ในตู้เย็น หลังเปิดใช้มีอายุ 3 วัน และควรเก็บลูกประคบไว้ในตู้เย็น
- กรณีลูกประคบแห้งหากยังไม่ได้เปิดใช้ มีอายุ 3 เดือน เก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง หลังเปิดใช้มีอายุ 3 วัน และควรเก็บลูกประคบไว้ในตู้เย็น

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบรายงาน		

กลุ่มที่ 8

ยาสมุนไพรรักษา

กลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง

---

(35) บัวบก

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ครีมขนาด 30 กรัม

ตัวยาสําคัญ

สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (70 เปอร์เซ็นต์) ของใบบัวบกแห้ง [*Centella asiatica* (L.) Urb.] ร้อยละ 7 โดยน้ำหนัก (w/w)

รสยา

เย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่ง่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
สมานแผล ¹	ทาบริเวณแผล หลังทำความสะอาด วันละ 1-2 ครั้ง	1 หลอด	จนกว่า อาการดี ขึ้น
รักษาแผลไฟไหม้ บริเวณผิวหนังชั้นหนัง กำพวด โดยบาดแผลจะ แดง แต่ไม่มีตุ่มพองมี ความรู้สึกเจ็บปวดหรือ แสบร้อน (ระยะ 1)			
รักษารอยดําจากแผล			
รักษาแผลกดทับ			

ข้อห้ามใช้

- ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่แพ้พืชในวงศ์ Apiaceae (Umbelliferae) เช่น ยี่หระ¹
- ห้ามใช้ในผู้ที่มีประวัติเป็นโรคมะเร็งผิวหนัง¹

ข้อควรระวัง

ควรหลีกเลี่ยงการใช้ติดต่อกันเป็นเวลานาน

อาการไม่พึงประสงค์

มีรายงานว่า การทาสารสกัดใบบัวบกชนิดขี้ผึ้งหรือผง อาจทำให้เกิดผื่นแพ้
สัมผัสได้

Drug Interaction:

ไม่พบรายงาน

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบการศึกษาเทียบเคียงสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน		

(36) ยาเปลือกมังคุด

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาน้ำใส ขนาด 30 มิลลิลิตร

ตัวยาสําคัญ

สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (95 เปอร์เซ็นต์) ของเปลือกมังคุดแห้ง (*Garcinia mangostana* L.) ร้อยละ 10 โดยน้ำหนักต่อปริมาตร (w/v)

รสยา

ฝาด

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
รักษาแผลสดและแผลเรื้อรัง ¹	ทาบริเวณแผล หลังทำความสะอาด วันละ 1-2 ครั้ง	1 ขวด	จนกว่า อาการดีขึ้น

ข้อห้ามใช้

ห้ามทาบริเวณขอบตาและเนื้อเยื่ออ่อน

ข้อควรระวัง

ไม่พบรายงาน

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

ข้อมูลอื่น

แพทย์แผนโบราณใช้เปลือกมังคุดฝนกับน้ำปูนใสในการรักษาแผลเบาหวาน

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือหลังจากเปิดใช้มีอายุอยู่ได้ 1 เดือน) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบการศึกษาเทียบเคียงสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน		

(37) ครีมพญายอ

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- ⊖ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาครีม ขนาด 5 กรัม

ตัวยาสําคัญ

สารสกัดเอทิลแอลกอฮอล์ (95 เปอร์เซ็นต์) ของพญายอร้อยละ 4-5
โดยน้ำหนัก (w/w)

รสยา

เย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
รักษาเริ่ม งูสวัด ¹ ที่มี อาการผื่นขึ้นเป็นตุ่ม พองใส รักษาผื่นสุกใส ตุ่มน้ำพองใสบริเวณ ผิวหนัง	ทาบริเวณที่มีอาการ ทุก 4 ชั่วโมง หรือ วันละ 5 ครั้ง ***หลังทา 1 ชั่วโมงหากอาการไม่ดีขึ้น ให้ใช้ ใบนุมนานประสานกาย หรือใบนุ ตะขาคิน 50 กรัม ตำผสมสุรา 2 ซ้อน โต๊ะ คั้นน้ำทาบริเวณที่มีอาการ	1 หลอด	3 วัน นัดติดตาม อาการ หากพบว่า ตุ่มจะหาย เป็นปกติ
รักษาอาการผื่นแดง หรือตุ่มน้ำเล็กๆ คันขึ้น บริเวณที่โดนยุงกัด หรือเฉพาะในบริเวณที่ สัมผัสกับสิ่งระคาย (เช่น สร้อยคอ กำไล แหวน ผงซักฟอก ปูน)	ทาบริเวณแผล หลังทำความสะอาด วันละ 1-2 ครั้ง	1 หลอด	3 วัน นัดติดตาม อาการ หากพบว่า ตุ่มจะหาย เป็นปกติ

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

หากทาแล้วอาการไม่ดีขึ้น หรือมีอาการแสบร้อนผิวหนัง ควรหยุดยาทันทีและ
กลับมาพบแพทย์แผนไทย เพื่อเปลี่ยนยารักษาโรค

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction:

ไม่พบรายงาน

ข้อมูลอื่น

- ข้อมูลจากงานวิจัยระบุว่า สารสกัดจากใบพญาาย สามารถฆ่าเชื้อไวรัส ที่ก่อให้เกิดโรคอีสุกอีใส งูสวัด (Aricella Zoster Virus) ทั้งภายใน และภายนอกเซลล์ คือ ยับยั้งไวรัสโดยตรง และยับยั้งการเพิ่มจำนวน ของไวรัส⁸⁸
- ข้อมูลทางคลินิกผู้ป่วยโรคเริมบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ที่ติดเชื้อครั้งแรกและติดเชื้อซ้ำ เมื่อรักษาโดยทาผลของผู้ป่วยด้วยครีมพญาาย (5%) เปรียบเทียบกับยามาตรฐาน Acyclovir พบว่า ผลของผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยยา จากสารสกัดใบพญาายและ Acyclovir จะตกสะเก็ดภายในวันที่ 3 และหาย ภายในวันที่ 7 แสดงว่าครีมพญาายและครีม Acyclovir มีประสิทธิภาพในการรักษาผู้ป่วยโรคเริมบริเวณอวัยวะสืบพันธุ์ให้หายได้เร็วพอกัน แต่ครีม พญาาย ไม่ทำให้เกิดอาการแสบระคายเคือง ในขณะที่Acyclovir ทำให้แสบ และราคาแพง
- ผู้ป่วยโรคงูสวัด เมื่อรักษาโดยทาผลด้วยครีมพญาาย (5%) วันละ 5 ครั้ง ทุกวัน ปรากฏว่าผลจะตกสะเก็ดภายใน 1-3 วัน และหายภายใน 7-10 วัน พบว่าผู้ป่วยจะหายเร็วกว่าการใช้ยาชนิดอื่น และไม่พบอาการข้างเคียงใดๆ จากการใช้สารสกัดใบพญาาย⁸⁸

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาให้สนิท หลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการ บ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรรักษาแผลปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพรรักษา	ยาแผนปัจจุบัน
บรรเทาอาการเริม งูสวัด	ครีมพญาาย	Acyclovir Cream ^{91,92}
อาการแพ้จากยุงกัด		Triamcinolone 0.02% Cream

กลุ่มที่ 9

ยาสมุนไพรรักษา

กลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ

---

(38) ยาขงกระเจี๊ยบแดง

กรอบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาขง ขนาด 3 กรัม

ตัวยาสำคัญ

ผงกระเจี๊ยบแดง (*Hibiscus sabdariffa* L.)¹

รทยา

เปรี้ยว

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ ครั้ง	ระยะเวลา
ขับปัสสาวะ ¹ ปัสสาวะไม่ สะดวก (ขัด สะดุด ถ่าย เจ็บ กระปริดกระปรอย)	ขงยา 1 ของ/น้ำร้อน 250 มิลลิลิตร แ่งยาประมาณ 15-20 นาที รับประทานวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น * 1 ของสามารถขงได้ 1 ครั้ง	1 ห่อ (10 ของ)	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้:

ห้ามใช้ในผู้ป่วยที่มีการทำงานของไตบกพร่อง¹

ข้อควรระวัง

กระเจี๊ยบแดงอาจทำให้เกิดอาการท้องเสียได้ เนื่องจากมีฤทธิ์เป็นยาระบาย¹

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้

ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports Of Adverse Drug Reaction

2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 4 รายงาน²

Dermatologic: Pruritus (1/4)²

Hematologic: Haematuria (1/4)²

Other: Hearing Impaired (1/4), Tongue Disorder (1/4)²

Drug Interaction

ควรระวังการใช้นี้ร่วมกับยาที่มีฤทธิ์ลดระดับความดันโลหิตเนื่องจากมีการ

รายงานว่ากระเจี๊ยบแดงมีฤทธิ์ทำให้เกิด Hypotension³

คู่มือกับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่มือที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยา ชงกระเจียบแดง	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่ม ของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออก ง่าย และเลือดแข็งตัว ช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดฝาหรือปิดซองให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป
- กรณียาชงแล้วสามารถเก็บได้ 1 วัน (เก็บในอุณหภูมิห้อง)

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
ไม่พบรายงาน		

(39) ยาขงหญ้าหนวดแมว

กรอบัญชียา

- ⊖ โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาขง ขนาด 3 กรัม

ตัวยาสำคัญ

ผงจากใบและส่วนยอดของหญ้าหนวดแมว [*Orthosiphon aristatus* (Blume) Miq.] ¹

รสยา

เปรี้ยว

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
ขับปัสสาวะ ¹ ปัสสาวะ จะขจัด ไม่สะดวก ออก กะปริดกะปรอย	ขงยา 1 ของ/น้ำร้อน 250 มิลลิลิตร แช่ยาประมาณ 15-20 นาที รับประทานวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น * 1 ของสามารถขงได้ 1 ครั้ง	1 ห่อ (10 ของ)	3-5 วัน นัดติดตาม อาการ

ข้อห้ามใช้

ห้ามใช้กับผู้ป่วยที่มีการทำงานของหัวใจและ/หรือไตบกพร่อง

ข้อควรระวัง

- ควรระวังการใช้ยานี้กับผู้ป่วยที่ต้องจำกัดปริมาณโพแทสเซียม เช่น ผู้ที่เป็นโรคหัวใจ เนื่องจากยาหญ้าหนวดแมวมีปริมาณโพแทสเซียมสูง
- ควรระวังการใช้ยานี้ร่วมกับยาลดน้ำตาลในเลือดชนิดรับประทาน (Oral Hypoglycemic Agents) หรือร่วมกับการฉีดอินซูลิน เพราะอาจเสริมฤทธิ์กันได้

อาการไม่พึงประสงค์

ไม่พบรายงาน

Drug Interaction

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาชงหญ้า หนวดแมว	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่ม ของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออก ง่าย และเลือดแข็งตัว ช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น หรือเก็บไว้ในตู้เย็น และควรชี้แจงให้ผู้ป่วยปิดช่องให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป
- กรณียาชงแล้วสามารถเก็บได้ 1 วัน (เก็บในอุณหภูมิห้อง)

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

กลุ่มที่ 10

ยาสมุนไพรรักษา

ยาถอนพิษเบื่อเมา

---

(40) ยาขงรางจืด

กรอบบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

ยาขง ขนาด 3 กรัม (ผลิตจากโรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ)

ตัวยาสาคัญ

ผงใบรางจืดโตเต็มที (*Thunbergia laurifolia* Lindl.)

รศยา

เปรี้ยว

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
สารเคมีตกค้างในเลือด หรือหลังพ่นยา	ขงยา 1 ชอง/น้ำร้อน 250 มิลลิลิตร แช่ยาประมาณ 15-20 นาที		3-5 วัน
ถอนพิษไข้ ถอนพิษเบื่อเมา ¹ เช่น สุรา	รับประทานวันละ 3 ครั้ง ก่อนอาหาร เช้า กลางวัน เย็น * 1 ชองสามารถชงได้ 1 ครั้ง	1 ห่อ	นัดติดตาม อาการ

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จาก สรุปรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้
ยาประจำปี 2557 Spontaneous Reports of Adverse Drug Reaction
2014 พบว่ามีรายงานทั้งสิ้น 1 รายงาน²
Dermatologic: Angioedema (1/1) ²

ข้อห้ามใช้

ไม่มีรายงาน

ข้อควรระวัง

- น้ำสกัดใบรางจืดขนาด 500 มิลลิกรัม/กิโลกรัม อาจมีผลต่อดับ ไตและ
ระบบเลือดของหนูขาวหากบริโภค เป็นระยะเวลานาน⁶²
- ไม่แนะนำให้ใช้ในผู้ที่สงสัยว่าเป็นไข้เลือดออก เนื่องจากอาจบดบังอาการ
ของไข้เลือดออก¹
- หากใช้ยาเป็นเวลานานเกิน 3 วันแล้ว อาการไม่ดีขึ้น ควรปรึกษาแพทย์¹

Drug Interaction

- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยเบาหวาน เพราะอาจเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ¹
- ควรระวังการใช้ในผู้ป่วยที่ต้องใช้ยาอื่นอย่างต่อเนื่องเพราะยารางจืด
อาจเร่งการขับยาเหล่านั้นออกจากร่างกาย ทำให้ประสิทธิผลของยาลดลง¹

คู่ยากับยาสมุนไพรที่เกิด Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิดอันตรกิริยา		กลไกการเกิด	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาขางรางจืด	Warfarin ⁸⁹	ไม่พบรายงาน	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

การเก็บรักษา

- เก็บยานี้ในภาชนะบรรจุเดิมที่บรรจุมา และเก็บให้พ้นมือเด็ก
- ควรเก็บยาไว้ในที่โปร่ง ไม่มีแดดส่อง โดยไม่ให้อยู่ในที่ร้อนมากกว่า 30 °C
- ไม่เก็บยาในบริเวณที่เปียกหรือชื้น หรือเก็บไว้ในตู้เย็น และควรชี้แจงให้ผู้ช่วยปิดของให้สนิทหลังจากใช้ยา
- ทิ้งยานี้เมื่อยาหมดอายุ (ยาหมดอายุตามฉลากยา หรือยาที่แบ่งบรรจุหรือมีการเปิดใช้แล้วยาจะมีอายุอยู่ได้ 1 เดือนนับจากวันที่แบ่งบรรจุหรือเปิดใช้) หรือหากลักษณะทางกายภาพของยา (สี กลิ่น รส) เปลี่ยนแปลงไป เป็นการบ่งบอกถึงความไม่คงตัวของยา ไม่ควรใช้ยานั้นต่อไป
- กรณียาขางแล้วสามารถเก็บได้ 1 วัน (เก็บในอุณหภูมิห้อง)

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

กลุ่มที่ 11

ยาสมุนไพร

ลดความอยากบุหรี่

---

(41) หน้้าดอกขาว

กรอบัญชียา

- โรงพยาบาล/ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (มีแพทย์แผนไทย)
- โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

รูปแบบ

เม็ดอม

ตัวยาส้าคัญ

ผงหน้้าดอกขาว [*Vernonia cinerea* (L.) Less.]¹

รทยา

เย็น

ข้อบ่งใช้	ขนาดและวิธีใช้	จำนวนยา ที่จ่าย/ครั้ง	ระยะเวลา
ลดความอยากบุหรี ¹	อมรับประทานครั้งละ 3 เม็ด เมื่อมี อาการอยากบุหรี	1 ซอง (50 เม็ด)	3-5 วัน นัดติดตาม

ข้อห้ามใช้

ไม่พบรายงาน

ข้อควรระวัง

ควรระวังการใช้กับผู้ป่วยโรคหัวใจ โรคไต เนื่องจากยาหน้้าดอกขาวมี
โพแทสเซียมสูง

อาการไม่พึงประสงค์

ปากแห้ง คอแห้ง

Drug Interaction

ไม่พบรายงาน

คู่ยากับยาสมุนไพโรที่เกิต Drug Interaction			
คู่ยาที่เกิตอันตรกิริยา		กลไกการเกิต	การจัดการเมื่อใช้ร่วมกัน
ยาสมุนไพโร	ยาแผนปัจจุบัน	Potential Interactions	
ยาอม หน้้าดอกขาว	Warfarin ⁸⁹	ยับยั้งการเกาะกลุ่ม ของเกล็ดเลือด (มีโอกาสเลือดออกง่าย และเลือดแข็งตัวช้า)	หลีกเลี่ยงการใช้ยาสมุนไพโร
	Aspirin 300 mg ⁸⁹		

ตารางเทียบเคียงยาสมุนไพโรกับยาแผนปัจจุบัน

กลุ่มอาการ	ยาสมุนไพโร	ยาแผนปัจจุบัน
	ไม่พบรายงาน	

คู่มือการใช้

Drug interaction

คู่มือการใช้ตาราง Drug interaction Pharmacokinetic

จากตารางนี้แสดงถึงสมุนไพรมีที่อาจส่งผลกระทบต่อ Cytochrome P450 (CYP) Enzyme โดย CYP Enzyme ที่เลือกนำมาใส่ในตารางมีความสำคัญคือ เป็น CYP Enzyme ที่ยาทั่วไปใช้ในกระบวนการกำจัดยา

หากสมุนไพรมีความสามารถในการยับยั้ง CYP Enzyme จะทำให้ร่างกายกำจัดยาได้ลดลง ส่งผลทำให้ระดับยาในเลือด เพิ่มขึ้น ซึ่งอาจทำให้เกิดพิษจากการใช้ยาได้ และหากสมุนไพรมีความสามารถในการกระตุ้น CYP Enzyme จะทำให้ร่างกายกำจัดยา ได้เพิ่มขึ้น ส่งผลทำให้ระดับยา ในเลือดลดลง ซึ่งอาจทำให้ระดับยาไม่ถึงระดับที่ใช้ในการรักษา

ถ้าสมุนไพรมีความสามารถในการยับยั้ง CYP Enzyme จะใช้เครื่องหมาย - แต่ถ้า สมุนไพรมีความสามารถใน การกระตุ้น CYP Enzyme จะใช้เครื่องหมาย + โดยข้อมูลที่น่ามาใส่ ในตาราง จะเป็นข้อมูลที่ ได้มาจากการศึกษาในงานวิจัยต่างๆ

ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว สมุนไพรมีหนึ่งตัวอาจจะมีทั้งความสามารถในการกระตุ้นและยับยั้ง CYP Enzyme ได้ ดังนั้นข้อมูลในตารางของสมุนไพรมีบางตัว อาจจะมีเครื่องหมาย +- อยู่ในช่อง ข้อมูลเดียวกัน

และหากสมุนไพรมีความสามารถกระตุ้นหรือยับยั้ง P-Glycoprotein จะใช้เครื่องหมาย ✓ ถ้า สมุนไพรมีความสามารถในการยับยั้ง P-Glycoprotein จะทำให้ร่างกายกำจัดยาได้ลดลง และถ้าสมุนไพรมีความสามารถในการกระตุ้น P-Glycoprotein จะทำให้ร่างกายกำจัดยา ได้เพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับ CYP Enzyme

ตารางแสดง Drug interaction Pharmacokinetic

ลำดับที่	ชื่อสมุนไพรมี	CYP P450 Enzyme							P-Glycoprotein		Reference
		CYP 1A2	CYP 2C9	CYP 2C19	CYP 2D6	CYP 2E1	CYP 3A4	2A6	inhibit	inducer	
1	โกฐูเขมา	-		-	-	-	-		✓		(7)
2	กระเทียม								✓		(64)
3	กระเทียม	-			-	-	-		✓		(58) (63)
4	โกฐูจุฬาลิมพา	+				+					(18)
5	โกฐูเชียง								✓		(28)
6	ขมิ้นชัน	-				+	++	+	✓		(1)(7)
7	ข่า								✓		(86)
8	ข้าวเย็นใต้	-	-	-			-				(11)
9	ชิง	-		-	-	-	-		✓	✓	1(6)
10	จันทน์แดง	-					-				(11)
11	จันทน์เทศ	-				-			✓		(29)

ลำดับที่	ชื่อสมุนไพร	CYP P450 Enzyme							P-Glycoprotein		Reference
		CYP 1A2	CYP 2C9	CYP 2C19	CYP 2D6	CYP 2E1	CYP 3A4	2A6	inhibit	inducer	
12	เจตมูลเพลิงแดง	-		-	-	-	-				(7)
13	ชะเอมเทศ								✓		(40)
14	ดีปาลี	-		-	-	-	-		✓		(37)(44)
15	ทองพันชั่ง								✓		(85)
16	เทียนดำ	++		-	-	++	-				(25)(27)
17	บัวหลวง	-			-		-		✓		(12)13
18	บุนนาค								✓		13
19	พริกไทยอ่อน	++		-	-	-	++		✓		(38)(39)
20	พิкуль								✓		13
21	ไพล	-			-	-			✓		(59)
22	ฟ้าทะลายโจร	-	-	-			-		✓		1
23	มะขามป้อม								✓		(7)
24	มะลิ								✓		13
25	มะแว้ง								✓		(7)
28	สารภี								✓		13
29	หญ้าหนวดแมว	-	-	-			-				(73)
30	หนอนตายอยาก								✓		(3)
31	หมากผู้ หมากเมีย	-			-		-				(10)
32	แก่นจันทร์แดง	-		-	-	-	-				(11)
33	แก่นจันทร์เทศ								✓		(29)

ขอขอบคุณข้อมูลจากโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

คู่มือการใช้ตาราง Drug Interaction Pharmacodynamics

จากตารางด้านล่างนี้ แสดงถึงสมุนไพรที่อาจจะส่งผลกระทบต่อผู้ป่วยโรคเรื้อรัง เช่น โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง โรคหัวใจและหลอดเลือด เป็นต้น ซึ่งผู้ป่วยโรคเรื้อรังเหล่านี้ ต้องรับประทานยาต่อเนื่อง เป็นเวลานานและมีโอกาสรับประทานสมุนไพรพร้อมกับยาแผนปัจจุบัน ซึ่งอาการต่างๆที่นำมาใส่ในตารางจะเป็นอาการสำคัญที่อาจทำให้ผู้ป่วยมีอันตรายรุนแรงได้ เช่น ความดันโลหิตต่ำ น้ำตาลในเลือดต่ำ ด้านการเกาะกลุ่มกันของเกล็ดเลือด ด้านการแข็งตัวของเลือด เป็นต้น

หากสมุนไพรที่มีฤทธิ์ที่ทำให้เกิดอาการ ความดันโลหิตต่ำ น้ำตาลในเลือดต่ำ ความดันโลหิตต่ำ น้ำตาลในเลือดต่ำ ด้านการเกาะกลุ่มกันของเกล็ดเลือด ด้านการแข็งตัวของเลือด จะใช้เครื่องหมาย ✓ โดยข้อมูลที่นำมาใส่ในตาราง จะเป็นข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาในงานวิจัยต่างๆ

ตารางแสดง Drug Interaction Pharmacodynamics

ลำดับที่	รายการ	Hypotension	Hypoglycemia	Antiplatelet ⁺	Anticoagulation	Ref.
1	กระเจียบแดง	✓	✓	-	-	(3)
2	กระเทียม	✓	-	✓	✓	(55)(56)(60)
3	กระเพรา	✓	-	-	-	(74)
4	กานพลู	-	-	✓	-	(46)
5	กำแพงเจ็ดชั้น	✓	-	-	-	(71)
6	ขมิ้นชัน	✓	-	✓	✓	1(8)
7	ข่า	-	✓	-	-	(75)
8	ชิง	-	✓	✓	-	1(4)(5)
9	คำฝอย	-	-	-	✓	(17)
10	จันทน์เทศ	-	-	✓	-	(76)
11	ชะเอมเทศ	✓	-	✓	✓	(42)(47)(48)
12	ข้าพลุ	-	✓	-	-	(50)
13	ตีปัส	✓	-	✓	-	(45)
14	โตไม้รูดัม	✓	-	-	-	(77)
15	ตะไคร้	✓	-	-	-	(65)
16	เถาวัลย์เปรียง	✓	-	-	-	(24)

ลำดับ ที่	รายการ	Hypo- tension	Hypogly- cemia	Antiplatelet	Anticoag ulation	Ref.
17	ทองพันชั่ง	-	-	✓	-	(72)
18	ทับทิม	✓	-	-	-	(69)
19	เทียนดำ	✓	✓	-	✓	(30)(33)(49)
20	เทียนแดง	✓	✓	-	-	(31)(35)
21	เทียนตากบ	-	✓		-	(34)
22	เทียนเขาวพानी	-	-	✓	-	(78)
23	เนระพูสี	✓	-	-	-	(15)
24	บอระเพ็ด	✓	-	-	-	(19)
25	บัวหลวง	✓	✓	✓	-	(12)(14) (16)
26	ใบบัวบก	-	✓	-	✓	(79)(80)
27	พริกไทย	-	-	✓	-	(57)
28	พิкуль	✓		-	-	(32)
29	ฟ้าทะลายโจร	✓	-	✓	✓	(1)
30	มะขามป้อม	-	-	✓	✓	
32	มะนาว	-	-	✓	-	(23)
33	มะรุม	✓	-	-	-	(81)
34	รางจืด	-	✓	-	-	1
35	ว่านหางจระเข้	✓	✓	-	-	(82)(83)
36	ลีเลียดไทย	✓	-	-	-	(70)
37	อบเชยเทศ	-	✓	-	-	(5)

ขอขอบคุณข้อมูลจากโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

คู่มือตารางการจำแนกยาที่มีปฏิกิริยาต่อเอนไซม์ CYP P450 1*

CYP Enzymes	Strong Inhibitors 2* ≥ 5-fold increase in AUC or > 80% decrease in CL	Moderate Inhibitors 3* ≥ 2 but < 5-fold increase in AUC or 50-80% decrease in CL	Weak Inhibitors 4* ≥ 1.25 but < 2-fold increase in AUC or 20-50% decrease in CL
CYP1A2	Ciprofloxacin, Enoxacin, Fluvoxamine	Methoxsalen, Mexiletine, Oral Contraceptives, Phenylpropanolamine, Thiabendazole, Zileuton	Acyclovir, Allopurinol, Caffeine, Cimetidine, Daidzein 5*, Disulfiram, Echinacea 5*, Famotidine, Norfloxacin, Propafenone, Propranolol, Terbinafine, Ticlopidine, Verapamil
CYP2B6	-	-	Clopidogrel, ticlopidine prasugrel
CYP2C8	Gemfibrozil 6*	-	Fluvoxamine, Ketoconazole, Trimethoprim
CYP2C9	-	Amiodarone, Fluconazole, Miconazole, Oxandrolone	Capecitabine, Cotrimoxazole, Etravirine, Fluvastatin, Fluvoxamine, Metronidazole, Sulfinpyrazone, Tigecycline, Voriconazole, Zafirlukast

CYP Enzymes	Strong Inhibitors 2* ≥ 5-fold increase in AUC or > 80% decrease in CL	Moderate Inhibitors 3* ≥ 2 but < 5-fold increase in AUC or 50-80% decrease in CL	Weak Inhibitors 4* ≥ 1.25 but < 2-fold increase in AUC or 20-50% decrease in CL
CYP2C19	Fluconazole 7* Fluvoxamine 8* , Ticlopidine 9*	Esomeprazole, Fluoxetine, Moclobemide, Omeprazole, Voriconazole	Allicin (garlic derivative), Armodafinil, Carbamazepine, Cimetidine, Etravirine, Human Growth Hormone (rHGH), Felbamate, Ketoconazole, Oral Contraceptives 10*
CYP3A	Boceprevir, Clarithromycin, Conivaptan, Grapefruit juice 11* , Indinavir, Itraconazole, Ketoconazole, Lopinavir/Ritonavir, Mibefradil 12* , Nefazodone, Nelfinavir, Posaconazole, Ritonavir, Saquinavir, Telaprevir,	Amprenavir, Aprepitant, Atazanavir, Ciprofloxacin, Darunavir/Ritonavir, Diltiazem, Erythromycin, Fluconazole, Fosamprenavir, Grapefruit juice 11* , Imatinib, Verapamil	Alprazolam, Amiodarone, Amlodipine, Atorvastatin, Bicalutamide, Cilostazol, Cimetidine, Cyclosporine, Fluoxetine, Fluvoxamine, Ginkgo 5* , Goldenseal 5* , Isoniazid, Nilotinib, Oral Contraceptives, Ranitidine, Ranolazine, Tipranavir/Ritonavir, Zileuton
CYP3A	Telithromycin, Voriconazole	-	-

CYP Enzymes	Strong Inhibitors 2* ≥ 5-fold increase in AUC or > 80% decrease in CL	Moderate Inhibitors 3* ≥ 2 but < 5-fold increase in AUC or 50-80% decrease in CL	Weak Inhibitors 4* ≥ 1.25 but < 2-fold increase in AUC or 20-50% decrease in CL
CYP2D6	Bupropion, Fluoxetine, Paroxetine, Quinidine	Cinacalcet, Duloxetine, Terbinafine	Amiodarone, Celecoxib, Cimetidine, Desvenlafaxine, Diltiazem, Diphenhydramine, Echinacea 5*, Escitalopram, Febuxostat, Gefitinib, Hydralazine, Hydroxychloroquine, Imatinib, Methadone, Oral Contraceptives, Propafenone, Ranitidine, Ritonavir, Sertraline, Telithromycin, Verapamil

อรรถาธิบาย

- 1* โปรดทราบ: ตารางนี้เป็นเพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น
  - 2* ยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง CYP enzyme สูง (strong inhibitors) จะเพิ่มค่า AUC มากกว่าหรือเท่ากับ 5 เท่า จากค่าปกติ
  - 3* ยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง CYP enzyme ปานกลาง (moderate inhibitors) จะเพิ่มค่า AUC มากกว่าหรือเท่ากับ 2 เท่า แต่ไม่ถึง 5 เท่า จากค่าปกติ
  - 4* ยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง CYP enzyme ปานกลาง (moderate inhibitors) จะเพิ่มค่า AUC มากกว่าหรือเท่ากับ 1.25 เท่า แต่ไม่ถึง 2 เท่า จากค่าปกติ
  - 5* ผลติงกันท์จากสมุนไพร
  - 6* Gemfibrozil มีความสามารถในการยับยั้ง OATP1B1
  - 7* Fluconazole มีความสามารถในการยับยั้ง CYP2C19 สูง (Strong Inhibitors) โดยขึ้นกับค่าอัตราส่วน AUC ของ omeprazole ซึ่งผ่านกระบวนการกำจัดโดย CYP3A และ Fluconazole มีความสามารถในการยับยั้ง CYP3A ปานกลาง (Moderate Inhibitors)
  - 8* Fluvoxamine มีความสามารถในการยับยั้ง CYP1A2 และ CYP2C19 สูง (strong inhibitors) และมีความสามารถในการยับยั้ง CYP2C8/2C9 และ CYP3A
  - 9* Ticlopidine มีความสามารถในการยับยั้ง CYP2C19 สูง (Strong Inhibitors) และมีความสามารถในการยับยั้ง CYP3A CYP2B6 และ CYP1A2
  - 10* ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดจากการยับยั้งโดย Ethinyl Estradiol
  - 11* ผลกระทบของ Grapefruit juice จะมีความแตกต่างกันมากในแต่ละยี่ห้อ และความเข้มข้น ขนาด และวิธีการเตรียมที่แตกต่างกัน จากการศึกษาจะแสดงว่า Grapefruit juice มีความสามารถในการยับยั้ง CYP3A สูง เมื่อใช้ในสถานะหนึ่ง เช่น ใช้ในขนาดสูง เป็นต้น หรือมีความสามารถในการยับยั้ง CYP3A ปานกลาง (Moderate Inhibitors) เมื่อใช้ในสถานะที่ต่างออกไป เช่น ใช้ในขนาดต่ำ เป็นต้น
  - 12* ถูกลอนออกจากตลาดยาในสหรัฐอเมริกาเนื่องจากไม่ปลอดภัย
- * ตารางนี้ นำมาจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สหรัฐอเมริกา (FDA U.S. Food and drug administration) ขอขอบคุณข้อมูลจากโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

ตารางจำแนกยาที่มีความสามารถในการกระตุ้นเอนไซม์ CYP P450 1*

CYP Enzymes	Strong Inducers ≥ 80% decrease in AUC	Moderate Inducers 50-80% decrease in AUC	Weak Inducers 20-50% decrease in AUC
CYP1A2	-	Montelukast, Phenytoin, Smokers Versus Non-Smokers 2*	Moricizine, Omeprazole, Phenobarbital,
CYP2B6	-	Efavirenz, Rifampin	Nevirapine
CYP2C8	-	Rifampin	-
CYP2C9	-	Carbamazepine, Rifampin	Aprepitant, Bosentan, Phenobarbital, St. John's Wort 3*,4*
CYP2C19	-	Rifampin	Artemisinin
CYP3A	Avasimibe 5* ,Carbamazepine, Phenytoin, Rifampin, St. John's wort 3*	Bosentan, Efavirenz, Etravirine, Modafinil, Nafcillin	Amprenavir, Aprepitant, Armodafinil, Echinacea 4*, Pioglitazone, Prednisone, Rufinamide
CYP2D6	None known	None known	None known

1* โปรดทราบ: ตารางนี้เป็นเพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น

2* สำหรับยาที่เป็น Substrate ของ CYP1A2 มีการประเมินผลกระทบในการเหนี่ยวนำ CYP1A2 โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบเภสัชจลนศาสตร์ของผู้ที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่

3* ผลกระทบของ St. John's wort มีความแตกต่างกันมากขึ้นอยู่กับวิธีการเตรียม

4* ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร

5* ไม่มีในตลาดยา

* ตารางนี้ นำมาจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สหรัฐอเมริกา (FDA U.S. Food and drug administration) ขอขอบคุณข้อมูลจากโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

ตารางจำแนกยาที่เป็น substrate ของ CYP Enzyme

CYP Enzymes	Sensitive substrates 2*	Substrates with narrow therapeutic range 3*
CYP1A2	Alosetron, Caffeine, Duloxetine, Melatonin, Ramelteon, Tacrine, Tizanidine	Theophylline, Tizanidine
CYP2B6 4*	Bupropion, Efavirenz	-
CYP2C8	Repaglinide 5*	Paclitaxel
CYP2C9	Celecoxib	Warfarin, phenytoin
CYP2C19	Lansoprazole, Omeprazole, S-Mephenytoin	S-mephenytoin
CYP3A 6*	Alfentanil, Aprepitant, Budesonide, Buspirone, Conivaptan, Darifenacin, Darunavir, Dasatinib, Dronedarone, Eletriptan, Eplerenone, Everolimus, Felodipine, Indinavir, Fluticasone, Lopinavir, Lovastatin, Lurasidone, Maraviroc, Midazolam, Nisoldipine, Quetiapine, Saquinavir, Sildenafil, Simvastatin, Sirolimus, Tolvaptan, Tipranavir, Triazolam, Vardenafil	Alfentanil, Astemizole 7*, Cisapride 7*, Cyclosporine, Dihydroergotamine, Ergotamine, Fentanyl, Pimozide, Quinidine, Sirolimus, Tacrolimus, Terfenadine 7*
CYP2D6	Atomoxetine, Desipramine, Dextromethorphan, Metoprolol, Nebivolol, Perphenazine, Tolterodine, Venlafaxine	Thioridazine

อรรถาธิบาย

1* โปรดทราบ: ตารางนี้เป็นเพียงข้อมูลบางส่วนเท่านั้น

2* *Sensitive CYP substrates* คือยาที่มีค่า AUC เพิ่มขึ้นมากกว่าหรือเท่ากับ 5 เท่าจากค่าปกติ เมื่อให้ร่วมกับยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง CYP Enzyme

3* *CYP substrates with narrow therapeutic range* คือยาที่มีการตอบสนองต่อการเพิ่มขึ้นเมื่อให้ร่วมกับยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง CYP Enzyme เพียงเล็กน้อย ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบที่รุนแรงตามมา เช่น อาการ Torsades de Pointes

4* ค่า AUC ของยาที่เป็น substrates อาจจะไม่ได้เพิ่มมากกว่าหรือเท่ากับ 5 เท่า เมื่อให้ร่วมกับ CYP2B6 Inhibitor แต่พวกเขาเป็นตัวแทนของยาที่เป็น Sensitive Substrates ที่ใช้ในการศึกษา

5* Repaglinide เป็น Substrate ของ OATP1B1 และเป็น Substrate ของ CYP2C8 ถ้ามีการให้ยาที่มีความสามารถในการยับยั้ง OATP1B1 จะมีผลต่อการขับออกของยา

6* เนื่องจาก Substrates ของ CYP3A Substrates เช่น Darunavir, Maraviroc เป็น substrates ของ P-Glycoprotein ด้วย จึงอาจจะมียาจำนวนมากที่เป็น Substrates ของ CYP3A

7* ถูกถอนออกจากตลาดยาในสหรัฐอเมริกาเนื่องจากไม่ปลอดภัย

* ตารางนี้ นำมาจากสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สหรัฐอเมริกา (FDA U.S. Food and drug administration) ขอขอบคุณข้อมูลจากโรงพยาบาลวังน้ำเย็น

บรรณานุกรม

- (1) บัญชียาหลักแห่งชาติ(National List of Essential Medicines). บัญชียาจากสมุนไพร.2556; [หน้า98]. Available at : http://www.thaihof.org/sites/default/files/herbal_book_56_0.pdf Accessed May, 2016
- (2) ศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ. สรุปรายงานอาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยาประจำปี 2557. [Internet]. 2557 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 23 พฤษภาคม พ.ศ.2559];[หน้า1856]. เข้าถึงได้จาก : http://thaihpvc.fda.moph.go.th/thaihvc/Public/News/uploads/hpvc_1_3_4_100412.pdf
- (3) Herrera-Arellano A, Flores-Romero S, Chávez-Soto MA, Tortoriello J. Effectiveness and tolerability of a standardized extract from *Hibiscus sabdariffa* in patients with mild to moderate hypertension: a controlled and randomized clinical trial. *Phytomedicine*. 2004 Jul;11(5):375-82.
- (4) Bracken J. Ginger as an antiemetic: possible side effects due to its thromboxane synthetase activity. *Anaesthesia* 1991;46:705-6.
- (5) Feng S, Song L, Liu Y, Chen M, Huang D. Hypoglycemic activities of commonly-used traditional Chinese herbs. *Am J Chin Med*. 2013;41(4):849-64. doi: 10.1142/S0192415X13500572.
- (6) Nabekura T, Kamiyama S, Kitagawa S. Effects of dietary chemopreventive phytochemicals on P-Glycoprotein function. *Biochem Biophys Res Commun*. 2005 Feb 18;327(3):866-70.
- (7) Junyaprasert VB, Soonthornchareonnon N, Thongpraditchote S, Murakami T, Takano M. Inhibitory effect of Thai plant extracts on P-Glycoprotein mediated efflux. *Phytother Res*. 2006 Jan;201:79-81.
- (8) Adaramoye OA, Anjos RM, Cavalcante KV, Medeiros IA. Hypotensive and endothelium-independent vasorelaxant effects of methanolic extract from *Curcuma longa* L. in rats. *J Ethnopharmacol*. 2009 Jul 30;124(3):457-62. doi: 10.1016/j.jep.2009.05.021.
- (9) Zhou YJ, Xiang JZ, Ming ZY. Neferine exerts its antithrombotic effect by inhibiting platelet aggregation and promoting dissociation of platelet aggregates. *Thromb Res*. 2013 Aug;1322:202-10. doi: 10.1016/j.thromres.2013.05.018.
- (10) Erica C, Larson, Laura B. Hathaway, John G. Lamb. Interactions of Papua New Guinea medicinal plant extracts with antiretroviral therapy. *J Ethnopharmacol*. 2014 Sep 29; 155(3): 1433–1440. doi: 10.1016/j.jep.2014.07.023
- (11) Sumsakul W, Mahavorasirikul W, Na-Bangchang K. Inhibitory Activities of Thai Medicinal Plants with Promising Activities Against Malaria and Cholangiocarcinoma on Human Cytochrome P450. *Phytother Res*. 2015 Dec;29(12):1926-33. doi: 10.1002/ptr.5485.
- (12) Zhao Y, Hellum BH, Liang A, Nilsen OG. Inhibitory Mechanisms of Human CYPs by Three Alkaloids Isolated from Traditional Chinese Herbs. *Phytother Res*. 2015 Jun;29(6):825-34. doi: 10.1002/ptr.5285.

- (13) Noysang C, Mahringer A, Zeino M, Saeed M, Luanratana O. Cytotoxicity and inhibition of P-Glycoprotein by selected medicinal plants from Thailand. *J Ethnopharmacol.* 2014 Aug 8;1551:633-41. doi: 10.1016/j.jep.2014.06.001.
- (14) นวชัย อธิปชาติศิริ.ฤทธิ์แบบเฉียบพลันของสารสกัดใบบัวหลวงต่อการทำงานของระบบหัวใจและหลอดเลือดในหนูขาว. [วท ;[.บ.2548.
- (15) R. Tiamjan, A. Panthong, T. Taesotikul, C. Rujjanawateb. Hypotensive Activity of *Tacca chantrieri*. and Its Hypotensive Principles. *Pharmaceutical Biology.* 2008 Oct;45(6):481-485.
- (16) Supasorn Sakuljaitrong, Nopparat Buddhakala, Sanong Chomko and Chusri Talubmook. Effects of Flower Extract from Lotus (*Nelumbo nucifera*) on Hypoglycemic and Hypolipidemic in Streptozotocin-induced Diabetic Rats. *International Journal of Scientific & Engineering Research.* 2013 July;4(7)
- (17) Wang C, Wang C, Ma C, Bai X. Hydroxysafflor yellow A of *Carthamus tinctorius* attenuates lung injury of aged rats exposed to gasoline engine exhaust by down-regulating platelet activation. *Phytomedicine.* 2014 Feb 15;21(3):199-206. doi: 10.1016/j.phymed.2013.09.018.
- (18) Geng T, Si H, Kang D, Li Y, Huang W. Influences of Re Du Ning Injection, a traditional Chinese medicine injection, on the CYP450 activities in rats using a cocktail method. *J Ethnopharmacol.* 2015 Nov 4;174:426-36. doi: 10.1016/j.jep.2015.08.035.
- (19) Praman S, Mulvany MJ, Williams DE, Andersen RJ, Jansakul C. Hypotensive and cardio-chronotropic constituents of *Tinospora crispa* and mechanisms of action on the cardiovascular system in anesthetized rats. *J Ethnopharmacol.* 2012 Mar 6;1401:166-78. doi: 10.1016/j.jep.2012.01.006.
- (20) Fatima N, Pingali U, Muralidhar N. Study of pharmacodynamic interaction of *Phyllanthus emblica* extract with clopidogrel and ecosprin in patients with type II diabetes mellitus. *Phytomedicine.* 2014 Apr 15;21(5):579-85. doi: 10.1016/j.phymed.2013.10.024.
- (21) Rao TP, Kato-Yasuda N, Suzuki K. Amla (*Embllica officinalis* Gaertn.) extract inhibits lipopolysaccharide-induced procoagulant and pro-inflammatory factors in cultured vascular endothelial cells. *Br J Nutr.* 2013 Dec;110(12):2201-6. doi: 10.1017/S0007114513001669.
- (22) สุครินทร์ หอมหวล. ตะไคร้. [thaicrudedrug.com](http://www.thaicrudedrug.com) [Internet]. 2010 [cited 2016 May 16]. Available from: <http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=61>
- (23) (Piccinelli AL,2008) Piccinelli AL, Garcia Mesa M,Rastrelli L. HPLC-PDA-MS and NMR characterization of C-glycosyl flavones in a hydroalcoholic extract of *Citrus aurantifolia* leaves with Antiplatelets activity. *J Agric Food Chem.* 2008 Mar 12;56(5):1574-81. doi: 10.1021/jf073485k.
- (24) C. jansakul, A. srichanbarn and A.saelee. some pharmacological studies of a hypotensive fraction from *derris scandens*. *J.Sci.Soc.Thailand.* 1997;23:323-334.

- (25) Awad AS, Kamel R, Sherief MA. Effect of thymoquinone on hepatorenal dysfunction and alteration of CYP3A1 and spermidine/spermine N-1-acetyl-transferase gene expression induced by renal ischaemia-reperfusion in rats. *J Pharm Pharmacol*. 2011 Aug;63(8):1037-42. doi: 10.1111/j.2042-7158.2011.01303.x.
- (26) Said Al-Dalaen, Samir Mahgoub and Aiman Al-Qtaitat. Carcinogen Metabolizing Enzymes: Modulation of Their Activities in Liver, Lung and Stomach by Thymoquinone. *European Journal of Medicinal Plants*. 2014 Jan;4(4): 383-393
- (27) Wagdy K.B. Khalil, Fagr K.h. Abdel-Gawad, Nouredine Belattar, Abderrahmane. Senator and Mosaad A. Abdel-Wahhab. Protective Effects of *Nigella sativa* extract against Chromiumvi-Induced Genotoxicity in Nile Tilapia (*Oreochromis niloticus*) and Zebrafish (*Danio rerio*). *Global Veterinaria*. 2011;7 (3): 283-293.
- (28) Chen F, Wang T, Wang J, Wang ZQ, Qian M. Levistolide A overcomes P-glycoprotein-mediated drug resistance in human breast carcinoma cells. *Acta Pharmacol Sin*. 2008 Apr;29(4):458-64. doi: 10.1111/j.1745-7254.2008.00719.x.
- (29) F Qiang, H Han. Enhanced cellular uptake of paclitaxel in the presence of macelignan, a phytoestrogen and its implication in cancer chemotherapy. *Planta Med* 2010; 76 - P285 DOI: 10.1055/s-0030-1264583
- (30) Fallah Huseini H, Kianbakht S, Fallah Huseini A. Blood pressure lowering effect of *Nigella sativa* L. seed oil in healthy volunteers: a randomized, double-blind, placebo-controlled clinical trial. *Phytother Res*. 2013 Dec;27(12):1849-53. doi: 10.1002/ptr.4944.
- (31a,2005) Mhamed Maghrania, Naoufel-Ali Zeggwagh, Mohamed Eddouksa. Antihypertensive effect of *Lepidium sativum* L. in spontaneously hypertensive rats. *Journal of Ethnopharmacology*. 2005 Aug;100(1-2):193–197.
- (32) Dar A, Behbahanian S, Malik A, Jahan N. Hypotensive effect of the methanolic extract of *Mimusops elengi* in normotensive rats. *Phytomedicine*. 1999 Nov;6(5):373-8.
- (33) AR Farrag, FA Salaam, E Abbas , H Wagih, H Tarek. Effects of *Nigella sativa* seeds and oil on gingivitis in diabetic rats. *Planta Med*. 2014; 80 - LP64 DOI: 10.1055/s-0034-1395102
- (34) Eddouks M, Lemhadri A, Michel JB. Caraway and caper: potential anti-hyperglycaemic plants in diabetic rats. *J Ethnopharmacol*. 2004 Sep;94(1):143-8.
- (35) Eddouks M, Maghrani M, Michel JB. Study of the hypoglycaemic activity of *Lepidium sativum* L. aqueous extract in normal and diabetic rats. *J Ethnopharmacol*. 2005 Feb 28;97(2):391-5.
- (36) Jeena K, Liju VB, Viswanathan R, Kuttan R. Antimutagenic potential and modulation of carcinogen-metabolizing enzymes by ginger essential oil. *Phytother Res*. 2014 Jun;28(6):849-55. doi: 10.1002/ptr.5064.

- (37) Harwansh RK, Mukherjee K, Bhadra S, Kar A, Bahadur S, Mitra A. Cytochrome P450 inhibitory potential and RP-HPLC standardization of trikatu--a Rasayana from Indian Ayurveda. *J Ethnopharmacol.* 2014 May 14;153(3):674-81. doi: 10.1016/j.jep.2014.03.023.
- (38) Hu D, Wang Y, Chen Z, Ma Z, You Q. The protective effect of piperine on dextran sulfate sodium induced inflammatory bowel disease and its relation with pregnane X receptor activation. *J Ethnopharmacol.* 2015 Jul 1;169:109-23. doi: 10.1016/j.jep.2015.04.006.
- (39) Tsukura Y, Mori M, Hirofumi Y, Ikeda K. Effects of capsaicin on cellular damage and monolayer permeability in human intestinal Caco-2 cells. *Biol Pharm Bull.* 2007 Oct;30(10):1982-6.
- (40) Xue Li, Jinping Hu, Baolian Wang. Inhibitory effects of herbal constituents on P-Glycoprotein in vitro and in vivo: Herb-Drug Interactions mediated via P-gp. *Toxicology and Applied Pharmacology.* 2014 Mar;275:163-175.
- (41) Nievergelt A, Huonker P, Schoop R, Altmann KH, Gertsch J. Identification of serotonin 5-HT1A receptor partial agonists in ginger. *Bioorg Med Chem.* 2010 May 1;18(9):3345-51. doi: 10.1016/j.bmc.2010.02.062.
- (42) Fuhrman B, Volkova N, Presser D, Hayek T, Aviram M. Antiatherosclerotic effects of licorice extract supplementation on hypercholesterolemic patients: increased resistance of LDL to atherogenic modifications, reduced plasma lipid levels, and decreased systolic blood pressure. *Nutrition.* 2002 Mar;18(3):268-73.
- (43) Song M, Hwang JY, Lee MY, Jee JG, Lee S. In vitro inhibitory effect of piperlonguminine isolated from Piper longum on human Cytochrome P450 1A2. *Arch Pharm Res.* 2014 Aug;37(8):1063-8. doi: 10.1007/s12272-013-0281-5. Epub 2013 Nov 6.
- (44) Aher S, Biradar S, Gopu CL, Paradkar A. Novel pepper extract for enhanced P-Glycoprotein inhibition. *J Pharm Pharmacol.* 2009 Sep;61(9):1179-86. doi: 10.1211/jpp/61.09.0007.
- (45) A Inchan, P Promma, P Chintana, K Chootip. Cardiovascular action of Piper longum. *Planta Med* 2008; 74 - PA15 DOI: 10.1055/s-0028-1084014.
- (46) J.H. Cho, C.H. Lee. Antiplatelets activity of phenylpropanoids isolated from *Eugenia caryophyllata* leaf oil. *Food science and biotechnology.* 2004 June;13(3):315-317
- (47) Tawata M, Yoda Y, Chin M, Onaya T. Anti-platelet action of GU-7, a 3-aryl coumarin derivative, purified from *glycyrrhizae radix*. *Planta Med.* 1990 Jun;56(3):259-63.
- (48) Nakagawa K, Kitano M, Kawabe M, Hosoe K. 90-Day repeated-dose toxicity study of licorice flavonoid oil (LFO) in rats. *Food Chem Toxicol.* 2008 Jul;46(7):2349-57. doi: 10.1016/j.fct.2008.03.015.
- (49) Enomoto S, Asano R, Iwahori Y, Narui T, Okada Y, Singab AN, Okuyama T. Hematological studies on black cumin oil from the seeds of *Nigella sativa* L. *Biol Pharm Bull.* 2001 Mar;24(3):307-10.

- (50) Peungvicha P, Thirawarapan SS, Temsiririrkkul R, Kadota S. Hypoglycemic effect of the water extract of *Piper sarmentosum* in rats. *J Ethnopharmacol.* 1998 Feb;601:27-32.
- (51) Sriyapai C, Dhumma-upakorn R, Sangwatanaroj S, Kongkathip N, Krittiyanut S. Hypoglycemic effect of *Tinospora crispa* dry powder in outpatients with metabolic syndrome at King Chulalongkorn memorial hospital. *J Health Res* 2009;23(3): 125-33
- (52) Wagdy K.B. Khalil, Fagr K.h. Abdel-Gawad, Nouredine Belattar, Abderrahmane. Senator and Mosaad A. Abdel-Wahhab. Protective Effects of *Nigella sativa* extract against Chromiumvi-Induced Genotoxicity in Nile Tilapia (*Oreochromis niloticus*) and Zebrafish (*Danio rerio*). *Global Veterinaria.* 2011;7 (3): 283-293.
- (53) Park BS, Kim TW, Lee SE. Antiplatelets effects of acidamides isolated from the fruits of *Piper longum* L. *Phytomedicine.* 2007 Dec;14(12):853-5.
- (54) Nurtjahja-Tjendraputra E, Tran VH, Duke CC. Effective anti-platelet and COX-1 enzyme inhibitors from pungent constituents of ginger. *Thromb Res.* 2003;111(4-5):259-65.
- (55) Legnami C, Frascaro M, Guazzaloca G, et al. Effect of a dried garlic preparation on fibrinolysis and platelet aggregation in healthy subjects. *Arzneimittelforschung* 1993;432:119-22.
- (56) Park JB. Isolation and characterization of N-feruloyltyramine as the P-selectin expression suppressor from garlic (*Allium sativum*). *J Agric Food Chem.* 2009 Oct 14;57(19):8868-72. doi: 10.1021/jf9018382.
- (57) Son DJ, Akiba S, Park YH, Lee SE. Piperine inhibits the activities of platelet cytosolic phospholipase A2 and thromboxane A2 synthase without affecting cyclooxygenase-1 activity: different mechanisms of action are involved in the inhibition of platelet aggregation and macrophage inflammatory response. *Nutrients.* 2014 Aug 22;6(8):3336-52. doi: 10.3390/nu6083336.
- (58) Kim MH, Kim MJ, Lee JH, Kim MR. Hepatoprotective effect of aged black garlic on chronic alcohol-induced liver injury in rats. *J Med Food.* 2011 Jul-Aug;14(7-8):732-8. doi: 10.1089/jmf.2010.1454.
- (59) HR Kim,YH Jeong,AR Han,MK Sung. P-Glycoprotein inhibitory activity of Indonesian medicinal plants in human breast cancer cells. *Natural Product Sciences,* 2004;10(6):268-271
- (60) Brankovic S, Radenkovic M, Kitic D, Miladinovic B. Comparison of the hypotensive and bradycardic activity of ginkgo, garlic, and onion extracts. *Clin Exp Hypertens.* 2011;332:95-9. doi: 10.3109/10641963.2010.531833.
- (61) VK Manda, B Avula, IA Khan, SI Khan. Inhibitory effects of *Aegle marmelos* and its constituents on CYP3A4 and CYP1A2 in human liver microsomes. *Planta Med* 2015; 81 - PP10 DOI: 10.1055/s-0035-1545227

- (62) วิรวรรณ วิสิฐพงศ์พันธ์, วีระวรรณ เรืองยุทธ. การทดสอบความเป็นพิษของน้ำสกัดใบรางจืด (*Thunbergia laurifolia* Linn.) ในหนูขาว. วารสารสมุนไพร. 2546 ฐ.ค.;102:23-36
- (63) C Tarirai , A Viljoen , P Chinyemba , A Khatib. In vitro evaluation of the effect of selected herbal extracts on drug transport across porcine jejunal tissue. *Planta Med* 2010; 76 - P161DOI: 10.1055/s-0030-1264459
- (64) Chung SY, Jang DS, Han AR, Jang JO. Modulation of P-glycoprotein-mediated resistance by kaempferol derivatives isolated from *Zingiber zerumbet*. *Phytother Res.* 2007 Jun;21(6):565-9.
- (65) Bastos JF, Moreira IJ, Ribeiro TP, Medeiros IA, Santos MR. Hypotensive and vasorelaxant effects of citronellol, a monoterpene alcohol, in rats. *Basic Clin Pharmacol Toxicol.* 2010 Apr;106(4):331-7. doi: 10.1111/j.1742-7843.2009.00492.x.
- (66) Singh S, Rehan HM, Majumdar DK. Effect of *Ocimum sanctum* fixed oil on blood pressure, blood clotting time and pentobarbitone-induced sleeping time. *J Ethnopharmacol.* 2001 Dec;78(2-3):139-43.
- (67) Maheswaraiah A, Rao LJ, Naidu KA. Anti-platelet activity of water dispersible Curcuminoids in rat platelets. *Phytother Res.* 2015 Mar;29(3):450-8. doi: 10.1002/ptr.5274.
- (68) Lee HI, McGregor RA, Choi MS, Seo KI, Lee MK. Low doses of Curcumin protect alcohol-induced liver damage by modulation of the alcohol metabolic pathway, CYP2E1 and AMPK. *Life Sci.* 2013 Nov 4;93(18-19):693-9. doi: 10.1016/j.lfs.2013.09.014. (69),2004) Aviram M, Rosenblat M, Dornfeld L, Liker H, Hayek T. Pomegranate juice consumption for 3 years by patients with carotid artery stenosis reduces common carotid intima-media thickness, blood pressure and LDL oxidation. *Clin Nutr.* 2004 Jun;23(3):423-33.
- (70) Anwarul H. Gilani, Muhammad N. Ghayur, Maliha I. Jumani and Sheikh A. Saeed. Studies on the Hypotensive, Cardio-suppressant, Vasodilator and Antiplatelets Activities of Betel Nut Crude Extract and its Constituents. *International Journal of Pharmacology.* 2006 Jan;21:17 DOI: 10.3923/ijp.2006.33.41
- (71) C. Jansakul and N. Jusapalo S. Mahattanadul. Hypotensive Effect of n-butanol Extract from Stem of *Salacia chinensis* in Rats. Hat-Yai: Department of Science Faculty of Pharmaceutical Science Prince of Songkla University; 2005.
- (72) Wu TS, Hsu HC, Wu PL, Teng CM, Wu YC. Rhinacanthin-Q, a naphthoquinone from *Rhinacanthus nasutus* and its biological activity. *Phytochemistry.* 1998 Dec;49(7):2001-3
- (73) Yan Pan, Kai Hung Tiong, Badrul Amini Abd-Rashid, Zakiah Ismail. In vitro effect of important herbal active constituents on human Cytochrome P450 1A2 (CYP1A2) activity. *Phytomedicine*2014Oct;21(12):1645-1650

- (74) Singh S, Rehan HM, Majumdar DK. Effect of *Ocimum sanctum* fixed oil on blood pressure, blood clotting time and pentobarbitone-induced sleeping time. *J Ethnopharmacol.* 2001 Dec;78(2-3):139-43.
- (75) Feng S, Song L, Liu Y, Lai F, Huang D. Hypoglycemic activities of commonly-used traditional Chinese herbs. *Am J Chin Med.* 2013;41(4):849-64. doi: 10.1142/S0192415X13500572.
- (76) Kang JW, Min BS, Lee JH. Anti-platelet activity of erythro-(7S,8R)-7-acetoxy-3,4,3',5'-tetramethoxy-8-O-4'-neolignan from *Myristica fragrans*. *Phytother Res.* 2013 Nov;27(11):1694-9. doi: 10.1002/ptr.4923.
- (77) Anicleto Poli, Mauro Nicolau, Claudia Maria Oliveira Simões. Preliminary pharmacologic evaluation of crude whole plant extracts of *Elephantopus scaber*. Part I: in vivo studies. *Journal of Ethnopharmacology.* 1992 Aug;37(1):71-76.
- (78) Gadi D, Mekhfi H. Parsley extract inhibits in vitro and ex vivo platelet aggregation and prolongs bleeding time in rats. *J Ethnopharmacol.* 2009 Aug 17;125(1):170-4. doi: 10.1016/j.jep.2009.05.014.
- (79) Supkamonseni N, Thinkratok A, Meksuriyen D, Srisawat R. Hypolipidemic and hypoglycemic effects of *Centella asiatica* (L.) extract in vitro and in vivo. *Indian J Exp Biol.* 2014 Oct;52(10):965-71.
- (80) Satake T, Kamiya K, An Y, Oishi N, Taka T, Yamamoto J. The anti-thrombotic active constituents from *Centella asiatica*. *Biol Pharm Bull.* 2007 May;30(5):935-40.
- (81) Abrogoua DP, Dano DS, Manda P, Ehoulé K. Effect on blood pressure of a dietary supplement containing traditional medicinal plants of Côte d'Ivoire. *J Ethnopharmacol.* 2012 Jun 14;141(3):840-7. doi: 10.1016/j.jep.2012.03.022.
- (82) Saleem R, Faizi S, Siddiqui BS, Ahmed M, Hussain SA. Hypotensive effect of chemical constituents from *Aloe barbadensis*. *Planta Med.* 2001 Nov;67(8):757-60.
- (83) Kim K, Kim H, Kwon J, Kim K. Hypoglycemic and hypolipidemic effects of processed *Aloe vera* gel in a mouse model of non-insulin-dependent diabetes mellitus. *Phytomedicine.* 2009 Sep;16(9):856-63. doi: 10.1016/j.phymed.2009.02.014.
- (84) Koe XF, Lim EL, Seah TC, Amanah A. Evaluation of in vitro Cytochrome P450 induction and inhibition activity of deoxyelephantopin, a sesquiterpene lactone from *Elephantopus scaber* L. *Food Chem Toxicol.* 2013 Oct;60:98-108. doi: 10.1016/j.fct.2013.07.030.
- (85) Wongwanakul R, Vardhanabhuti N, Siripong P, Jianmongkol S. Effects of rhinacanthin-C on function and expression of drug efflux transporters in Caco-2 cells. *Fitoterapia.* 2013 Sep;89:80-5. doi: 10.1016/j.fitote.2013.05.019.
- (86) Eng Jung Go, Hyang Rim Kim. Evaluation on the P-Glycoprotein Inhibitory Activity of Indonesian Medicinal Plants. *Natural Product Sciences*, 2004;102:85-88

- (87) Hou XL, Takahashi K, Tanaka K, Tougou K, Qiu F. Curcuma drugs and Curcumin regulate the expression and function of P-gp in Caco-2 cells in completely opposite ways. *Int J Pharm.* 2008 Jun 24;358(1-2):224-9. doi: 10.1016/j.ijpharm.2008.03.010.
- (88) คีตฉาณ ลอยเลิศ(22-09-53). รู้จัก “พญายอ” สมุนไพรฆ่าเชื้อไวรัส. สสส.
<http://www.thaihealth.or.th/inno>. ค้นเมื่อ 22 พ.ย. 60
- (89) ชูสิทธิ์ สอนสุวิทย์ ขบาไพร โพธิ์สุยะ ดวงกมล จรูญวนิตกุล และนรัถภร พิริยะชานานุสรณ์.(2555). การใช้สมุนไพรและผลิตภัณฑ์เสริมอาหารที่มีโอกาสเกิดอัตรกิริยากัยาที่ใช้ในผู้ป่วยโรคเรื้อรัง. *วารสารไทยเภสัชศาสตร์และวิทยาการสุขภาพ* 2555;7(4): 149-157
- (90) คู่มือการเฝ้าระวังการใช้ยา.(2560).กลุ่มงานเภสัชกรรมและคุ้มครองผู้บริโภคอำเภอโพธารวรรค์ จังหวัดนครพนม.<http://www.pswhospital.net/statics/attach/news.pdf>.ค้นเมื่อ 21 มี.ค. 2561
- (91) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่.เทียบยาแผนไทย.ปัจจุบัน. [Internet]. 2557 [เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2559].เข้าถึงได้จาก : pdfwww.chiangmaihealth.com/./2516_.doc
- (92) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสมุทรปราการ[Internet]. 2557.[เข้าถึงเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2559].
เข้าถึงได้จาก : www.spko.moph.go.th/wp-content/uploads/./เทียบยา4.xlsx4.xlsx [09.06.59]
- (93) ยุวดี วงษ์กระจ่าง วสุ สุภรัตน์สิทธิ.(มมป). สมุนไพรกับยาแผนปัจจุบัน..กินด้วยกันดีมีชัย. Available at :
<http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/0209.pdf> Accessed May, 2018
- (94) ชยันต์ พิเชียรสุนทร, แม้นมาส ขวลิขิต และ วิเชียร จีรวงส์.ตำราพระโอสถพระนารายณ์.
- (95) ฐานข้อมูลเรื่องยาสมุนไพร คณะเภสัช ม.อุบล
<http://www.thaicrudedrug.com/main.php?action=viewpage&pid=36>

ภาคผนวก ก.

รายนามคณะผู้จัดทำ

คณะผู้จัดทำ

รายนามที่ปรึกษา

นายแพทย์อภิรักษ์	พิศุทธิ์อาภรณ์	นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
นายอาจิม	สว่างชีพ	ผู้ทรงคุณวุฒิแพทย์แผนไทยคลินิกการแพทย์แผนไทย เล็กโอสถ
นายพนิต	ชินสร้อย	เภสัชกรปฏิบัติการ โรงพยาบาลวังน้ำเย็น

รายนามคณะผู้จัดทำ

นางเกศรินทร์	ไทยศรีวงศ์	นักวิชาการสาธารณสุขเชี่ยวชาญ (ด้านส่งเสริมพัฒนา) สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี	ประธานคณะทำงาน
นายแพทย์วรา	เศลวิฒนกุล	นายแพทย์เชี่ยวชาญด้านเวชกรรมป้องกัน สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี	รองประธานคณะทำงาน
นางสาวเพ็ญศรี	สงวนทรัพย์	ผู้ทรงคุณวุฒิแพทย์แผนไทย คลินิกการแพทย์แผนไทย วุฒิสารโอสถ	คณะทำงาน
นางสาววาสนา	สุขไพศาล	พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี	คณะทำงาน
นางสาวปิยวรรณ	ไชยผล	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสองพี่น้อง	คณะทำงาน
นางสาวริญาภักดิ์	พฤติรัตน์วรกุล	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมูชู	คณะทำงาน
นางสาวอรณิชา	ศีลรักษ์	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลเขาสุกิม	คณะทำงาน
นางสาวปวีณา	ยะปัญญา	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลพระปกเกล้า จังหวัดจันทบุรี	คณะทำงาน
นายภาณุ	ศรีวรรรัตน์	เภสัชกรชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี	คณะทำงาน
นางสาวรัชฎาวัลย์	โพธิพันธ์	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี	คณะทำงาน
นางสาวณัฐธยาน์	วงษ์วาทย์	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลเขาสุกิม	คณะทำงานและเลขานุการ
นางสาวปัญญารัตน์	รอดทิม	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลแก่งหางแมว	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
นางสาวรัชฎาภรณ์	รัตนะ	แพทย์แผนไทย โรงพยาบาลสอยดาว	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ

ภาคผนวก ข.

สรุปจำนวนรายการยาในกรอบบัญชียาสมุนไพร

สรุปจำนวนรายการในกรอบบัญชียาสมุนไพร

กรอบยาโรงพยาบาลชุมชน: จำนวน 41 รายการ

- : ยาในบัญชียาสมุนไพรหลักแห่งชาติ (ED) 40 รายการ
- : ยานอกบัญชียาสมุนไพรหลักแห่งชาติ(NED) 1 รายการ
- : ยาใช้ภายใน 36รายการ
- : ยาใช้ภายนอก 5 รายการ
- : สัดส่วน ED : NED 95 : 5
- : ยาดำรับ 27 รายการ
- : ยาเดี่ยว 14 รายการ

กรอบยาโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล: จำนวน 16 รายการ

- : ยาในบัญชียาสมุนไพรหลักแห่งชาติ (ED) 15 รายการ
- : ยานอกบัญชียาสมุนไพรหลักแห่งชาติ(NED) 1 รายการ
- : ยาใช้ภายใน 12 รายการ
- : ยาใช้ภายนอก 4 รายการ
- : สัดส่วน ED : NED 93.75 : 6.25
- : ยาดำรับ 7 รายการ
- : ยาเดี่ยว 9 รายการ

ภาคผนวก ค.

ประกาศสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
เรื่อง การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรี 2561

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี โทร. ๐ ๓๙๓๑ ๑๑๖๖ ต่อ ๑๐๙

ที่ จบ ๐๐๓๒.๐๐๔ / ๑๑ ๐๔ วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

เรื่อง การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ

เรียน ผอ.รพช.ทุกแห่ง, สสอ.ทุกแห่ง

ตามที่ กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายในการส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรไทยในการดูแลสุขภาพของประชาชน ทั้งด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสุขภาพ เป็นการกระตุ้นปริมาณการใช้ยาสมุนไพร ให้มีปริมาณที่มากขึ้น เน้นการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน เพื่อความเหมาะสม และเพื่อเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานโครงการเมืองสมุนไพรจังหวัดจันทบุรี โดยมติดคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับจังหวัด ประจำเดือน ธันวาคม ๒๕๖๐ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จึงขอกลึงประกาศสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี เรื่อง การใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน ณ วันที่ ๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๙ และได้ออกประกาศสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี เรื่องการส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรีปี ๒๕๖๑ ณ วันที่

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จึงขอส่งประกาศ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี เรื่องการส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรีปี ๒๕๖๑ ณ วันที่ที่แนบมาพร้อมนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และให้หน่วยงานถือปฏิบัติต่อไป

(นายอภิรักษ์ พิศุทธิสารณ์)
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

ประกาศสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี
เรื่อง การส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรในระบบบริการสุขภาพ จังหวัดจันทบุรีปี ๒๕๖๑

ตามที่ กระทรวงสาธารณสุข มีนโยบายในการส่งเสริมการใช้ยาสมุนไพรไทยในการดูแลสุขภาพของประชาชน ทั้งด้านการรักษาพยาบาล การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันและการฟื้นฟูสุขภาพ เพื่อเป็นการกระตุ้นปริมาณการใช้ยาสมุนไพร ให้มีปริมาณที่มากขึ้น เน้นการใช้ยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน รวมถึงเป็นการส่งเสริมการดำเนินงานตามโครงการเมืองสมุนไพรจังหวัดจันทบุรี สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี จึงได้กำหนดให้มีการใช้ยาสมุนไพร ในหน่วยบริการสาธารณสุข ดังนี้

๑. กรอบบัญชีรายการยาสมุนไพร

- ๑.๑ รพช. รวม ๔๑ รายการ เป็นยาในบัญชียาหลัก ๔๐ รายการ และนอกบัญชียาหลัก ๑ รายการ
๑.๒ รพ.สต.รวม ๑๖ รายการ เป็นยาในบัญชียาหลัก ๑๕ รายการ และนอกบัญชียาหลัก ๑ รายการ
(รายละเอียดตามเอกสารแนบท้าย๑)

๒. รายการยาสมุนไพรทดแทนยาแผนปัจจุบัน จำนวน ๗ รายการ ได้แก่

๒.๑ ยาขมิ้นชัน	ใช้ทดแทนยา	Simethicone Tablet
๒.๒ ยามะขามแขก	ใช้ทดแทนยา	Bisacodyl Tablet
๒.๓ ยาผสมเพอร์สังฆาต	ใช้ทดแทนยา	Daflon, Sidual
๒.๔ ยาน้ำแก้ไอมะขามป้อม	ใช้ทดแทนยา	Brown Mixture
๒.๕ ยาอมประสะมะแว้ง	ใช้ทดแทนยา	Bromhexene Tablet
๒.๖ ยาแก้วาล์เปรี๊ยะ	ใช้ทดแทนยา	Indomethacin Capsule
๒.๗ ยาครีมพญาอ	ใช้ทดแทนยา	Acyclovir Cream

๓. รายการยาสมุนไพรที่ควรพิจารณาเลือกใช้เป็นลำดับแรก (First Line Drug)

กรณีมีอาการ/ ข้อบ่งชี้ ที่สามารถใช้ยาสมุนไพรได้ ขอให้พิจารณาเลือกใช้ยาสมุนไพร ตามกรอบบัญชีรายการยาสมุนไพรเป็นลำดับแรก (First Line Drug) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยาสมุนไพร ๒ รายการตามนโยบายกระทรวงสาธารณสุขได้แก่

- ๓.๑ ขมิ้นชัน สำหรับ บรรเทาอาการ จุกเสียด ท้องอืด ท้องเฟ้อ หรือผู้ป่วย ที่สงสัยว่าจะเป็นโรคกระเพาะอาหาร
๓.๒ ฟ้าทะลายโจร สำหรับ บรรเทาอาการ เจ็บคอ และบรรเทาอาการโรคหวัด (Common Cold) ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๔ ก.พ. ๒๕๖๑

(นายอภิรักษ์ พิศุทธิ์อารมณ์)
นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดจันทบุรี

กรอบบัญชีรายการยาสมุนไพร

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อ	รูปแบบ	รูปแบบยา	หน่วย	ขนาดบรรจุ	ความแรง	บัญชี	รพช.	รพ.สต.
กลุ่มที่ 1 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม)										
1	แก้ลม	ยาหอมเทพจิตร	ยาผง	ยารับประทาน	ขวด	1' s	8 g	ED	✓	✓
2	แก้ลม	ยาหอมนวโกฐ	ยาผง	ยารับประทาน	ขวด	1' s	8 g	ED	✓	
3	แก้ลม	หอมทิพย์โอสถ	ยาผง	ยารับประทาน	ขวด	1' s	8 g	ED	✓	
4	แก้ลม	หอมอินทจักร์	ยาเม็ด	ยารับประทาน	ขวด	1' s	8 g	ED	✓	
กลุ่มที่ 2 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร										
5	กลุ่มยาขับลม	ขมิ้นชัน	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	✓
5.1	กลุ่มยาขับลม	ขมิ้นชัน	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	60' s	500 mg	ED	✓	
6	กลุ่มยาขับลม	ชิง	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	✓
7	กลุ่มยาขับลม	เบญจกูล	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
8	กลุ่มยาขับลม	ธาตุบเขย	ยาน้ำ	ยารับประทาน	ขวด	1' s	120 ml	ED	✓	
9	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก	ชุมเห็ดเทศ	ยาขง	ยารับประทาน	ห่อ	10's	8 g	ED	✓	
10	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก	มะขามแขก	ยาเม็ด	ยารับประทาน	กระปุก	500 s	400 mg	ED	✓	✓
11	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย	ธาตุบรรจบ	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
12	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย	เหล็องปิดสมุทร	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
13	กลุ่มยาบรรเทาโรคบิดงวทวาร	ผสมเพชรสังฆาต	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	✓
กลุ่มที่ 3 ยารักษากลุ่มอาการทางสูติศาสตร์นรีเวชวิทยา										
14	กลุ่มยาโลหิตระดู	ประสะไพล	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	350 mg	ED	✓	✓
15	กลุ่มยาโลหิตระดู	เลือดงาม	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	60' s	350 mg	ED	✓	
16	ยาสตรีหลังคลอด	ปลุกไฟธาตุ	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ED	✓	
17	ยาสตรีหลังคลอด	ไฟประลัยกัลป์	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ED	✓	

กลุ่มที่ 4 ยาแก้ไอ แก้ร้อนใน										
18	ยาแก้ไอออกผื่น	เซียวหอม	ผง	ยารับประทาน	กระปุก	1' s	15 g	ED	✓	
19	ยาแก้ไอออกผื่น	ฟ้าราก	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500's	400 mg	ED	✓	
20	แก้ไอตัวร้อน	จันทน์ลีลา	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	350 mg	ED	✓	
21	แก้ไอตัวร้อน	ประสะจันทร์แดง	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
22	แก้ร้อนใน	มะระขี้นก	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
กลุ่มที่ 5 ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินหายใจ										
23	แก้ไอ/ขับเสมหะ	แก้ไอผสมมะขามป้อม	ยาน้ำ	ยารับประทาน	ขวด	1' s	60 ml	ED	✓	✓
24	แก้ไอ/ขับเสมหะ	ตรีผลา	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
25	แก้ไอ/ขับเสมหะ	ประสะมะแว้ง	เม็ด	ยารับประทาน	ซอง	1' s	20 Tab.	ED	✓	✓
26	แก้ไอ/ขับเสมหะ	อำมฤควาที	ยาผง	ยารับประทาน	กระปุก	1' s	15 g	ED	✓	
27	แก้เจ็บคอ	ฟ้าทะลายโจร	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	400 mg	ED	✓	✓
27.1	แก้เจ็บคอ	ฟ้าทะลายโจร	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	60' s	400 mg	ED	✓	
28	แก้หวัด คัดจมูก	ปราบชมพูทวีป	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	400 mg	ED	✓	
กลุ่มที่ 6 ยาบำรุงโลหิต										
29	บำรุงโลหิต	บำรุงโลหิต	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
กลุ่มที่ 7 ยารักษากลุ่มอาการทางกล้ามเนื้อและกระดูก										
30	ปวดกล้ามเนื้อ	เถาวัลย์เปรียง	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	350 mg	ED	✓	✓
31	ปวดกล้ามเนื้อ	ธรณีสันตะฆาต	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
32	ปวดกล้ามเนื้อ	สหัตถารา	แคปซูล	ยารับประทาน	กระปุก	500' s	500 mg	ED	✓	
33	ปวดกล้ามเนื้อ	ไพล	ครีม	ยาใช้ภายนอก	หลอด	1' s	ไม่ทราบ	ED	✓	✓
34	ปวดกล้ามเนื้อ	ลูกประคบสด/แห้ง	ประคบ	ยาใช้ภายนอก	ลูก	1' s	200 g	ED	✓	✓
กลุ่มที่ 8 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบผิวหนัง										
35	สมานแผล	บัวบก	ครีม	ยาใช้ภายนอก	หลอด	1' s	20 g	ED	✓	✓
36	ล้างแผล	มังคุด/เปลือกมังคุด	การิวิติน	ยาใช้ภายนอก	ขวด	1' s	ไม่ทราบ	ED	✓	
37	บรรเทาแรม งสวีส	พญาโย	ครีม	ยาใช้ภายนอก	หลอด	1' s	5 g	ED	✓	✓
กลุ่มที่ 9 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ										
38	ขับปัสสาวะ	กระเจี๊ยบแดง	ยาขง	ยารับประทาน	ซอง	10' s	0.2 g	ED	✓	
39	ขับปัสสาวะ	หญ้าหนวดแมว	ยาขง	ยารับประทาน	ซอง	10' s	ไม่ทราบ	ED	✓	
กลุ่มที่ 10 ยาถอนพิษเบื่อเมา										
40	ถอนพิษ	รางจืด	ยาขง	ยารับประทาน	ซอง	10's	3 g	ED	✓	✓
กลุ่มที่ 11 ยาลดความอยากบุหรี่										
41	ลดความอยากบุหรี	หญ้าดอกขาว	ลูกอม	ยารับประทาน	ซอง	1' s	ไม่ทราบ	NED	✓	✓

ภาคผนวก ง.

รหัส 24 หลักยาสมุนไพรตามกรอบบัญชีาร่วม จังหวัดจันทบุรี

รหัส 24 หลักยาสมุนไพรตามกรอบบัญชียาสามัญ จังหวัดจันทบุรี

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดความแรง	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
กลุ่มที่ 1 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบไหลเวียนโลหิต (แก้ลม)							
1	แก้ลม	ยาหอมเทพจิตร	ยาผง	ยารับประทาน	8 g./ขวด	โรงพยาบาลเวชวิทยุ	4200-0000-5160-0000-9451-0844
			ยาเม็ด	ยารับประทาน	200 mg./เม็ด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5169-1200-2038-2750
2	แก้ลม	ยาหอมมนวโกฐ	ยาผง	ยารับประทาน	8 g./ขวด	โรงพยาบาลเวชวิทยุ	4200-0000-5170-0000-9451-0844
			ยาผง	ยารับประทาน	15 g./ขวด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-5170-0000-9451-0868
3	แก้ลม	หอมทิพย์โอสถ	ยาผง	ยารับประทาน	200 mg./เม็ด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5179-1200-2038-2750
			ยาผง	ยารับประทาน	25 g./ขวด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5159-2050-9458-2750
4	แก้ลม	หอมเอ็นทจักร์	ยาผง	ยารับประทาน	50 g./ขวด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5159-2050-9458-2750
			ยาเม็ด	ยารับประทาน	200 mg./เม็ด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5279-1200-2038-2750
กลุ่มที่ 2 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินอาหาร							
5	กลุ่มยาขับลม	ขมิ้นชัน	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชวิทยุ	4100-0000-0109-1500-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชวิทยุ	4100-0000-0130-0000-2011-0844
6	กลุ่มยาขับลม	ขิง	แคปซูล	ยารับประทาน	450 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4100-0000-0139-1450-2018-2750
			ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4100-0000-0139-2003-3418-2750

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดความแรง	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
7	กลุ่มยาขับลม	เบญจกูล	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-3520-0000-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	175 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-3529-1175-2151-0868
			แคปซูล	ยารับประทาน	400 mg./แคปซูล	บริษัท รงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-3529-1400-2018-2750
8	กลุ่มยาขับลม	ธาตุบอขย	ยาน้ำ	ยารับประทาน	120 ml./ขวด	บริษัท พัฒนาพัฒนา เฮลท์แคร์ จำกัด	4200-0000-7619-5028-9478-2791
			ยาน้ำ	ยารับประทาน	120 ml./ขวด	บริษัท รงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-2939-5040-9478-2750
9	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก	ชุมเห็ดเทศ	ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4100-0000-0199-2003-3411-0844
			ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	บริษัท รงทองโฮสเทล จำกัด	4100-0000-0199-2003-3418-2750
10	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องผูก	มะขามแขก	ยาเม็ด	ยารับประทาน	400 mg./เม็ด	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4100-0000-0490-0000-2011-0844
			ยาเม็ด	ยารับประทาน	400 mg./เม็ด	องค์การเภสัชกรรม	4100-0000-0499-1350-2018-2805
11	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย	ธาตุบรรจบ	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-2870-0000-2011-0844
			ลูกกลอน	ยารับประทาน	175 mg./เม็ด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-2879-1175-2151-0868
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท รงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-2879-1500-2018-2750
12	กลุ่มยาบรรเทาอาการท้องเสีย	เหล็กบิตดสมุทร	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-5300-0000-2011-0844
			ลูกกลอน	ยารับประทาน	175 mg./เม็ด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-5309-1175-2151-0868
			แคปซูล	ยารับประทาน	100 mg./แคปซูล	บริษัท รงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-5309-1100-2038-2750
13	กลุ่มยาบรรเทาโรคผิวหนัง	ผสมเพชรสังฆาต	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-4110-0000-2011-0844

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดความแรง	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
กลุ่มที่ 3 ยารักษากลุ่มอาการทางจิตประสาทในวัยเรียน							
14	กลุ่มยาโเลพิทาระดูล	ประสะไพล	แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชศิษณภูมิ	4200-0000-3950-0000-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-3959-1500-2018-2750
15	กลุ่มยาโเลพิทาระดูล	เลือดงาม	แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-4670-0000-2011-0868
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-4679-1500-2018-2750
16	ยาสตรีฟลิ่งคลอด	ปลุกไฟธาตุ	แคปซูล	ยารับประทาน	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่พบเลข 24 หลัก
17	ยาสตรีฟลิ่งคลอด	ไฟประลัยกัลป์	แคปซูล	ยารับประทาน	ไม่ทราบ	ไม่ทราบ	ไม่พบเลข 24 หลัก
กลุ่มที่ 4 ยาแก้ไข้ แก้ร้อนใน							
18	ยาแก้ไข้ช็อกมัน	เขียวหอม	ผง	ยารับประทาน	15 g./ขวด	โรงพยาบาลเวชศิษณภูมิ	4200-0000-1980-0000-9451-0844
			ผง	ยารับประทาน	8 g./ขวด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-1980-0000-9451-0868
			ผง	ยารับประทาน	25 g./ขวด	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-1980-0000-9458-2750
19	ยาแก้ไข้ช็อกมัน	ห้าราก	แคปซูล	ยารับประทาน	400 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชศิษณภูมิ	4200-0000-5280-0000-2011-0844
			ผง	ยารับประทาน	15 g./ขวด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-5289-2015-9451-0868
20	แก้ไข้ตัวร้อน	จันทน์ลีลา	แคปซูล	ยารับประทาน	300 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-5289-1300-2018-2750
			แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชศิษณภูมิ	4200-0000-2220-0000-9451-0844
21	แก้ไข้ตัวร้อน	ประสะจันทน์แดง	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโอสถ จำกัด	4200-0000-2229-1500-2018-2750
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	ไม่ทราบ	ไม่พบเลข 24 หลัก
22	แก้ร้อนใน	มะระขี้เทย	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชศิษณภูมิ	4100-0000-0510-0000-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4100-0000-0510-0000-2011-0868

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดความแรง	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
กลุ่มที่ 5 ยารักษากลุ่มอาการของระบบทางเดินหายใจ							
23	แก้ไอ/ขับเสมหะ	แก้ไอผสม มะขามป้อม	ยาน้ำ	ยารับประทาน	60 ml./ขวด	บริษัท แก้วมังกรเภสัช จำกัด	4200-0000-1589-5020-9478-2737
			ยาน้ำ	ยารับประทาน	60 ml./ขวด	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4200-0000-1550-0000-9471-0665
			ยาน้ำ	ยารับประทาน	60 ml./ขวด	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-3009-5030-9478-2750
24	แก้ไอ/ขับเสมหะ	ตรีผลา	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-2370-0000-2011-0844
25	แก้ไอ/ขับเสมหะ	ประสมมะแว้ง	เม็ด	ยารับประทาน	200 mg./เม็ด	บริษัท สมุนไพรไทย จำกัด	4200-0000-3969-1200-2038-2755
			เม็ด	ยารับประทาน	200 mg./เม็ด	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-3969-1200-2038-2750
26	แก้ไอ/ขับเสมหะ	อำมฤควาที	ยามง	ยารับประทาน	15 g./ขวด	โรงพยาบาลรังน้ำเย็น	4200-0000-5399-2015-9451-0868
			แคปซูล	ยารับประทาน	470 mg./แคปซูล	มูลนิธิอิมมูโนจิง	4200-0000-5399-1470-2018-2806
27	แก้เจ็บคอ	ฟ้าทะลายโจร	แคปซูล	ยารับประทาน	400 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4100-0000-0479-1400-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	400 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลรังน้ำเย็น	4200-0000-5399-0000-2011-0868
28	แก้หวัด คัดจมูก	ปราบชมพูทวีป	แคปซูล	ยารับประทาน	400 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-3990-0000-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-3999-1500-2018-2750
กลุ่มที่ 6 ยาบำรุงโลหิต							
29	บำรุงโลหิต	บำรุงโลหิต	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเขาคิชฌกูฏ	4200-0000-3480-0000-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลรังน้ำเย็น	4200-0000-3480-0000-2011-0868

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดความแรง	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
30	ปวดกล้ามเนื้อ	เดอวัลย์เปรียง	แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชพัฒนา	4100-0000-0239-1350-2011-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4100-0000-0230-0000-2011-0868
31	ปวดกล้ามเนื้อ	ธรมีสันชะฆาต	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชพัฒนา	4200-0000-2860-0000-2011-0844
			ลูกกลอน	ยารับประทาน	175 mg./เม็ด	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-2869-1175-2151-0868
32	ปวดกล้ามเนื้อ	สัทธารรา	แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-2869-1500-2018-2750
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลเวชพัฒนา	4200-0000-4910-0000-2011-0844
33	ปวดกล้ามเนื้อ	ไทล	แคปซูล	ยารับประทาน	350 mg./แคปซูล	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4200-0000-4919-1350-2011-0868
			ครีม	ยาใช้ภายนอก	25 g./หลอด	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0450-0000-4011-0665
34	ปวดกล้ามเนื้อ	ลูกประคบสด	ครีม	ยาใช้ภายนอก	15 g./หลอด	บริษัท บางกอกตรัค จำกัด	4100-0000-0459-3014-4018-1113
			ครีม	ยาใช้ภายนอก	30 g./หลอด	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4100-0000-0459-3014-4018-2750
34.1	ปวดกล้ามเนื้อ	ลูกประคบแห้ง	ประคบ	ยาใช้ภายนอก	200 g./ลูก	โรงพยาบาลเวชพัฒนา	4200-0000-4480-0000-4421-0844
			ประคบ	ยาใช้ภายนอก	200 g./ลูก	โรงพยาบาลเวชพัฒนา	4200-0000-4480-0000-4421-0844
35	กล้ามเนื้อ	บัวบก	ประคบ	ยาใช้ภายนอก	200 g./ลูก	บริษัท ธงทองโฮสเทล จำกัด	4200-0000-4489-2200-4428-2750
			ครีม	ยาใช้ภายนอก	10 g./หลอด	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0320-0000-4011-0665
36	ล้างแผล	มิ่งคุด/เปลือกมิ่งคุด	ครีม	ยาใช้ภายนอก	20 g./หลอด	บริษัทผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย	4100-0000-0329-6007-4018-2755
			การฉีด	ยาใช้ภายนอก	30 ml./ขวด	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0540-0000-9471-0655

กลุ่มที่ 8 ยารักษาภูมิอาการทางระบบผิวหนัง

ลำดับ	กลุ่มอาการ	ชื่อยาสมุนไพร	รูปแบบ	การบริหารยา	ขนาดบรรจุ	แหล่งผลิต	รหัส 24 หลัก
37	บรรเทาเริ่ม งูสวัด	พญายอ	ครีม	ยาใช้ภายนอก	5 g./หลอด	บริษัท ผลิตภัณฑ์สมุนไพรไทย จำกัด	4100-0000-0389-3004-4018-2755
			ครีม	ยาใช้ภายนอก	5 g./หลอด	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0380-0000-4011-0665
			ครีม	ยาใช้ภายนอก	10 g./หลอด	มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0389-3018-4018-2758
			กลีเซอริน	ยาใช้ภายนอก	10 ml./ขวด	มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0389-4010-5038-2758
กลุ่มที่ 9 ยารักษากลุ่มอาการทางระบบทางเดินปัสสาวะ							
38	ขับปัสสาวะ	กระเจียวแดง	ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	โรงพยาบาลวังน้ำเย็น	4100-0000-0389-4050-9471-0868
			ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0019-2003-3411-0665
39	ขับปัสสาวะ	หญ้าหนวดแมว	ยาขง	ยารับประทาน	2 g./ซอง	มูลนิธิโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0649-2002-3418-2758
กลุ่มที่ 10 ยาถอนพิษเบื่อเมา							
40	ถอนพิษ	รางจืด	ยาขง	ยารับประทาน	3 g./ซอง	โรงพยาบาลเอเคซีคลินิก	4100-0000-0579-2003-3411-0844
			แคปซูล	ยารับประทาน	500 mg./แคปซูล	บริษัท แก้วมั่งการเภสัช จำกัด	4200-0000-8179-1400-2018-2737
กลุ่มที่ 11 ลดความออยากบุหรี							
41	ลดความออยากบุหรี	หญ้าดอกขาว	ยาขง	ยารับประทาน	2 g./ซอง	โรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร	4100-0000-0619-2002-3411-0665
			ยาขง	ยารับประทาน	2 g./ซอง	บริษัท หมอยาไทย จำกัด	4100-0000-0619-2002-3418-2761
			ยาขง	ยารับประทาน	2 g./ซอง	มูลนิธิอิมมูโนจึง	4100-0000-0570-0000-3418-2806
			ยาขง	ยารับประทาน	2 g./ซอง	บริษัท แก้วมั่งการเภสัช จำกัด	4100-0000-0619-2002-3411-2737

ภาคผนวก จ.

แบบสรุปผลการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพร

แบบสรุปรายงานการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพร

ชื่อผลิตภัณฑ์ยา.....ประจำเดือน.....พ.ศ.....

ชื่อสถานพยาบาล..... รหัสสถานพยาบาล

1. ข้อมูลเกี่ยวกับยาจากสมุนไพร

1.1 แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์

- ชื่อสำเร็จรูป รหัสยา 24 หลัก.....(ถ้ามี)
- ผลิตเอง รหัสยา 24 หลัก.....(ถ้ามี)
- ชื่อวัตถุดิบมาบรรจจ รหัสยา 24 หลัก.....(ถ้ามี)
- อื่นๆ (โปรดระบุ)..... รหัสยา 24 หลัก.....(ถ้ามี)

1.2 รูปแบบ

- ยาเม็ด ยาลูกกลอน ยาแคปซูล ยาผง ยาต้ม ยาขง
- ยาน้ำ ยาทิงเจอร์ ยาครีม ยาเจล ยาขี้ผึ้ง ลูกประคบ
- อื่นๆ (โปรดระบุ).....

1.3 ชื่อผู้ผลิต(ตามข้อ 1.1).....ที่อยู่ผู้ผลิต.....

2. สรุปรายงานการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์*

2.1 จำนวนใบสั่งยาจากสมุนไพรในรอบ 1 เดือน.....ฉบับ

2.2 จำนวนผู้ป่วยที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์.....ราย

หมายเหตุ : หากไม่เกิดอาการไม่พึงประสงค์ (zero report) ให้ระบุในช่องจำนวนผู้ป่วยที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ว่าเป็นศูนย์ราย

ลำดับ	เลขที่ รายงาน (HPVC No.)	เพศ	อายุ	โรคประจำตัว และภาวะอื่นๆ (มี/ระบุ /ไม่มี)	เหตุการณ์ไม่ พึงประสงค์ (adverse event)	ความร้ายแรงของ เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (Y=ร้ายแรง/N=ไม่ร้ายแรง)	วันที่เริ่มเกิด เหตุการณ์ไม่พึง ประสงค์(วัน)	สาเหตุที่ใช้ ยา /ข้อบ่งชี้	แหล่งที่รับ ผลิตภัณฑ์** (1./1./2./2)**

* โปรดแนบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (กรณีส่งรายงาน online แนบเฉพาะรายงานที่ร้ายแรง)

** หากเกิด AE ให้ระบุแหล่งที่รับผลิตภัณฑ์ด้วยว่ามาจากที่ใด 1.โรงพยาบาลได้รับโดย (1.1มีใบสั่งแพทย์ 1.2ไม่มีใบสั่งแพทย์) 2.แหล่งอื่นๆ

ผู้จัดทำรายงาน : .....วันที่จัดทำรายงาน..... เดือน.....พ.ศ.....

โทรศัพท์ : ..... e-mail address : .....

คำแนะนำในการกรอก

แบบสรุปรายงานเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ

คำแนะนำทั่วไป

แบบรายงานประจำเดือนการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ เป็นรายงานที่ขอความร่วมมือสถานพยาบาลที่มีการสั่งใช้ยาจากสมุนไพรโดยเฉพาะยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ให้รายงานต่อสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาทุกเดือน รวมทั้งขอความร่วมมือในการส่งรายงาน (zero report) แม้ไม่มีผู้ป่วยที่เกิดอาการไม่พึงประสงค์ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนางานด้านความปลอดภัยผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในประเทศ

สถานพยาบาลที่จำเป็นต้องมีการรายงาน ได้แก่ สถานพยาบาลทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล ที่มีการสั่งใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ

1. ข้อมูลเกี่ยวกับยาจากสมุนไพร

ให้ระบุข้อมูลดังต่อไปนี้

ชื่อผลิตภัณฑ์ยา ระบุชื่อยา หรือถ้าเป็นยาที่ผลิตในโรงพยาบาลให้ระบุชื่อ รพ. ที่ผลิต เช่น ยาหอมทิพโอสถ ตรา .... หรือ ยาหอมทิพโอสถ รพ.....

1.1 แหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ ให้ระบุแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ที่ต้องการรายงาน พร้อมรหัสยา 24 หลัก (ถ้ามี)

1.2 รูปแบบยา ให้ระบุรูปแบบยาที่ต้องการรายงาน เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

1.3 ชื่อผู้ผลิต หมายถึง บริษัทหรือหน่วยงานที่ทำการผลิตยาจากสมุนไพรที่ต้องการรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ พร้อมระบุที่อยู่ของผู้ผลิต

2. สรุปรายงานการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (adverse event : AE)

เป็นข้อมูลสำคัญที่สรุปจากการรายงานแบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ (HPVC Form – 1) ที่มีรายละเอียดของการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ของการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ

2.1 จำนวนใบสั่งยาจากสมุนไพรในรอบ 1 เดือน ให้ระบุจำนวนฉบับของใบสั่งยาที่ต้องการรายงานทั้งหมดที่มีในเดือนนั้นๆ

2.2 จำนวนผู้ป่วยที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ให้ระบุจำนวนผู้ป่วย หากไม่มีผู้ป่วยที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ให้ระบุว่าเป็นศูนย์

โดยสรุปข้อมูลสำคัญจากแบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ลงในตารางส่วนที่ 2 ได้แก่

1. เลขที่รายงาน HPVC No. กรณีที่รายงานออนไลน์ ระบุเลขที่รายงานคือ เลขที่ออนไลน์ กรณีที่ส่งทางไปรษณีย์ ไม่ต้องระบุช่องเลขที่รายงาน (HPVC No.)

2. ข้อมูลทั่วไปผู้ป่วย ได้แก่ เพศ และอายุ

3. โรคประจำตัวและภาวะอื่นๆ ของผู้ป่วยที่เกี่ยวข้อง ให้ระบุภาวะที่อาจเกี่ยวข้องกับการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ เช่น ภาวะความเจ็บป่วย ตั้งครรภ์ และพฤติกรรมทางสังคม เป็นต้น

4. เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ระบุเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่พบจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติที่สงสัยทั้งหมดในช่องว่าง โดยใช้ WHO-ART หรือ บรรยายเหตุการณ์ที่สงสัยอย่างละเอียดครบถ้วน

5. ความร้ายแรงของเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ให้ระบุ Y กรณีที่เป็นเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่ร้ายแรง และ ระบุ N กรณีที่เป็นเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่ไม่ร้ายแรง ซึ่งตรงกับแบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพที่แนบมา

6. วันที่เริ่มเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ระบุวันเดือนปีที่ผู้ป่วยเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ หรือวันที่ใกล้เคียงที่สุด ในกรณีที่เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์เกิดวันเดียวกับวันแรกที่ใช้ผลิตภัณฑ์โปรดระบุเวลาด้วย

7. สาเหตุที่เข้ายา/ข้อบ่งชี้ ให้ระบุโรค อาการของโรค หรือ เหตุผลที่ต้องใช้ยาจากสมุนไพร ลงในช่องว่าง กรณีทราบ

8. แหล่งที่รับผลิตภัณฑ์ กรณีรับผลิตภัณฑ์มาจากโรงพยาบาลโดยมีใบสั่งแพทย์ ให้ระบุ 1.1 แต่หากไม่มีใบสั่ง แพทย์ ให้ระบุ 1.2 และกรณีมาจากแหล่งอื่นๆ ให้ระบุ 2

หมายเหตุ

การแนบแบบรายงาน HPVC Form 1 ให้เรียงลำดับและระบุหมายเลขตามที่เรียงในตารางสรุปรายงานการเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

แนวทางการรายงาน

การเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ

วัตถุประสงค์

แบบรายงานประจำเดือนการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สถานพยาบาลรายงานการติดตามเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ที่เกิดจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา จะนำข้อมูลที่ได้รับ ประมวลผลและวิเคราะห์ เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาข้อมูลความปลอดภัยของยาจากสมุนไพรในประเทศต่อไป

1. คำจำกัดความ

1.1 เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (adverse event : AE)

หมายถึง อาการหรือผลที่เกิดขึ้นเป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์เมื่อใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ ไม่ว่าจะเกิดจากการใช้เกินขนาด โดยจงใจหรืออุบัติเหตุ การใช้ในทางที่ผิด ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์สุขภาพหรือการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพโดยอาจสัมพันธ์กับการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพนั้นหรือไม่ก็ตาม

1.2 อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา* (adverse drug reaction : ADR) หมายถึง ปฏิกิริยาที่เกิดขึ้นโดยมิได้ตั้งใจและเป็นอันตรายต่อร่างกายมนุษย์ เกิดขึ้นเมื่อใช้ยาในขนาดปกติเพื่อการป้องกัน วินิจฉัยบำบัดรักษาโรค หรือเปลี่ยนแปลงแก้ไขการทำงานของร่างกาย โดยไม่รวมปฏิกิริยาที่เกิดจากการใช้ยาเกินขนาด โดยอุบัติเหตุหรือตั้งใจ ตลอดจนการใช้ยาในทางที่ผิด อุบัติเหตุ หรือการจงใจใช้ยาเกินขนาดและผิดวิธี

2. อะไรคือสิ่งที่ต้องรายงาน (What)

รายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (adverse event : AE)

2.1 กรณีที่ไม่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ : ให้ส่งแบบรายงานประจำเดือนการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ HPVC Form – 7 (HERB-ED55-01) นี้อย่างเดียว โดยระบุในช่องจำนวนผู้ป่วยที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ว่าเป็นศูนย์ (zero report) หรือใบแบบรายงานสรุปรายเดือนด้วยแบบรายงาน HPVC Form – 8 (HERB-ED55-02)

2.2 กรณีที่เกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์

กรณีส่งรายงานโดยวิธีออนไลน์ : ส่งแบบรายงานประจำเดือนการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพรในบัญชียาหลักแห่งชาติ HPVC Form – 8 (HERB-ED55-02) โดยระบุเลขที่รายงาน

กรณีที่ส่งทางไปรษณีย์: ให้ส่งแบบรายงานประจำเดือนการเฝ้าระวังฯ พร้อมแบบรายงานเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์จากการใช้ผลิตภัณฑ์สุขภาพ

3. ใครคือผู้รายงาน (Who)

สถานพยาบาลที่มีการสั่งใช้ยาจากสมุนไพร

4. รายงานอย่างไร (How)

สามารถส่งทางอีเมล adr@fda.moph.go.th หรือ ส่งเป็นหนังสือราชการมายังสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ในกรณีที่ส่งมา ทั้ง 2 ช่องทาง ให้ระบุเป็นหมายเหตุว่าจัดส่งมาทั้งทางอีเมลและหนังสือราชการ

5. รายงานเมื่อไร (When)

รายงานทุกๆ 1 เดือน โดยส่งแบบรายงานมาที่ e-mail address : adr@fda.moph.go.th หรือ ส่งทางไปรษณีย์เป็นหนังสือราชการมายังสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา ภายในวันที่ 10 ของเดือนถัดไป

กรณีเกิดเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ให้รายงานตามแนวทางการรายงาน เหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ ดังกล่าวข้างต้น

6. ส่งไปที่ไหน (Where)

6.1 ทางไปรษณีย์ ส่งไปยังศูนย์เฝ้าระวังความปลอดภัยด้านผลิตภัณฑ์สุขภาพ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข ถนนพหลโยธิน 11000

6.2 ทางโทรสาร (Fax.) ส่งไปที่ 02-5907253 หรือ 02-5918457

6.3 ทาง e-mail address: adr@fda.moph.go.th

* อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา (ADR) ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของเหตุการณ์ไม่พึงประสงค์ (AE)

แบบสรุปผลการเฝ้าระวังความปลอดภัยจากการใช้ยาจากสมุนไพร

โรงพยาบาล ..... ประจำเดือน.....

ลำดับ	ข้อมูลผลิตภัณฑ์					ปริมาณการใช้ (เดือน)			
	ชื่อผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร	รหัสตัวยา 24 หลัก	** รูปแบบยา	ความแรง	ผู้ผลิต	* แหล่งที่มาของ ผลิตภัณฑ์	จำนวนใบสั่ง (ฉบับ)	จำนวนผู้ป่วย ที่ใช้ยา (ราย)	จำนวนผู้ป่วย ที่เกิด AE (ราย)
1									
2									
3									
4									
5									
6									
7									
8									
9									
10									
11									
12									
13									
14									
15									

หมายเหตุ : * ให้ระบุแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์ด้วยว่ามาจากแหล่งใด 1.ชื่อสำเนารูป 2.ผลิตภัณฑ์เอง 3.ชื่อวัตถุดิบมาบรรจุ 4.แหล่งอื่นๆ (โปรดระบุ)

** ให้ระบุรูปแบบตัวยด้วยว่ามาจากรูปแบบใด 1.ยาเม็ด 2.ยาลูกกลอน 3.ยาแคปซูล 4.ยาผง 5.ยาต้ม 6.ยาขง 7.ยาน้ำ 8.ยาทิงเจอร์ 9.ยาครีม 10.ยาเจล 11.ยาผง 12.ลูกประคบ 13.อื่นๆ (ไป

ผู้จัดทำรายงาน ..... วันที่จัดทำรายงาน .....

โทรศัพท์ ..... E-mail : .....

เมืองสมุนไพร
จังหวัดจันทบุรี
Chanthaburi Herbal City

กลุ่มงานแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดจันทบุรี

1166/19 ถนนท่าแฉลบ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี 22000

โทรศัพท์ 039-311166 Website : <http://www.chpho.go.th/>